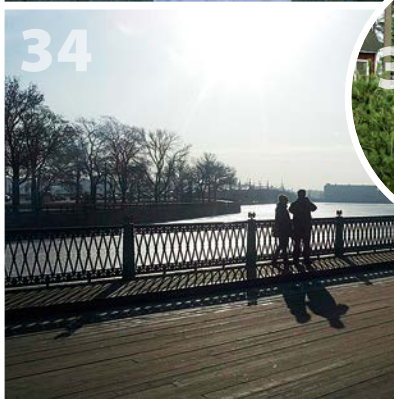

Diakonian teologia

Apu hyvä, kauppa parempi?
Sanojen ja tekojen kirkko
Hyvän elämän jäljillä

3 Pääkirjoitus Tekojen teologiaa

4 Kuvassa Risto Saarinen

6 Suomalaisen diakonian teologinen perustelu

11 Vaivaisukkojen teologia

14 Sanojen ja tekojen kirkko

16 Henttiset

18 Mikä on diakoniateologian merkitys arjen kannalta?

20 Vanhusdiakonia ja sielunhoito – lähellä ja limittäin

22 Hyvän elämän jäljillä

24 Kohti seurakuntalaisen osallisuutta

26 Avaimet hukassa – mistä apua?

28 Osallisuuden merkitys

30 Yhteisöllisyys ja yhdessä elämisen taito (Conviviality)

32 Joka kolmas suomalainen tekee vapaaehtoistyötä

34 Kirkko toivon merkinä

36 Vastaanotto toiminta ei ole sidottu työpöydän ääreen

38 Nuoret vapaaehtoistyöhön

40 Olemassaolon oikeutus

42 Kaikki saavat tulla

44 Diakoniaa paraatipaikalla

46 Yksinäisyydestä yhteisöllisyyteen

48 Arjen juhlaa Myllypuron kirkolla

50 Diakonit mukaan

52 Sielunhoitokortti

53 Menninkäinen

54 Kirjat

56 Iltahartaus Usko on tekoja

Tekojen teologiaa

Ymmärrys diakonian teologisista perusteluista ja asemasta on kirkossamme vahva. Jeesuksen esimerkki ja opetukset asettavat diakonian välttämättömäksi osaksi kirkon identiteettiä. Tämä ymmärrys on kuitenkin väliin hapertunut. Vastareaktionä syntyneet kirkon uudistusliikkeet ovat pyrkineet palauttamaan diakonian takaisin osaksi kirkon itsemääräystä ja toimintaa. Kirkko tarvitsee toistuvasti teologista muistutusta omasta tehtävästään maailmassa.

Diakoniseen toimintaan monia motivoivat Jeesuksen esimerkki ja opetukset. Diakonia on pohjimmiltaan kuitenkin nk. kultaisten sääntöjen periaatteen todeksi elämistä. Kultaisten sääntö, jonka myös Jeesus esitti ("Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille" Matt. 7:12), ei ole kristinuskon erityisomaisuutta. Periaatteen universaalisuus mahdollistaa yhteisen pyrkimisen hyvään myös niiden toimijoiden kanssa, jotka edustavat eri uskontoja tai ideologioita.

Pakolaiskriisin myötä kärjistyneessä keskustelussa on tarpeen korostaa kahta asiaa. Ensinnäkin hädänalaisten auttaminen on itseisarvo. Diakonia ei ole käännäytämisen väline. Toiseksi, diakoniassa autetaan ihmisiä erottelematta. Apua annetaan riippumatta siitä, onko

avun tarvitsija kristitty, muslimi tai vaikkapa ateisti. Kirkossa voimme innostaa toisiamme oikeaan muistuttamalla Jeesuksen opetuksista. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa on sen sijaan parempi vedota kulturelliseen sääntöön. Eläytyminen toisen ihmisen tilanteeseen edellyttää moraalista mielikuvitusta ja ymmärrystä hädänalaisten tilanteesta. Siksi pidän erityisen vastuuttomina niitä tahoja, jotka aiheuttavat moraalista hämmennystä jakamalla virheellistä tai yksipuolista tietoa.

Luther ajatteli, että uskossa uudistunut ihminen tekisi luonnostaan hyviä tekoja. Tässä hän joutui kuitenkin pettymään. Ihmisen heikkotahtoisuus merkitsee sitä, että hyvään tulee kasvattaa tavoitteellisesti ja että tarvitsemme toistuvasti hyvästä ja oikeasta muistuttamista sekä siihen motivoimista. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun joudumme luopumaan omastamme tai turvallisuutemme on uhattuna. Meidän kannattaa suojella itseämme ja lähimmäisiämme erilaisilla sosiaalisilla käytänteillä.

Toimimme kehnosti, kun suojanamme on vaikkapa nimettömyys tai joukkojen synnyttämä kasvotomuus. Tai silloin, kun kukaan ei esitä eriäviä mielipiteitä, saatamme toimia jopa vastoin omia havaintojam-

me ja arvojamme. Yksikin eriävä ääni joukossa voi rohkaista pitämään kiinni oikeasta. Kirkon ja kristittyjen tehtävä toimia tällaisena äänenä korostuu tänä päivänä.

● KALLE KUUSIMÄKI

Diakonia-lehti tarvitsee tukeasi

Jos Diakonia-lehden tilaajien määrä laskee menneiden vuosien tavoin, lehti joudutaan lopettamaan viimeistään vuonna 2017. Etsimme lehdelle lisärahoitusta, mutta voit osaltasi olla mukana tukemassa kirkkomme diakonian äänenkannattajan jatkoa mm. tilaamalla lehden itsellesi ja puhumalla seurakunta-tilausten puolesta.

DIAKONIA

- ◆ JULKAISIJA: Diakonia ry, Kirkon diakonia ja sielunhoito, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinus-säätiö. ◆ HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA: Tapio Pajunen
- ◆ KUSTANTAJA: Kotimaa Oy ◆ TOIMITUSKUNTA: Raili Gothóni, Riitta Hiedanpää, Marja Kantanen, Johanna Korkeaniemi, Tiina Laine, Irene Nummela, Sari Peltonen, Terttu Pohjolainen, Hannu Rahikainen, Seppo Sulkko ◆ TOIMITUS: PL 210, 00131 Helsinki ◆ PÄÄTOIMITTAJA: Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901
- ◆ TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ: Raili Suviranta: ext-raili.suviranta@evl.fi ◆ TOIMISTOSIHTTEERI: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi
- ◆ TAITTO JA KUVANKÄSITTELY: Kotimaa Oy ◆ TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi
- ◆ TILAUSHINTA KOTIMAAHAN: Tilaushinta kotimaahan 45 €/vuosikerta, ulkomaille 50 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €. Osoitietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. ◆ KANSI: Antti Sepponen ◆ LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 4/2015 ilmestyy 21.12. Lehden teemana on Viestintä ja vaikuttaminen. ◆ ISSN 0355-8797 ◆ ILMOITUSHINNAT: nelivärisenä 1,30 €/pmm. Ilmoitushintoihin lisätään arvonlisävero 24 %.
- ◆ ILMOITUSMYyntI: Pirjo Teva, p. 020 754 2284, 040 680 4057, pirjo.teva@kotimaa.fi
- ◆ ILMOITUSTEN VASTAANOTTO JA VALMISTUS: ilmoitusmyynti@kotimaa.fi, p. 020 754 2000

Apu hyvä, kauppa parempi?

Voisivatko vastavuoroisuuden ja tasavertaisuuden periaatteet toteutua diakoniassa paremmin, kysyy Risto Saarinen. Ekumeniikan professorin mielestä lähimmäisenrakkautta toteuttavassa auttamisen kulttuurissa tulisi rakentaa myös ekonominisesti kestävää toimintaa, jolla on kaupallista tulevaisuutta.

Kaupallisuus on kirosana monille hyviä, kauniita ja jaloja asioita ajaville maailmanparantajille ja ihmisystävälle.

Näin ei kannattaisi olla sen enempiä humanitaarisista kuin kaupallistakaan syistä, Risto Saarinen haastaa hyvän tekijöitä.

Helsingin yliopiston ekumeniikan professori ottaa esimerkiksi Kirkon Ulkomaanavun, jonka kautta voi antaa ”toisenlaisia lahjoja”. Ne tuottavat taloudellista hyötyä lahjan saajatahoille.

”Kehitysyhteistyössä voidaan myöntää mikrolainoja yrityksille, mutta Suomessa ei varmaankaan vielä mene läpi ajatus, että diakonian pitäisi pyrkiä pienyritysten perustamiseen tai taloudellisesti tuottavaan toimintaan”, Saarinen epäilee.

Sosiaalisten yritysten tulovirrasta osa perustuu avustuksiin. Kun monet

työt automatisoituvat ja palkkatyön tarjonta vähenee, syntyy sosiaalinen tilaus luoda tuettua työtoimintaa.

”Se sopii ihmisille, jotka ovat tolkuissaan ja kykenevät tekemään yhtä ja toista, mutta eivät työllisty ilman tukityötä.”

Vaikka palkkatyö vähenee, ihmisten velvollisuudet toisiaan kohtaan eivät loppu. Vapaaehtoistyötä on paljon tehtäväksi.

”Kirkon puolella diakonia on avainasemassa, kun määritellään uudenlaista työn muotoa, joka on palkkatyön ja puhtaan vapaaehtoistyön välissä.”

Palkatonkin työ passivoitumista parempi

Suomessa vielä 1900-luvun alussa taloudellinen toiminta perustui vain

osin rahan. Talkooavun yhteisöissä resursseja jaettiin myös puutteenalaisille ja vähäisemmällä työpanoksella vastavuoroiseen vaihtoon osallistuville.

”Avunsaannin kohteista ei tullut yhteisön passiivisia jäseniä, vaan he osallistuivat työhön siinä määrin kuin kykenivät. Nykyään on paljon sosiaaliavun varassa eläviä ja diakonisen avun kohteina olevia ihmisiä, jotka ovat työikäisiä ja -kykyisiä.”

Henkilöt, joiden työkyky on alentunut, eivät useinkaan saa mahdollisuutta osallistua yhteisön rakentamiseen.

”Ulko puoliseksi jääminen tuottaa syrjäytymistä. Henkilö, joka ei saa tilaisuutta olla mukana kaupankäynnissä tai edes vastavuoroisessa taloustyössä, jää pelkäksi passiiviseksi avun kohteeksi.”

Palkatonkin tärkeiden asioiden tekeminen on parempi vaihtoehto kuin passivoituminen.

Hyvä mieli on auttajan palkka

Risto Saarinen tarkastelee teoksessaan *Oppi rakkaudesta* (2015) rakkauden moninaisia muotoja.

”Oma tulkintani olettaa yhden rakkauden, jolla on neljä perussuuntaa. Kaiken rakkauden perustana on hyväksyminen tai kunnioitus. Kolme muuta rakkautta – ystävyys, auttaminen ja intohimo – rakentuvat tämän perustan varaan”, Saarinen määrittelee.

Auttamisen kulttuurissa länsimaiden suurimpiin saavutuksiin kuuluu diakoniatyö. Se ei rakennu ystävyydelle tai tunnepitoiselle, pahimmillaan tekopyhälle uhrimielel-

Auttajan ei pidä mahittopontisesti korostaa omaa uhrimielteään tai panostaan. Henkilö, joka korostaa ”itsensä antamista”, tekee helposti omasta itsestään auttamistyön keskipisteen, huomauttaa Risto Saarinen.

le vaan järkiperaiselle lähimmäisenrakkaudelle.

Auttajalle on tärkeintä lahjan mahdollisimman tarkka osuminen lähimmäisen tarpeisiin.

”Järkeviin lahjoihin pyrkivä avustustyö muistuttaa kaupantekoa sikäli, että molemmissa pyritään mahdollisimman hyvään hyötysuhteeseen”, Saarinen vertaa.

Mitään haittaa ei ole siitä, että auttajalle tulee hyvä mieli tai että hän kokee itsensä autettujen ystäväksi.

”Luottamus ja hyvän mielen säilyttäminen edellyttävät tietynlaista kepeyttä ja rentoutta silloinkin, kun autetaan vakaviin vaikeuksiin ja onnettomuuksiin joutuneita ihmisiä. Auttajan ei tule tehdä tilanteesta draamatisempaa kuin mitä se jo itsessään on.”

Kepeydellä taltutetaan auttajan oma itsetehostus. Vaikka lähimmäisenrakkaus viittaisikin rakkauden syviin ja jumalallisiin lähteisiin, sen syytä tehdä itsestään arkipäiväistä ja huoletonta.

Diakonia voisi toimia bisneskelinä

Monilla luterilaisilla on luontainen ajatus, että lahjananto on arvokkaampaa kuin kaupankäynti, joka on moraalisesti vähän arveluttavaa.

Protestanttisessa perinteessä on ajateltu, että bisnes on bisnestä ja lahjat ovat lahjoja, mutta lahjat ja kaupankäynti ovat päällekkäisiä tapahtumia, professori osoittaa kirjassaan.

”Diakoniassa toteutuvan lähimmäisenrakkauden tulisi rakentaa myös ekonomisesti kestävää toimintaa, jolla on kaupallista tulevaisuutta.”

”Miten auttamistoimintaan voisi sisältyä lahjan kaltainen investointi, kuten avustusluonteinen starttiraha? Sijoitus, jonka avulla jotkut pystyisivät jatkossa itse ylläpitämään arvokkaita toimintoja?”

Diakonia toimisi tällöin bisneskelinä, joka auttaisi ihmisiä jaloilleen tekemään jotakin hyödyllistä, Saarin visioi.

”Avustettava ei hänkään ole vailla vastuuta: jos hän painaa kasvonsa maahan ja vetoaa vain auttajan sääliin ja uhrimieleen, hän kaappaa lähimmäisenrakkauden omiin tarkoituksiinsa. Kerjäläisyys on vaikea esimerkki tällaisesta ongelmatilanteesta.” Kuvan romanikerjäläiset Helsingistä katsovat myös suoraan silmiin.

Älä asetu autettavan yläpuolelle

Leipäjonot ja pyyteetön lahjaksi antaminen ovat Saarisen mielestä kannattavia ja tarpeellisia toimintoja. Ne ovat kuitenkin asetelmaltaan ylemmän ja alemman osapuolen välistä toimintaa.

Jotta asetelma muuttuisi tasavertaisemmaksi, pitäisi luoda tilanne, jossa molemmat antavat ja saavat.

”Nähdäänkö diakoniassa avunannon kohteet jaloilleen nousevina ihmisinä?”

”Hyväntahtoinenkin auttaja asettuu tajuamattaan helposti autettavien yläpuolelle. Tehokas avustustyö voi jopa ehkäistä kohteensa omaehtoista vastuunottoa.”

Lopulta lahjanvaihto ei ehkä olekaan moraalisesti parempaa kuin kaupallinen vaihto. Molemmissa osapuolten on oltava selvillä siitä, mitä ollaan tekemässä, Saarinen päättelee.

Auttamista ei saisi nähdä uhrutumisen näkökulmasta. Siinä diakonit ja seurakunnan työntekijät toimivat altruistisesti ja ottavat kaiken selkänahastaan irti. Työn kohteet nähdään yhteiskunnan rattaisiin murskautuneina uhreina.

Kyyhkynen ja käärmeen hyveet käyttöön

Avun saajan suhteen pitäisi olla lempeä kuin kyyhkynen, Risto Saarinen viittaa Jeesukseen.

”Jos näet pakolaisen tai köyhän hädässä ja voit auttaa häntä, auta! Mutta älä tyydy tähän.”

Tilanteen pitkäaikaisessa parantamisessa tarvitaan käärmeen älykkyyttä. Spontaanin omastaan jakamisen ohella on oltava ongelman rakenteisiin asti ulottuvaa toimintaa.

Lähimmäisten diakoninen kohtaaminen on aina vuorovaikutuksellinen prosessi, Saarinen summaa.

Kummankin osapuolen on oltava valmiita ottamaan vastaan toiselta – ja muuttumaan.

Jos vanhempi antaa lapselleen rahaa, lapsi haluaa osoittaa kiitollisuuttaan takaisin, jolloin hän palkitsee vanhemman auttamisen, Saarinen havainnollistaa.

Vanhempi voi myös kieltäytyä vastavuoroisuudesta: minä annan sinulle, mutta sinä et voi antaa mitään takaisin.

”Tämä ei ole ihannetilanne, vaikka joku voikin pitää parhaana sellaista auttamista, jossa auttaja ei odota saavansa mitään takaisin.”

● JANNE VILLA

Suomalaisen diakonian teologinen perustelu

Aion seuraavassa tutkia suomalaista diakonian teologiaa tarkastelemalla diakonian oppikirjoja. Tarkoitukseni ei ole tarkastella diakonian työtapoja tai menetelmiä, vaan kysyä oppikirjoissa ilmenevää näkemystä diakoniasta. Mitä diakonia on ja miksi diakoniaa tehdään? Tiiviin kronologisen tarkastelun lopuksi kokoa yhteen keskeisimmät havainnot.

Otto Aarnisalo

Otto Aarnisalolle diakonia on raamattullinen käsite, joka tarkoittaa palvelemista yleisessä merkityksessä ja suppeammassa merkityksessä palvelijatoiminta eli erityisesti laupeudenharjoitusta. Diakonia on varsinaisesti laupedentyötä, vaivaishoitoa, joka poikkeaa olennaisesti saarnavirasta ja on sille alisteinen. Tältä pohjalta Aarnisalo päätyy tunnettuun määritelmäänsä diakoniasta: ”Diakonia on kristillisen seurakunnan viranomaisesti järjestetty, vapaa, saarnatoimen rinnalla käyvä ja sen tukeeksi tapahtuva laupedentöimi.” Aarnisalo myös määrittelee diakonian työalat: vaivaishoito, sairashoito, vierasten holhominen ja vankeinhoito.

Lina Snellman

Lina Snellmanin pieni teos *Sisarillemme* on eräänlainen kirje sisarille. Diakonissakutsumuksen teologisena perustana Snellman pitää Jeesuksen esimerkkiä ja käskyä, sen päämääränä on Jumalan kunnia ja sisältönä palveleminen. Kutsumuksen olennaisia ulottuvuuksia ovat työ, ponnistus ja vaiva; huolenpito muista, tosi nöyryys ja vapaaehtoinen uhrautuvuus. Diakonissan kutsumus hahmottuukin järjestelmälliseksi ja ohjelmoiduksi elämäntavaksi, jolle ovat ominaisia kuuliaisuus, mielenalttius, uskollisuus, usko syntien anteeksi-antamiseen, pyrkimys virheiden korjaamiseen, itsekuri ja omakohtainen vastuu. Hän myös antaa tarkkoja ohjeita sisarten elämään sekä työssä, sisarkodissa että myös lomalla. Kaiken kaikkiaan Snellman piirtää diakonissoille kuvan Raamatun esimerkkiä seuraavasta, itsetietoisesta, mutta nöyrästä ja uhrautuvasta palvelijasta, joka menee sinne, minne sisarkoti hänet lähettää.

Eino Sormunen

Ensimmäisen alan varsinaisen oppikirjan kirjoitti Eino Sormunen, joka liittyi pääosin Aarnisaloon ajatuksiin. ”Diakonia on kirkon sananjulistuksen rinnalla sen elintoimintoihin kuuluvaa, virallisesti järjestettyä, mutta sisäiseltä luonteeltaan vapaata ja persoonallista, kristillisesti rakkaudesta ja kiitollisuudesta johtuvaa laupedenpalvelusta, jonka kohteina ovat erityisesti köyhät, sairast, kodittomat ja vangit.” Olennainen uutuus sisältyy kuvaukseen diakonian sisäisestä luonteesta. Sen mukaan kristillinen rakkaus on spontaania, riippumatonta, yhteyttä luovaa, antavaa, jakavaa, kärsivää ja uhrautuvaa rakkautta.

Sormunen tarkastelee diakoniaa laaja-alaisesti todeten, että seurakunnissa olisi paljon muitakin tehtäviä, jotka sopisivat diakoneille. Näitä ovat kristillisen tiedon levittäminen ja traktattien jakaminen. Diakoneille sopisivat myös kanttorin ja suntion toimet, kanslia-apulaisen toimi jne. Sormunen sisällyttää diakoniaan myös opetusdiakoniaa sekä lapsi- ja nuorisotyötä.

Arvo J. Laajarinne

Arvo J. Laajarinteen seurakuntadiakonian käsikirja *Tee sinä samoin* nojautuu Sormusen ja Aarnisaloon ajatuksiin. Diakonian lähtökohtana Laajarinne pitää Jumalan rakkautta Kristuksessa, joka kohdistui kaikkein unohdetuimpiin ja kurjimpiin. Jeesus on myös antanut seurakunnalle uuden käskyn rakastaa. Kristitty palvelee ilosta ja kiitollisuudesta Jumalaa, ja hän tietää, että lähimmäisen palvelemisessa on kysymys Kristuksen palvelemisesta.

Laajarinteen mukaan alkuseurakunnassa usko ja rakkaus liittyivät toisiinsa. Tämä konkretisoitui rakkauden

aterialla, jossa jaettiin ruokaa, ja ehtoollisen jälkeen vietiin ruoka-aineita koteihin. Hän korostaakin jumalanpalveluksen ja ehtoollisen yhteyttä diakoniaan. Kuvatussaan diakonian käytäntöjä hän sanoo diakonian olevan koko ihmisen hoitamista. Sielunhoitotyö, huoltotyö ja sairaanhoitotyö sulautuvat diakoniassa yhteen.

Diakonia ja muuttuva yhteiskunta

Diakonia ja muuttuva yhteiskunta ei ole oppikirja, vaan diakoniamietinnön liite, mutta siihen sisältyvä John Vikströmin artikkeli *Diakonia ja diakonian virka teologian näkökulmasta* on merkittävä puheenvuoro, sillä edeltäjiinsä verrattuna Vikström edustaa laaja-alaisempaa ja avaraa diakoniaa.

Vikströmin lähtökohtana on luterilainen korostus, että Jumala on sekä maailman luoja että vapahtaja. Luoja Jumala toimii maailmassamme sen kautta, että ihmiset hoitavat erilaisia ”toimia” kodissa, työelämässä ja yhteiskunnan hallinnossa. Kirkon toiminta kuuluu pelastuksen ja evankeliumin yhteyteen ja se edustaa Jumalan valtakuntaa. Periaatteessa ei ole kilpailua sekulaarien laitosten ja yhteisöjen kanssa, ne täydentävät toisiaan.

Kirkko on Kristuksen ruumis ja kirkko toimii kuten Kristuskin. Se palvelee, sen toiminta on todistusta Jumalan pelastavasta läsnäolosta, palvelun kohteena ovat koko ihminen ja kaikki inhimillisen hädän muodot. Erityisenä tehtävänä on etsiä niitä, jotka syystä tai toisesta ovat inhimillisen yhteyden ulkopuolella. Vikström siis pitää koko kirkon toimintaa diakoniana, mutta tämän avaran diakonian ohella diakonian voi ymmärtää myös suppeammassa merkityksessä, kirkon työalana.

Vikströmin mukaan yhteiskunta ja kirkon diakonia täydentävät toisiaan,

mutta niillä on myös eroja. Diakonian virka kuuluu evankeliumin yhteyteen, ja sen lopullisena päämääränä on luomakunnan täydellinen pelastus. Diakonialla on myös kriittinen tehtävä suhteessa yhteiskunnan huoltotyöhön. Vikströmin mielestä ei voi vetää ehdotonta rajaa perinteellisen karitatiivisen ja yhteiskunnallisen diakonian välille. Hän myös liittää kirkon diakoniaan kansainvälisen ja ekumeenisen diakonian näkökulmat.

Palveleva kirkko

Palveleva kirkon kirjoittivat **Erkki Kansanaho** ja **Pentti I. Hissa**, joista edellinen kirjoitti diakonian teologiset kokonaisuudet. Teos edustaa paluuta aikaisempien vuosikymmenten näemyksiin. Diakonialla tarkoitetaan Uuden testamentin rakkauden käskyyn perustuvaa palvelutoimintaa kaikkien hädässä olevien auttamiseksi, mutta erityisesti niiden, jotka ovat vaikeimmassa asemassa. Apu on luonteeltaan hengellistä, ruumiillista ja aineellista. Raamatussa diakonia ei perustu eettistä käyttäytymistä vaativaan käskysanaan, vaan se saa alkunsa Kristuksen sovitusteosta.

Kansanaho ymmärtää diakonian korostuneen karitatiivisesti torjuen Vikströmin edustaman laaja-alaisen diakonian. Hän toteaa diakonian pyrkineen laajentumaan pelkästä laupudentyöstä sosiaalisiksi diakoniaksi ja yhteiskunnalliseksi toiminnaksi, mutta pohjimmiltaan diakonia on merkinnyt aina ihmisen hätätilan lieventämistä ja poistamista. Yhtä torjuvasti hän suhtautuu myös liturgiseen ja pedagogiseen diakoniaan, joista jälkimmäinen pitäisi ymmärtää diakoniasta erilliseksi katekeettiseksi funktioksi. Ongelmallisina hän pitää myös diakoniaan liitettyjä missionaarisia piirteitä sekä myös ekumeeniseen liikkeen ja kansainvälisen yhteistyön tuomia haasteita. Sen sijaan sielunhoidon ja diakonian yhteyteen hän suhtautuu myönteisesti. Kansanaho painottaa: ”Diakonian on huolehdittava siitä, että se kaikissa vaiheissa säilyttää kristillisen profiilinsa ja että ihmiset käsittelevät sen olevan ilmausta Kristuksen rakkaudesta.”

Hoivatkaa toinen toistanne

Hoivatkaa toinen toistanne on kirjoitettu diakonian teologian käsikirjaksi. Siinä näkyvät selkeästi suomalaisen Luther-tutkimuksen löydöt luterilaisesta teologiasta. **Tuomo Mannermaa** toteaa, että jo vanhan kirkon aikana diakonian ja lähimmäisen rakkauden lähtökohtana on ollut ns. kultainen sääntö (Matt. 7:12). Diakonia ei ollut vain yksittäisten seurakunnan jäsenten solidaarisuustehtävä, vaan itse kirkon ja sen johdon vastuuseen olennaisesti kuuluva ulottuvuus. Kirkko ymmärsi itsensä uskon ja rakkauden yhteisönä, ja sen toiminta synnytti yhteisöllisesti organisoituja muotoja, joilla autettiin erilaisia hädässä olevia.

Antti Raunio kiteyttää Lutherin keskeisimmän oivalluksen sitaattiin Kristityn vapaus -traktaatista: ”Tiivistäen sanomme, että kristitty ihminen ei elä itsessään, vaan Kristuksessa ja lähimmäisessään. Hän ei ole kristitty, ellei hän ole uskon kautta Kristuksessa ja rakkauden kautta lähimmäisessä – ”Ihmisen ongelma on hänen rakkautensa virheellinen suunta, joka vaikeuttaa oman hyvän etsimistä ja syntiä. Yhdistyminen uskossa Kristukseen kääntää ihmisen rakkauden suunnan, ja tällöin ihminen kykenee asettumaan toisen ihmisen asemaan. Raunio mukaan luterilaisessa teologiassa toisen sijaan asettuminen on oikea kristillinen teko ja siten myös diakonian perusta.

Luther-tutkimuksen löydöt heijastuvat myös muihin artikkeleihin. **Risto A. Ahosen** mukaan diakonia ja lähetys ovat kirkon ilmausta ja perustehtävää. Tämä perustuu yhteyteen, joka nousee osallisuudesta Kristuksen kertakaikkiseen uhriin ja sovitukseen. Kristuksen itsensä uhraava rakkaus vaikuttaa myös meissä ja meidän kauttamme. Se johtaa palveluun ja lähimmäisen rakastamiseen. Rakkaus ja diakonia eivät ainoastaan seuraava uskoa, vaan ovat myös osa sitä, koska Kristus elää uskon kautta ihmisessä. Lähimmäisen rakkautta ohjaa kultainen sääntö. Sen avulla kristitty voi eläytyä toisten tilanteeseen ja miettiä, miten hän saattaisi auttaa ja ilahduttaa muita. Nämä periaatteet kosketa-

vat niin lähetystä kuin diakoniaa. Käytännössä palvelua ja julistusta, diakoniaa ja missiota on mahdotonta kokonaan irrottaa toisistaan. Ne ovat yhden ja saman sanan erilaisia ilmauksia, ne kuuluvat yhteen.

Diakonian käsikirja

Diakonian käsikirjassa **Timo Veijola** tarkastelee diakonian juuria. Hän kuvaa Raamatun etiikkaa eräänlaisena vastuun etiikkana, joka tiivistyy teesinomaisiin lauseisiin. Tee sitä, mikä on oikein, osoita rakkautta ja hyvyttä ja vaella valvoen, Jumalaasi kuunnellen (Miika 6:8). Uudessa testamentissa samanlainen ajattelu tiivistyy kultaisen sääntöön ja rakkauden kaksokäskyyn. Veijola kuvaa vastuullisuuden kohteita perinteisesti, mutta lisäten siihen uutena alueena luonnon. Tässä voidaan nähdä kehittyvän ekoteologian vaikutus Raamatun tutkimukseen. Veijolan mukaan raamatullinen etiikka toteutuu lauseessa ”Elä niin, että jätät jälkeesi maailman, jossa jälkeläisilläsikin on hyvä elää”.

Piispa **Jorma Laulaja** näkee diakonian olevan uskon ja rakkauden risteyksessä. Hänkin korostaa kultaisen säännön merkitystä luterilaisessa diakonian teologiassa ja toteaa, että diakonia on oikeastaan kultaisen säännön etiikan konkretisoimista.

Juhani Veikkolan mukaan Raamatusta kuvattu diakonia kuului seurakunnan elämään niin oleellisena osana, ettei sitä tarvinnut määritellä erikseen. Veikkola nostaa esille ajatuksen taistelevasta diakoniasta. Sillä tarkoitetaan eräänlaista profeetallista tehtävää, jossa diakonia tai diakoniatyöntekijät ottavat aktiivisen roolin maailmassa vallitsevien epäoikeudenmukaisuuksien korjaamisessa.

Veikkola määrittelee myös diakonian keskeisiä periaatteita, joita ovat pyyteettömyys, kokonaisvaltaisuus, sielunhoidollisuus, yhteys jumalanpalvelukseen ja uhri. Hän asettaa kirkon diakonialle myös tavoitteita: lähimmäisvastuun ja yhteiskuntavastuun syventämisen, diakoniaseurakunnan rakentamisen, osallisuuden vahvistamisen, turvaverkkojen rakentamisen ja lujittamisen, kestävän ke-

hityksen tukemisen. Näitä tukee kontekstuaalinen, tilanteesta nouseva toimintatapa.

Auttamisen teologia

Kari Latvuksen ja Antti Eleniuksen toimittamassa *Auttamisen teologiassa* korostetaan, miten lähimmäisen auttaminen on ollut kristinuskossa keskeistä läpi historian. Diakonia-sanan merkitys on eri vuosisatoina vaihdellut paljon, ja nykyinen tulkinta on peräisin yhtäältä reformaation ajalta ja toisaalta 1800-luvulla tapahtuneesta diakonisesta heräämisestä. Tästä huolimatta lähimmäisen rakastaminen on niin olennainen osa kristillistä uskoa, että sitä voisi jopa kuvata kristillisen uskon brändiksi.

Heikki Räisänen korostaa, että Raamatun keskeinen perustelu diakonialle on, että hädänalaista on autettava. Tässä väitteessä yhdistyvät sekä yleisinhimillinen ajattelu että Raamattuun perustuva kristillinen opetus. Hänen mielestään kertomus laupiaasta samarialaisesta on tärkein UT:n perustelu diakonialle. ”Rakkaus konkretisoituu siinä myötätuntona ja auttamisena kohdalle osuneessa tilanteessa, yli kaikkien ryhmärajojen. Haaste auttamiseen nousee tilanteesta, jossa hädänalaista ei voi ohittaa, jos ihmisellä on sydän paikallaan.”

Luther-tutkimuksen traditiota teoksessa jatkaa **Kari Kopperi**, jonka mukaan diakonian perusta kiteytyy uskon ja rakkauden käsitteisiin sekä kultaisen säännön mukaiseen toiseen asemaan asettumiseen. Samaan traditioon liittyy myös Elenius, mutta hän haluaa puolustaa laajaa tai avaraa tulkintaa diakoniasta. Tällöin hän liittyy **Eric Blenbergerin** näkemukseen, jonka mukaan diakoniaa on kaikki historian kuluessa toteutuvat hyvään tähtäävät teot.

Kantakaa toistenne kuormia

Viimeisin suomalainen diakonian oppikirja on *Kantakaa toistenne kuormia*. Siinä **Kalle Kuusimäki** kuvaa diakoniaa kirkon perustehtävänä tukeutuen Lutherin käsitteisiin usko ja rakkaus. Hänen mielestään diakonian innoittajia ovat Jeesuksen puheet Juma-

Marjut Hentunen

lan valtakunnasta ja raamatulliset rakkauden imperatiivit.

Kuusimäki pyrkii myös kuvaamaan Suomen ev.-lut. kirkossa vallitsevan tulkinnan diakoniasta. Se on vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaista auttamista, jossa on useita ulottuvuuksia: hengellinen, henkinen, aineellinen, sosiaalinen ja terveydellinen tukeminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, diakoniakasvatus sekä lähimmäisen toimintakyvyn tukeminen.

Johtopäätöksiä

Kuusimäen kuvaus vastaa suomalaisen diakonian todellisuutta. Jos sitä vertaa Aarnisaloon tai Snellmanin näkemyksiin, niin ero on selkeä. Käsitys diakoniasta on laajentunut monipuolisiksi. Kehitys näkyy myös oppikirjoissa. Varhaisimmat kirjoittajat korostivat diakonian raamatullista perustaa. Diakoniassa haluttiin palata Raamatun alkuperäisiin ihanteisiin ja palauttaa alkuperäinen karitatiivinen seurakuntapalvelijan virka.

Monissa varhaisissa kirjoituksissa oman ajan ihanteet, näkemykset ja käytännöt näytetään projisoivan Raamatun teksteihin. Hyvä esimerkki tästä on Apt. 6:1–6 kertomuksen tulkinta. Kertomuksessa on ilmeisesti kysymys johtamisen ongelmasta, mutta diakonian historiassa tätä on yleensä pidetty seurakunnan karitatiivisen diakonian ja diakoniviran lähtölaukaukse-

na. Vaikka usein on kiinnitetty huomiota siihen, ettei kertomuksessa puhuta mitään diakoniasta eikä valittuja miehiä missään kutsuta diakoneiksi eivätkä he tee varsinaista diakoniatyötä, niin tämä havainto ei tunnu häiritsevän perinteistä kuvaa diakonian lähtölaukauksesta.

Toinen mielenkiintoinen huomio oppikirjoissa on vaihteleva kuva diakonian tehtäväalueista. Monet pitävät keskiössä sairaita, köyhiä, muukalaisia ja vankeja, mutta säännöllisesti diakonian ala nähdään myös laajemmin. Varhaisessa vaiheessa sielunhoito ja diakonia liitettiin toisiinsa. Vuosien kuluessa sairaanhoitokeskeinen näkemys on diakonissalaitosten nihkeydestä huolimatta laajentunut sosiaalityöhön. Diakoniaan on liitetty myös katekeettisia ja liturgisia tehtäviä, vaikka vielä Kansanaho pyrki ne torjumaan. Vähitellen mukaan on tullut myös yhteiskunnallisia piirteitä, jotka kiteytyvät ns. taistelevaan diakoniaan. Viimeisimmässä vaiheessa diakoniaan on liitetty myös ekologia ja luonnon varjelemiseen liittyvät kysymykset. Suomalainen diakonia on siis perusteellisesti muuttunut eikä voida väittää, että olisi vain yksi perusteltu näkemys diakoniasta tai diakoniatyön sisällöstä.

Myös diakonian perustelu on muuttunut merkittävästi. Varhaiset kirjoittajat korostivat Raamatun

esimerkkiä, kristillistä rakkautta sekä erityistä palvelun virkaa. Myöhemmin painotus on siirtynyt Jumalan valtakuntaan ja kirkon tehtävään, kultaisen säännön mukaiseen lähimmäisenrakkauden vaatimukseen sekä kontekstista nouseviin tehtäviin. Tässä näkemyksessä kirkon diakonia ja yleisinhimillinen auttamistyö kohtaavat toisensa. Kristillisen uskon erityislaatu on uskossa läsnä olevassa Kristuksessa, joka vaikuttaa kristittyjen motivaatioon toimia lähimmäisen parhaaksi. Luterilaisessa diakonian teologiassa korostetaan usein Jumalalle ominaista tapaa rakastaa. Luther toteaa: Jumala ja sellainen ihminen, jossa Jumalan rakkaus elää, rakastavat syntisiä, pahoja, tyhmiä ja heikkoja tehdäkseen heistä vanhurskaita, viisaita ja vahvoja.

Diakoniasta näytetään puhuvan kahdessa merkityksessä. Yhtäältä diakonia ymmärretään laaja-alaisesti, jopa niin, että kirkon olemus ymmärretään diakoniseksi ja että kaikki kirkon toiminta olisi pohjimmiltaan diakoniaa. Toisaalta diakonia voidaan ymmärtää myös suppeammin, jolloin se viittaa yhteen kirkon tehtäväalueeseen tai toimintamuotoon.

Tilannetta ei lainkaan helpota havainto, että Raamatun käsitteet diakonia ja diakoni tulee ymmärtää hu-

mattavasti monipuolisemmin kuin perinteisesti on ajateltu. Esimerkiksi **Mikko Malkavaara** tiivistää uusimmat havainnot seuraavasti: ”Varhaisen seurakuntien diakonit olivat naisia ja miehiä, jotka hoitivat heidän vasuulle annettuja sakramenttien hoitoon ja jumalanpalvelukseen, kasteopetukseen, avustustoiminnan järjestämiseen, seurakunnan hallintoon, taloudenhoitoon ja yhteyksien ylläpitämiseen liittyviä tehtäviä. Yksinomaaisesti karitatiivista virkaa varhaisessa kirkossa ei ollut, mutta karitatiiviset tehtävät kuuluivat aina seurakunnan johdon vastuulle.”

Käsitys kirkon diakoniasta on edelleen prosessissa. Tällä hetkellä kysymyksen voi pukea seuraavaan muotoon: Ymmärrämmekö diakonialla sitä kirkon käytäntöä, joka syntyi 1800-luvun diakoniaherätyksessä ja on vähitellen levinnyt ja laajentunut yhdeksi nykyaikaisen kirkon toimintamuodoksi? Toinen vaihtoehto on ymmärtää diakonia osaksi laajempaa, kristillisestä lähimmäisenrakkaudesta kumpuavaa kokonaisuutta, joka vaikuttaa perinteisen diakoniatyön ohella, sielunhoidossa, kirkon yhteiskunnallises- sa työssä, kasvatustoiminnassa, jumalanpalveluselämässä ja muussa hengellistä – vai pitäisikö sanoa inhimillistä – elämää tukevassa toiminnassa. Tämä

kysymys on olennainen myös ratkaisu- taessa kysymystä diakonivirasta.

● KARI KOPPERI

Kirjallisuutta

- **Aarnisalo, Otto**
1897 *Diakonia eli seurakunnallinen vaivaishoito*. Diakoniatoimen merkityksestä kansantajuisesti. – Etsivän kirkon puolesta, s. 9–18.
- 1899 *Suomen kirkon diakoniakysymys*. Koe erään kirkkomme elinkysymyksen ratkaisemiseksi. – Etsivän kirkon puolesta, s. 19–68.
- **Auttamisen teologia**
2007 *Auttamisen teologia*. Toim. Kari Latvus & Antti Elenius. Kirjapaja, Helsinki.
- **Diakonia ja muuttuva yhteiskunta**
1970 *Diakonia ja muuttuva yhteiskunta*. Toim. Pentti I. Hissa. Kirkon diakoniatoimikunta, Helsinki.
- **Diakonian käsikirja**
2002 *Diakonian käsikirja*. Toim. Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola. Kirjapaja, Helsinki.
- **Etsivän kirkon puolesta**
1964 Otto Aarnisaloon kirjoituksia sisälähetyksen ja diakonian alalta. Toim. Matti Ojala. STKSJ 74, Helsinki.
- **Inkala, Kerttu (toim.)**
1991 *Hoivatkaa toinen toistanne*. Diakonian teologian käsikirja. Kirjaneliö, 1991.
- **Kansanaho, Erkki & Hissa, Pentti I.**
1972 *Palveleva kirkko*. Diakonian oppikirja. Kirjaneliö, Helsinki.
- **Kantakaa toistenne kuormia**
2012 *Kantakaa toistenne kuormia*. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Toim. Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki, Karolina Puska. Kirjapaja, Helsinki.
- **Laajarinne, Arvo J.**
1964 (1960) *Tee sinä samoin*. Seurakuntadiakonian käsikirja. 2. p. Otava, Helsinki.
- **Malkavaara, Mikko**
2015 *Diakonia ja diakonivirka*. Suomen ev- lut. kirkon julkaisuja 26. Kirkko ja toiminta. Kirkkohallitus, Helsinki.
- **Snellman, Lina**
1929 (1911) *Sisarillemme*. Helsingin diakonissalaitoksesta. 2 p. Helsinki.
- **Sormunen, Eino**
1938 *Diakonian oppikirja*. Suomen kirkon sisälähetykseura, Sortavala.

Vaivaisukkojen teologia

heidän Raamattu-sitaattinsa valossa

Pelastakaa vaivaisukot ry ja sen organisoima näyttely Kerimäen kirkossa kesällä 2013 nostivat Suomen vaivaisukot jälleen kiinnostuksen ja keskustelun kohteeksi. Syystäkin, sillä Suomen noin 150 perinteistä vaivaisukkoa ovat vuosisatojen ajan seisseet kirkkojen ovilla keräämässä rahaa apua tarvitseville ja muistuttamassa lähimmäisenrakkauden tärkeydestä. Sitä kautta he ovat todellisia perusturvan ja kirkollisen diakonian pioneereja.

Siksi on hyvä pyrkiä syventämään vaivaisukkoperinteen ymmärtämystä pohtimalla, minkälaista teologiaa vaivaisukot edustavat. Asiaa voi tarkastella niiden Raamattu-sitaattien kautta, joita vaivaisukkojen yhteydessä on esillä ja joilla perustellaan vähempisoisista huolehtimisen motiiveja.

”Joka köyhää armahtaa, hän lainaa Herralle.”

Tämä raamatunkohta on selvästi suosituin niistä kehotusvirkeistä, joita vaivaisukkojen yhteydessä esiintyy. Ajatus koristaa joka neljättä perinteistä vaivaisukoistamme. Se on peräisin Sananlaskujen kirjan 19. luvun 17. jakeesta. Kokonaisuudessaan jae kuuluu: ”Joka köyhää armahtaa, hän lainaa Herralle, joka hänen hyvän työnsä jälleen maksava on.”

Sananlaskuun on voimakkaasti sisäänrakennettuna ajatus, että köyhille osoitettu hyväntahtoisuus maksetaan korkojen kera takaisin taivaassa. Sitähän laina tarkoittaa, että ei makseta vain itse velkaa vaan myös korko. Tämän ovat sekä lainauksen laatijat että sen katselijat kautta aikain kyllä hyvin ymmärtäneet.

Tämän kaltainen ajattelu hyvistä töistä ansioina taivaassa ei kuitenkaan ole reformaatiosta ammentavalle kristinuskolle opillisesti aivan helppo purtava. Niin selvästi uskonpuhdistus hylkäsi hyvien tekojen teologian, koska parhaimmistaan teot eivät koskaan

Antti Sepponen

voi olla ansioita Jumalan silmissä. Kuitenkin myös luterilaisuudessa on aina tunnettu sellainen käsite kuin armopalkka. Sillä Jumala korvaa hyvin toimineelle hänen tekonsa. Ja Jumalahan ei tunnetusti jaa hyvyttään määrämättä, joten armopalkka ei vie Hänen kunniansa tippaakaan pois.

Itse asiassa reformaation vastustus omia ansioita kohtaan juonsi pitkälti juurensa rahalla ostettavista aneista.

Varsinkin Martin Luther katsoi, että ihmisten on aneiden oston sijasta annettava rahansa köyhille. Luther lähti ajattelussaan siitä, että seurakunta on yksi kokonaisuus, jonka kuului huolehtia kaikista jäsenistään. Jos yksi jäsen on ahdingossa, eivät muutkaan jäsenet kykene voimaan hyvin. Siksi heikompa ei saa hylätä. Lisäksi Luther lähti siitä, että köyhyudessa ei ole mitään ihannoitavaa (vrt. kerjäläismunkit), ja

köyhyys on poistettavissa kokonaan, jos vain kristityillä riittää hyvää taitoa. Näin heikommista huolehtiminen on ”Herralle lainaamista”.

Vaivaisukkojen teologia pohjaa juuri tähän, mutta he eivät lähde yksinomaan siitä, että vähempiosaisen auttaminen tulee takaisinmaksetuksi vasta taivaassa.

”Joka köyhää holhoo, häntä holhoo HERRA pahana päivänä.”

Edellä oleva ajatus löytyy yli kymmenen vaivaisukon yhteydestä, ja se on peräisin Psalmin 41 alusta. Takaisinmaksun hetkeä ei siis aina tarvitse odottaa taivaaseen asti, vaan lähimmäisestä huolehtinut voi luottaa siihen, että hän saa itse apua pahan päivän koittaessa.

Virke tulee hyvin lähelle kultaista sääntöä: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te se heille.” (Matt. 7:12) Vaivaisukkojen teologiassa pahan päivän avuntuoja on kuitenkin yksiselitteisesti Jumala. Toki Hän saattaa toimia ihmisten käsien kautta.

Keskeistä on kuitenkin se, että satunnaisesti tai yllättävään ahdinkoon joutunutta tulee auttaa. Vain siten on rakennettavissa sellainen yhteiskunta, jossa itse voi luottaa saavansa apua odottamattomien ongelmien kohdassa. Perinteisessä maanviljelysteiskunnassa tätä satunnaista ja yllättävää onnettomuutta ei myöskään ole vaikea nimetä. Se oli halla, joka saattoi koitua niin isompien kuin pienempienkin viljelysten turmioksi. Siksi vaikeuksiin joutunutta ei siinä maailmassa kannattanut ylenkatsoa. Seuraavalla kerralla halla saattoi koitua omaksi turmioksi. Näin ollen oli syytä pitää mielessä vaivaisukkojenkin hellimä ajatus, joka on ehkä nöyrimmin ja kauneimmin kirjoitettuna Kruunupyyn ja Oulaisten vaivaisukkojen yhteyteen: ”Tänk på mig då dig går wäl.” Onni täällä vaihtelee, siksi omasta hetkellisestä menestyksestä ei tule ylipistä liian paljoa. Tämä sama ajatus tuodaan esiin vaivaisukkoperinteessä myös huomattavasti synkemmin sävyin.

Verhottu uhkaus: ”Älä käännä pois silmiäs tarvitsevalta, ettei hän sinun ylitses walittaisi.”

Tällainen muistutus on Kuortaneen vaivaisukon yläpuolella. Se on peräisin Siirakin kirjan neljännestä luvusta. Lainauksen ajatuskulku antaa ymmärtää, että tarvitsevan valitukset kantautuvat Jumalan korviin ja siitä saattaa seurata kovasydämyyttä osoittaneelle harmia.

Sitaatti ammentaa siitä, että kerjäläiset, raajarikot, erakot ja mieleltään horjuneet ovat Jumalan erityisessä suojeluksessa. Varsinkin ortodoksisessa perinteessä heidät on tavattu nähdä Jumalan hulluina tai pyhinä houkkina. Siksi heille on katsottu kuuluvan korostetun huolenpidon ja suojelun. Ajatustapa sopii erittäin hyvin vaivaisukkojen yhteyteen, koska niitä on aina ympäröinyt rikas ja monipuolinen kansanomaisen hurskauden perinne. Niinpä lähimmäisen hätään ylikkaisesti suhtautuva saattaa kerjätä itselleen vaikeuksia.

Onko köyhistä huolehtinen elämänviisauden muoto?

Reilusti yli puolet vaivaisukkojen kehotusvirkkeistä on peräisin Vanhan Testamentin viisaukirjoista. Suuri edustus antaa aiheen kysyä, onko köyhistä huolehtiminen vaivaisukkojen teologiassa nimenomaan elämänviisauden muoto, sillä sitä nämä tekstit pyrkivät edistämään. Antiikin aforistisessa viisaukirjallisuudessa painotuu muutenkin laajasti kysymys siitä, millainen on hyvä yhteiskunta. Se juontuu siitä, että tämän kirjallisuuden juuret löytyvät antiikin koulumaailmasta, jossa aforismien avulla opiskeltiin luku- ja kirjoitustaitoa. Aivan samoin Suomen kansakouluissa on harjoiteltu sananlaskujen avulla koulukirjoitusta. Antiikin aikana harvat luku- ja kirjoitustaitoiset henkilöt päätyivät yleensä hallitsijan hoviin töihin. Siksi jo koulussa hyvän yhteiskunnan ja hyvän hallitsemisen kysymykset nousivat keskiöön, ja niitä aforismeiksi kiteytettynä opetettiin. Tähän perinteeseen Vanhan Testamentin viisaukirjallisuus pohjaa.

Sisällöllisesti tämän viisaukirjal-

lisuuden näkemykset köyhien kohtelusta taas juontuvat pitkälti profeettojen julistuksesta. Aina Aamoksesta alkaen Vanhan Testamentin profeetat näkivät nimenomaan vähempiosaisen huonon kohtelun merkinä siitä, että oikealta tieltä oli lähdetty kulkemaan harhaan. Tältä pohjalta Raamatun viisaukirjallisuus korostaa, että hyvässä yhteiskunnassa köyhistä pidetään huolta.

Jos siis raamatullisen viisaukirjallisuuden mukaan Herran pelko on viisauden alku, on huonompiosaisista huolehtiminen jo sitten itse viisautta. Vaivaisukot liittyvät teologiasaan juuri tähän jatkumoon. Siksi vaivaisukkojen yhteydessä on siteerattu paljon myös apokryfista viisaukirjaa eli Siirakin kirjaa ainakin Kuortaneella, Orivedellä ja Ruovedellä. Osa Siirakin kirjan lainauksista on vaihdettu 1900-luvun mittaan silloisista raamatunlaitoksista löytyviin teksteihin.

Vaivaisukkojen teologia pohjautuu siis varsin yllättävästikin ennen muuta Vanhan Testamentin viisaukirjallisuuteen. Viisaukirjallisuus taas pyrkii opastamaan meitä kohti hyvää elämää, mutta niissä korostuu myös erittäin voimakkaasti kysymys viisaasti rakennetusta yhteiskunnasta. Myös seurakunnan vaivauskassojen nimenomainen tarkoitus oli korostaa koko yhteisön vastuuta vähempiosaisen huolehtimisesta. Siksi on helppo huomata, että vaivaisukkojen sanoma ja teologia eivät ole millään muotoa menettäneet ajankohtaisuuttaan.

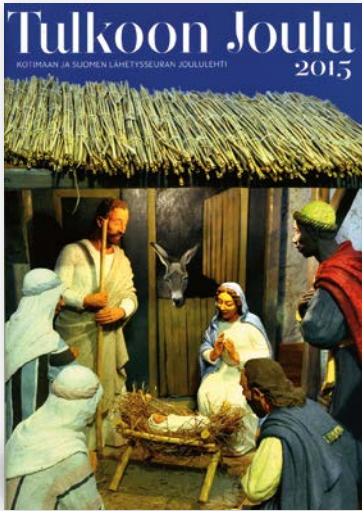
● VILLE VAUHKONEN

Pastori

Kirjoituksessa olevat Raamattusitaatit on lainattu siinä muodossa kuin ne vaivaisukkojen yhteydessä esiintyvät.

Käytetty kirjallisuus:

- Arffman Kaarlo: Auttamisen vallankumous. 2008.
- Kantokorpi Otso (toim.): Vaivaisukkojen paluu. 2013.
- Leppo Markus: Suomen vaivaisukot. 1967.
- Räisänen Heikki & Saarinen Esko: Raamattutieto. 1978.
- Veijola Timo: Ihmisenä Jumalan maailmassa. 1982.

1-50 kpl **5,40**
 51-99 kpl **4,80**
 100-299 kpl **4,50**
 yli 300 kpl **3,90**

Alk.
3⁹⁰

Tulkoon Joulu 2015

Kotimaan ja Suomen Lähetysseuran joululehti

Kristillinen joululehti tuo joulun sanoman kotiin ja tarjoaa syvällisiä lukuhetkiä pitkäksi aikaa.

6,00 ovh.

KIRJAPAJA

Alk.
11⁹⁰

Marjaana Kanerva, Ritva Kostamo

Läheinen on poissa

- Sanoja suruun

Selkokielen surukirja etenee lyhyin luvuin ja käsittelee surutyön aikana esiin nousevat mielialat ja kysymykset mietiskellen, lukijaa kunnioittaen.

14,30 (15,90)

väh. 20 kpl **13,00**
 väh. 50 kpl **11,90**

KIRJAPAJA

25⁹⁰

Heli Pruuki, Markku Orsila

Hengellisen tarinan helmiä

Kokoelma hengellisiä tarinoita hyödyntää kristillisen kulttuurin rikasta tarinaperintö pyhimystarinoista ja legendoista nykyaikailmaan sijoittuviin kertomuksiin. Saarnan, hartauden ja erilaisten virikepuheiden pohjaksi!

25,90 (32,00)

Alk.
13⁵⁰

John Vikström

Rakkaus on suurin

Isotekstinen, kuvitettu lahjakirja avaa rakkauden mysteeriä niin kristillisen uskon kuin yksilön ja yhteisön elämän kantavana voimana Paavaliin Korinttilaiskirjeeseen tallettaman Rakkauden ylistyslaulun pohjalta.

16,10 (17,90)
 MINERVA

väh. 20 kpl **14,90**
 väh. 100 kpl **13,50**

Diakoniatyöntekijän tunika

Mekkomainen, A-linjainen tunika. ¾-hihat halkiolla, kaksi kaulusvaihtoehtoa; halkio edessä ja kiinnitys sokeripalan alla yhdellä napilla, tai edestä umpinainen ja niskassa piilovetoketju. Tunikan pituus takaa 95 cm. Koot XS-XL.

Kevyt, ilmava 100 % harjattu polyesteri

68,00

Juhlava 45 % villa, 55 % polyesteri

85,00

Viskoosisekoitekangas 30 % viskoosi, 70 % polyesteri

85,00

Pehmeä, joustava bambuneulos 94% bambu, 4 % lycra

85,00

Aateljé
SÖLEMNIS

Sanojen ja tekojen kirkko

Kirkko on tärkeä eettinen keskustelija suomalaisessa yhteiskunnassa. Kirkko ottaa kantaa monilla eri tavoilla: omilla säädöksillä, kannanotoilla, julkisessa keskustelussa sekä seurakuntien ja yksittäisten kristittyjen tekojen kautta.

Kantaa ottava kirkko

Kirkolliskokous, piispainkokous ja kirkkohallitus ovat 2000-luvun aikana laatineet useita kannanottoja, joiden keskeinen viesti on eettinen. Nämä kannanotot ovat keskenään hyvin erilaisia.

Jotkut kirkon kannanotoista keskittyvät tiettyihin prosesseihin ja tarkkaan rajattuihin kysymyksiin. Esi-

merkiksi *Kirkkohallituksen lausun-
to hedelmöityshoitolain valmisteluun*
vuonna 2005 otti kantaa nimenomai-
sesti kyseiseen lainvalmisteluun. Kirk-
kohallitus otti kantaa siihen, mitä pi-
ti oikeana ja vääränä: missä tilanteis-
sa lain tulisi sallia hedelmöityshoidot
ja missä kieltää.

Toiset kannanotoista nostavat tiet-
tyjä asioita yleiseen keskusteluun ja

pyrkivät herättämään ihmisiä toimi-
maan hyvien asioiden puolesta. Täl-
laisia ovat esimerkiksi *Kirkon Ilmasto-
ohjelma (2008)* tai *Piispojen kannan-
otto maailman ruokaturvan puolesta*
(2010). Keskeisiä käsitteitä näissä ovat
vastuullisuus, kiittolisuus, kunnioitus
ja *kohtuus*.

Myös kirkon omat säädökset voi-
vat toimia keskustelupuheenvuoroi-
na. Vuoden 2015 alusta voimaan tul-
lut Kirkkojärjestyksen säädös lapsivaik-
kutusten arvioinnista on viesti ympä-
röivälle yhteiskunnalle. Lapsivaiku-
tusten arvioinnin ohjeistuksessa sa-
netaan näin:

Kirkko on suomalaisessa yhteis-
kunnassa merkittävä toimija las-
ten, nuorten ja perheiden hyvinvoin-
nin edistämisessä. [--] Lapsivaikutus-
ten arvioinnin toteuttaminen kirkos-
sa vahvistaa kirkon liittymistä eri toi-
mijoiden yhteiseen ponnisteluun kaik-
kien lasten ja nuorten paremman elä-
män puolesta.

Toiminnan ja moniäänisen keskustelun kirkko

Suomen ev.lut.kirkossa on noin 4 mil-
joonaa jäsentä ja noin 20000 työnteki-
jää. Heidän elämänsä, vakaumuksen-
sa, työnsä ja toimintansa ovat kirkon
tärkein eettinen puheenvuoro. Esimer-
kiksi Reilun kaupan tuotteiden suosi-
minen seurakunnissa on sekä konk-
reettista tuottajien elinoloihin vaikut-
tamista että yhteiskunnallista viesti-
mistä. Yksittäinen kirkon työntekijä
voi omalla esimerkillään nostaa esil-
le tärkeitä teemoja, kuten Kallion seu-
rakunnan pappi **Marjaana Toiviainen**
nostaessaan asunnottomien tilanteen
näkyville majoittaessaan heitä kotiin-
sa talvella 2014. Afganistanissa kesäl-
lä 2014 ammuttujen avustustyönteki-

Antti Sepponen

jöiden **Seija Järvenpään** ja **Kaija Martinin** tarinaa lukiessaan moni suomalainen on varmasti pysähtynyt miettimään omia arvojaan.

Usein kun kysytään, mitä kirkko tekee tai saa aikaan, ajatellaan vain työntekijöiden tai virallisten toimielinten toimintaa. Mutta todellista kirkon ja seurakuntien elämää elävät seurakuntalaiset, kristityt, yksittäiset ihmiset. He myös käyttävät kirkon ääntä julkisessa keskustelussa. Yli 70 % suomalaisista on kirkon jäseniä, joten yli 70 % suomalaisesta julkisesta keskustelusta on kirkon jäsenen keskustelua.

Toiminnassa ja myös julkisessa keskustelussa kirkko on moniääninen. Kirkon edustajien (tai sellaiseksi miellettyjen yksittäisten ihmisten) hyvät teot nostavat uskon näkyväksi. Toisaalta taas kirkon edustajien (tai sellaisena pidettyjen ihmisten) epäeettiset teot tai puheenvuorot herättävät kysymyksiä tekopyhydestä ja sanojen ja tekojen ristiriidasta.

Usko joka saa ihmiset liikkeelle?

Kirkon kannanotot puhuvat uskosta, joka saa aikaan hyviä tekoja. Erityisesti *Kirkon ilmasto-ohjelma* ja *Piispojen kannanotto maailman ruokaturvan puolesta* kutsuvat seurakuntia ja kristittyjä mukaan ”ihmiskunnan yhteisiin talkoisiin” tekemään hyviä tekoja. Armo saa ihmiset liikkeelle.

”Armo on kiittolisuutta synnyttävä ja liikkeelle saava lähtökohta kristityn elämässä. Osallisuus iankaikkisen elämän toivosta antaa luonnon ja lähimmäisen kunnioittamiseen johtavan näyn hyvyydestä.” (Ilmasto-ohjelma s. 29)

Ilmasto-ohjelmassa armo saa ihmiset liikkeelle nimenomaan ympäristökysymyksissä. Piispojen laatimas-

sa parisuhteita ja perheitä koskevassa puheenvuorossa *Rakkauden lahjassa* (2008) Kristuksen rakkaus saa ihmiset rakastamaan lähimmäisiään.

”Kristuksen rakkaus on voimanlähde, joka voi uudistaa elämämme. Joka katsoo Kristukseen, ei voi olla rakastamatta lähimmäisiään.” (Rakkauden lahja, s. 27)

Kirkon on oman olemuksensa vuoksi oltava diakonian kirkko. *Piispojen kannanotto maailman ruokaturvan puolesta* muistuttaa tästä.

”Tässä tilanteessa kristillisellä kirkolla voi olla vain yksi viesti. Maailman ruokaturvan puolesta on toimitava nyt, yhdessä, nopeasti ja päättäväisesti, jokainen mahdollisuksiensa ja parhaan ymmärryksensä mukaan.” (Ruokaturvakannanotto, s. 19)

Pelastus ei ole pelkästään tuonpuoleinen asia, vaan kristityt toimivat Jumalan käsinä ja jalkoina tässä maailmassa. Pelastus on totta jo tänä päivänä. Hyvien tekojen korostus ei kuulu pelkästään vapautuksen teologiaan, vaan myös luterilaiset tunnustuskirjat puhuvat hyvien tekojen välttämättömyydestä. Augsburgin tunnustuksen 20. artikla puhuu samanaikaisesti pelastuksesta yksin armosta, ja hyvien tekojen välttämättömyydestä:

”[M]eidän tekemme eivät voi sovitaa Jumalaa tai ansaita syntien anteeksiantamusta ja armoa, vaan sen me saavutamme yksin uskon kautta, kun uskomme, että meidät otetaan armoon Kristuksen tähden, [- -]

Edelleen meikäläiset opettavat, että hyvien tekojen tekeminen on välttämätöntä. Niitä ei ole tehtävä sen takia, että luottaisimme niillä ansaitsevamme armon, vaan sen takia, että se on Jumalan tahto. Ainoastaan uskolla otetaan vastaan syntien anteeksianta-

mus ja armo. Ja koska uskolla otetaan vastaan Pyhä Henki, niin sydämet uudistuvat heti ja saavat uuden mielen suunnan, niin että ne voivat saada aikaan hyviä tekoja.”

Rohkeasti viestivä kirkko?

Tätä kirjoittaessani monet seurakunnat ovat alkaneet näkyvästi toimia ja viestiä turvapaikanhakijoiden hyväksi. Usko saa ihmiset liikkeelle. Ja ihmiset rakastavat hyviä tarinoita, erityisesti tositarinoita. Ne saavat ihmiset mukaan tekemään hyvää. Seurakuntien viranhaltijoita sitoo monessa kohdassa vaitiolo velvollisuus. Silti haaveilen kirkosta, joka toimii itse entistä rohkeammin hyvien asioiden puolesta, kertoo rohkeasti hyvän tekemisestä ja kutsuu omalla esimerkillään tavalliset suomalaiset tekemään hyvää.

● TUOMAS HYNYNEN

Kirjoittaja on Lopen seurakunnan kirkkoherra, joka valmistelee väitöskirjaa aiheesta ”Opin ja etiikan suhde ev.lut. kirkon kannanotoissa”. Tämä kirjoitus pohjautuu seminaariesitelmään Kirkon tutkimuskeskuksen Kirkko etsii paikkaansa -seminaarissa 20.4.2015.

Diakonia ja te

Voiko diakoniaa olla ilman teologiaa? Voiko teologiaa olla ilman diakoniaa? Kumpi on helpompi määrittellä – diakonia vai teologia? Mikä on teologian alku? Eikö se ole meidän kunkin pohdintamme Jumalasta ja uskostamme häneen? On mahdollonta uskoa täysin ilman teologiaa. Jokaisessa rukouksessa, jokaisessa kaipuun sirussakin hänen puoleensa todentuu jokin jumalaymmärrys, jokin käsitys Jumalasta. Tiedämme myös, että erilaisilla jumalakäsityksillä on seurauksenaan erilaista uskoa. Usko voi olla vapauttavaa, elämän iloa, rohkeutta ja vastuullisuutta kantavaa. Usko voi olla kuitenkin ahdistusta ja pelkoa lisäävää, ihmistä alas lyövää, surkeilua ja avuttomuutta tukevaa vallan käyttöä. Usko voi olla myös hengellistä itsekkyyttä, joka aina ja ikuisesti etsii alkuperäistä uskonnollista kokemusta – itselle. Uskoni laatu ja seuraukset paljastavat hyvin paljon siitä, kuka on Jumalani – ja samalla aina ja välttämättä oman teologiani.

Jumalan nimeä ei voi koskaan vakavasti lausua ilman sisäänkirjoitettua tulkintaa Jumalasta – siis ei ilman henkilökohtaista teologista kokemusta, aavistusta, ymmärrystä ja ajatusta. Se, kuinka valmis ja innokas olen ollut älyllisesti ajattelemaan, refleктоimaan, käsitteellistämään ja systematisoimaan uskoani Jumalaan, toisin sanoen harrastamaan ja harjoittamaan teologiaa, vaihtelee

varmasti meidän jokaisen kohdalla. Silti Jumalaan uskomisen ilman ajatusta ja kuvaa Jumalasta, johon usko, on mahdollonta. Minulla on jokin syy turvautua Jumalaan, ja silloin ymmärrän Jumalan välttämättä jollain tavalla – vaikkapa luottamuksen arvoisena.

Olen koulutukseltani teologi, mutta teologiani on äärettömän paljon velkaa heille, jotka eivät ole koulutukseltaan teologeja, mutta ovat sitä sydämeiltään. Ja se joukko on aidosti kirjava – helluntailaisesta pyöräkorjajastani oppikouluni emäntään, satunnaisesta insinööriuttavasta lentokoneesta yksin lapsilaumansa kanssa jääneeseen romaniäitiin. Teologisen opetteluni ja oppimiseni ketju liittää minut luonnollisesti satoihin seurakuntalaisiini, rippikoululaisiini, isosiini, opiskelijoihini kuten myös ”kaiken karvaisiin eläimiin Nooan arkissa” (Luther). Teologian – ja varmaankin ennen kaikkea teologin – opettajista ei maailmassamme ole onneksi pulaa. Eri asia on, kuinka paljon heille on varattu aikaa ja tilaa kirkon teologisessa työskentelyssä. Kirkkoa piinaa liian vahva usko teologien teologian ainutlaatuisuuteen ja yksinoikeuteen. En malta olla taas kerran toisitamatta – teologia on aivan liian arvokas asia annettavaksi pelkästään teologien haltuun. Niin paljon teologiaa arvostan. Mitä **Eero Huovinen** piti käännöspapin tärkeimpänä ”luonnonlahjana”? Suuria korvia, joiden pitäisi

korvata suuri suu. Iso kynäkin aina välillä, epäilemättä.

Diakonia on uskon käytäntöä, mutta juuri sellaisena ja juuri siksi se on myös teologian käytäntöä. Se on elettyä teologiaa ja siinä paljastuu uskon tulkinamme, Jumalamme. Diakoniassa kirkon ja koko kristikunnan teoria ja käytäntö tervehtivät harvinaisen lämpimästi toisiaan ja kietoutuvat erottamattomasti yhteen. Teologian ja diakonian dialogi – tai pitäisikö sanoa rakkaussuhde – on välttämättömyys, joka koskee niin diakoneja kuin teologeja. Diakonisoilla ja diakoneilla on diakonian arjen kokemuksen saatamana täysi oikeus pitää teologien kasvojen edessä paljastavaa peiliä – mitä sinun teologiallasi on sanottavaa ihmiselle, joka kärsii, mitä sanottavaa sillä on yhteiskunnalle, joka jakautuu ja syrjäyttää, mitä niille kirkon työntekijäryhmille, jotka kokevat teologien kävelevän itseriittoisesti ylitseen, valtaavan puheen, totuuden ja päätösten foorumit? Mitä teologiastasi seuraa? Yksinäisen kohtaamisessa, työsi käytännössä, yhteiskunnallisessa ajattelussasi, luontosuhteessasi, seurakuntatulkinnassasi? Missä teologiiasi diakonisuus heijastuu? Kysymykset voivat olla kipeitä, mutta ne eivät ole syyte – ne muodostavat täysin oikeutetun ja välttämättömän totuus- ja uskottavuuskysymyksen.

Sama oikeutettu kysymys on teologiallakin asetettavana diakoniale –

Teologia – kaksi rakastavaista

mikä on käytäntöjeni totuus? Onko se hoitotyön totuus, onko se sosiaaliryöön totuus? Vai päämäärättömän, itsevalitun puuhastelun, ikuisen kokoustamisen ja joutavan jutustelun totuus? Onko siitä jäljellä kapeasti tulkitun ammatillisuuden torjuva ja etäännyttävä totuus? Miten työni käytännöt vastaavat sitä, mitä väitän uskoni sisällöksi, työni tavoitteiksi ja ihanteiksi, tulkinakseni kirkon ydintehävästä ja olemuksesta? Mitä diakonia ylipäättään tarkoittaa diakoniatyössä, ja kuinka se siinä ilmenee? Nekin ovat oikeutettuja ja välttämättömiä kysymyksiä, usein epäilemättä kipeitäkin.

Kirkkomme varsin epätahtiset askelkoukerot virkaparketilla ovat luoneet uutta, osin syvääkin epäluuloa diakonian ja teologian välille. Piilovalmistelut ja kokemukset kuulemattomaksi jäämisestä sekä sitä saattavat pelot eivät lisää luottamusta, päinvastoin. Vahinko on molemminpuolinen, sillä diakonia on pahasti eksyksissä ilman teologiaa, ja teologia näivetty ja kolisee tyhjyyttään ilman diakoniaa. Teologia on onnistunut luomaan kriteerejä diakonian lähtökohtien määrittelylle, välttämättömälle itsekritiikille ja mallintamiselle, mutta muuten sillä on ollut hyvin vähän antamista diakonian konkreettisen työn käytännöille. Siihen tarvitaan teologian lisäksi niin hoitotyön kuin sosiaalisenkin työn ja ajattelun osaamista ja niiden avointa keskustelua teologian kanssa. Silti diakonia kuuluu kaikille, ja diakoniatyön-

tekijöiden olisi syytä vapautua harhastaan, että juuri heidät on seurakunnissa predestinoitu tekemään yksin kaikki diakonia. Se on vaarallisesti kaventunut ja yksipuolistunut diakoninen itseymmärrys. Lutherin uskon ja rakkauden ehdoton yhteys korostaa, että on seurakunnan ja kaikkien sen työntekijöiden elämäntapa. Löydämmekö rohkean ja rajoja rikkovan diakonisen yhteisöllisyyden kirkon, sen seurakuntien ja työntekijöiden elämänmuotona? Se ratkaisee – niin uskon – kirkkomme ja sen sanoman uskottavuuden tässä ajassa.

Kirkon työntekijöillä ja kouluttajilla on edessään epäilemättä kova haaste. Joillekin epäilemättä liian kova – sekin on hyvä ääneen myöntää. Virkamiesmäisellä työotteella, kirkon työntekijöiden elämän jatkuvasti syvenevällä privatisoitumisella, kirkon omien rakennekysymysten turhauttavalla ensisijaisuudella ja kapeasti tulkitulla ammatillisuudella kirkko päättyy aivan varmasti aivan aitoon merkityksettömyyteen. Mitään näistä uhkatekijöistä ei voi perustella sen enempää diakonisesti kuin teologisestikaan. Diakonia ja teologia ovat samalla asialla, ja molempien kannattaisi tiedostaa se. Ilman toista ei ole toistakaan, ja molemmat kuuluvat kaikille. Saat-taa todellakin olla niin, ettei ihmisen pidä ryhtyä erottamaan toisistaan sitä, minkä Jumala on yhdistänyt.

● KAI HENTTONEN

Missä heijastuu teologiasi diakonisuus?

Markus Henttonen

Mikä on diakoniateologian merkitys arjen kannalta?

Viime toukokuussa Kouvolan kirkkopäivien paneelikeskustelussa prof. Tapio Lampinen jakoi diakonian kolmeen osaan: tavallinen arjen diakonia, viihdytysdiakonia ja poliittinen diakonia. Oli virkistävää havaita, miten nämä kolme käsitettä alkoivat elää mielessä ja synnyttää ajatuksia diakoniatyön syvemmästä olemuksesta ja tarkoituksesta. Siis jo parituntinen keskustelu antoi pontta arkiselle työlle ja loi motivaation pohtia seurakunnan työtä lähimmäistemme parhaaksi. Tämä pieni esimerkki lienee vastaus siihen, miksi myös diakoniatyö tarvitsee tuekseen teologiaa.

Parikymmentä vuotta sitten ryhdyttiin käyttämään uutta käsitettä diakoniatiede, joka oli alkanut kehittyä Saksassa ja eräissä Pohjoismaissa. Se liittyi saksalaiseen diakoniakeskusteluun, korkeakoulupolitiikkaan ja poliittiseen teologiaan. Suomessa tähän keskusteluun vastasi mm. **Kai Hentosen** oppikirja *Voiko sen tehdä toisinkin? Diakoniatieteen lähtökohdat ja valinnat*. Siitä huolimatta, että aihepiiri on saanut viime vuosina aiempaa enemmän tilaa kirkon työntekijöiden koulutuksessa, vaikuttaa siltä, että diakonian teologiset ja historialliset lähtökohdat ovat jääneet monien tärkeämmiksi katsottujen asioiden alle.

Diakoniaa tehdään rakkaudesta

Omasta näkökulmastani voin suositella arjen tueksi tutustumista vanhoihin suomalaisiin diakoniatyön uranuurtajiin ja heidän ajatteluunsa. He tulivat aikanaan tutuiksi väitöskirjatyön myötä. Se käsitteli vanhassa Porvoon hiippakunnassa (nykyisessä Tampereen hiippakunnassa lisättyä Uudenmaan seurakunnalla) käytössä olutta diakoniamallia, joka tukeutui organisaatiossaan vahvasti diakonissalaitokseen. Diakoniatyö tuli sen mukaan liittää osaksi seurakunnallista sisälähetystyötä, joka toteutui sisarkotijärjestelmään kuuluvien diakonissojen avulla.

Helsingin diakonissalaitoksen johtajana toiminut **Arthur Palmroth** kir-

joitti Kotimaa-lehdessä vuonna 1910 diakoniaa käsittelevän artikkelisarjan. Hän tiivistä diakonian merkityksen seitsemään kohtaan: se kasvattaa ja kehittää olemassa olevaa kristillistä rakautta seurakunnassa, lisää kristillistä toimeliaisuutta, lähentää eri kansanluokkia toisiinsa, yhdistää eri ”suuntiin” kuuluvia kristittyjä, selventää rajaa seurakunnan ja maailman välillä, todistaa evankeliumin pelastavasta voimasta ja on kristillisessä seurakunnassa vallitsevan yhteyden ilmaus. Palmrothin mukaan diakonia rakentui pietistissävyisen uskonnollisuuden pohjalle ja ihanteena oli, että sitä toteuttivat hengellisen elämän sisäistäneet ja siitä voimansa ammentavat ihmiset. Siksi diakonia ja sen johtaminen eivät soveltuneet virallisille seurakunnan hallintoelimille vaan niille, jotka tekivät työtä rakkaudesta. Diakonian toivottiin näin olevan hengellisen elämän uudistaja eikä vain osa virallista organisaatiota. Tämä vapaaehtoisuutta korostava ja laitosdiakoniaan tukeutuva malli ei kuitenkaan osoittautunut riittävän vahvaksi ja se hiipui vähitellen voimavarojen puutteeseen.

Diakonia kuuluu seurakunnan olemukseen

Paremminkin kävi ns. seurakuntakeskeisen diakoniatyön. Sen esitaistelijana oli ennen muuta pastori **Otto Lillqvist** (myöhemmin **Aarnisalo**). Hän julkaisi vuonna 1899 kirjan *Suomen kirkon diakoniatyö*. Siitä tuli seurakun-

tadiakonian keskeinen tiennäyttävä. Teos oli ohjelmakirjoitus, jossa diakonia pyrittiin liittämään kiinteästi seurakunnan työhön. Lillqvist arvosteli mm. Saksassa tapahtunutta kehitystä. Hän katsoi, että siellä ei ollut mitään varsinaista kirkon diakoniaa, vaan työ oli keskittynyt laitoksiin ja vapaisiin yhdistyksiin.

Lillqvistin mukaan diakonia kuului seurakunnan olemukseen, koska sanan saarna ja rakkauden työt liittyivät erottamattomasti yhteen. Hän näki diakonialla olevan selvän raamatullisen perustan. Uuden testamentin kirjoituksiin vedoten hän katsoi seurakunnan velvollisuudeksi pitää heikoimmista. Tätä varten tarvittiin erityinen saarnavirasta erillään oleva seurakunnallinen virka. Raamatullisen diakoniatyön kielellistä merkitystä analysoimalla Lillqvist tulkitsi diakonian tarkoittavan erityisesti laupeudentyötä. Hän tiivistä diakonian määritelmäksi: Diakonia on kristillisen seurakunnan virallisesti järjestämä, vapaa, saarnatoimen rinnalla oleva ja sen tueksi tapahtuva laupeudentoimi. Näin Lillqvistin ajattelussa painottui selvästi diakonian seurakunnallinen luonne. Siksi diakonian kiistaton kotipaikka seurakunnan elämässä oli turvattava.

Seurakuntakeskeisen diakonian kannattajien tavoitteeksi tuli saada diakonian virka osaksi kirkkolakia, mikä toteutui 1940-luvun alkuvuosina. Tälle pohjalle rakentui koko Suomen

kirkon omaleimainen ja vahva diakoniatyö, joka sai keskeisen ja arvostetun aseman niin kirkossa kuin koko yhteiskunnassa.

Sana, sakramentti ja arjen teologia

Seurakuntahallinnon uudistamishankkeen myötä keskusteltiin viime vuoden aikana vilkkaasti seurakunnan olemuksesta ja kirkon virasta. Tähän keskusteluun voi löytää aineksia kirkkomme diakoniatyön vaiheista. Diakoniatyön kehitys nykyisiin mittoihin on vaatinut ahkeraa ponnisteluja. Sen tärkeänä osana on ollut myös teologinen työskentely. Vahva teologinen näky diakoniasta osana seurakunnan tehtävää on antanut pohjan työmuodon kehittymiselle. Lakisääteinen diakonian virka on laajentanut seurakunnan toimintakenttää. Se ilmentää osaltaan sitä, että seurakunta ei ole vain ”jumalanpalvelusyhteisö” vaan olemukseltaan verrattomasti laajempi ”uskon ja rakkauden yhteisö”. Se on yhteisö, johon mahtuu sanan ja sakramenttien rinnalle arjen palvelu: kärsivien ihmisten konkreettinen auttaminen ja kuunteleminen, viihdytysdiakonia eli mukavat leirit, retket ja kerhotoiminta sekä poliittinen diakonia, jossa rohkeasti otetaan kantaa yhteiskunnassa vallitseviin epäkohtiin.

Olisi tärkeää, että pystyisimme analysoimaan nykyistä arjen työtämme ja etsimään myös sen teologisia lähtökohtia. Erään kiinnostavan teologisen mallin työmme analyysiin tarjoaa **Kari Latvus** kirjassaan *Arjen teologia*. Kirjansa lopussa hän kuvaa ns. kontekstuaalisen teologian metodia. Tämä työskentelytapa ei edellytä välttämättä teologin mukana oloa. Työtä analysoidaan neljästä keskeisestä näkökulmasta: arjen näkeminen, yhdessä tekeminen, osallistuva heng-

lisyys ja kohti oikeudenmukaisuutta. Jokainen näkökulma tuo kokonaistarkasteluun erityisen profiilin.

”Arjen näkeminen” tuo analyysiin yksityiskohtaisen ja asianmukaisen tiedon. Toimintamme ei näin ollen ole umpimähkäistä ja sattumanvaraista vaan sisältää tarkan ja analyttisen kuvan arjesta. ”Yhdessä tekeminen” tuo työtä analysoimaan seurakunnan työyhteisön tai laajemman alueellisen yhteisön eli ihmisten yhteisen toiminnan ja vuorovaikutuksen. Näin vältetään yksilökeskeiseltä todellisuuden näkemiseltä. Jos ”Hengellisyyden” ulottuvuus puuttuu, vaarana on, että työme jää yhteiskunnassa toimivien ja kolmannen sektorin toimijoiden laajaan joukkoon ilman niistä poikkeavaa

profiilia. Kirkko rakentaa hyvinvointiyhteiskuntaa juuri siinä, että se tuo mukaan hengellisen ulottuvuuden.

Neljäs näkökulma ”Kohti oikeudenmukaisuutta” huipentuu kysymykseen: ”Kuka kärsii eniten ja miten eniten kärsivien tilanteeseen vastataan?” Me saatamme tuntea hyvin yhteisöme yhteiskunnalliset ja kulttuuriset kipupisteet, mutta emme pyri aktiivisesti niihin vaikuttamaan. Näitä ovat tänä päivänä erityisesti työttömyys ja pakolaiset. Arjen teologia haastaa meitä yhdessä pohtimaan kristillisen uskon ja arjen kohtaamis pintaa ja rakentamaan kristillistä kirkkoa keskeleä kuohuvaa maailmaa.

● HEIMO RINNE
Tuomiorovasti, Turku

Marjut Hentunen

Vanhusdiakonia ja sielunhoito – lähellä ja limittäin

Hahmotan diakonisen työtteen sellaisena kirkon olemisen tapana, jossa ihminen otetaan tosissaan ja elämää uskalletaan katsella sellaisena kuin se on. Tällainen olemisen tapa kantaa ilman muuta sielunhoidollista merkitystä – toteutuu se sitten työntekijän tai seurakuntalaisen kautta. Diakonisen työtavan valmius konkreettiseen auttamiseen on luovuttamaton aarre. Siinä puhutaan sielunhoidon arkista kieltä. Samalla läsnä ovat enemmän tai vähemmän tunnistetusti sielunhoidon syvät pohjavirrat, Jumalan läsnäolon kuulostelu ja turvautuminen Häneen.

Sielunhoidon keskeisiä löytöjä vuosikymmenien takaa on, että ihminen on kohdattavissa vain siinä maisemassa, jossa hän sisimmässään kulkee. Kohtaaminen opettaa läsnäolijoille sitä, miten tässä hetkessä voidaan etsiä ja löytää Jumalaa, mikä tulee todeksi, mikä muuttuu lihaksi. Diakonian kentässä on aina osattu nähdä sisäisen maiseman ja ulkoisen elämäntilanteen kiinteä yhteys.

Ihmisten tarinat ja sielunhoidon kieli

Sielunhoitaja asettuu alttiiksi, hän tarjoaa toiselle tai toisille avoimen tilan, johon tulla ajatustensa ja tunteidensa kanssa. Tila on konkreettista ja mielen sisäistä. Vieraanvaraisuus-käsite luonnehtii hyvin tällaista asettumista. Sielunhoitajan ammattitaitoa on olla määrittelemättä etukäteen, mitä kohtaamisessa pitää tapahtua. Sielunhoitaja uskaltaa olla hetkessä olematta hetken lapsi – hän kantaa mielessään havaintoja toisesta ja itsestään, kaikkea oppimaansa, ja antaa tämän kaiken valottua siitä, mikä on läsnä tässä ja nyt.

Sielunhoidon kielet ovat hyvin moninaiset. Aina tarvitaan virittymistä sopivaan rytmiin. Katseen ja kosketuksen kieli, ei-verbaalisen kielen monet muut muodot, teologian, hengellisen ohjauksen, symbolien tai sakramenttien kieli, arkinen kieli, ru-

kouksen, Raamatun tekstin tai musiikin kieli, tekojen kieli. Sielunhoidon kieli on mitä suurimmassa määrin kontekstuaalista. Se syntyy dialogissa, se rakentuu suhteessa traditioon ja nykyhetkeen, molempia reflektoiden.

Ihmisten tarinoiden äärellä etsitään ja tunnustellaan Jumalan läsnäoloa usein selkäpuolen ja poissaolon kautta, pimeässä ja varovasti. Teologia on ristinmuotoista kyselyä teologiaa. Sielunhoitajan toivo on Jumalan uskollisuus, sen varassa hän rukoilee ja toivottaa siunausta. Diakonian ja sielunhoidon teologiassa Jumalaa katsellaan ja kuunnellaan sen läpi, mitä elämässä tapahtuu. Etsitään suhdetta Jumalan ja elämäntapahtumien välillä, etsitään merkityksiä ja voimaa jatkaa. Jumalasta ymmärretään vähän, mutta tunnetasolla liikkuu paljon.

Unohtaako Jumalakin?

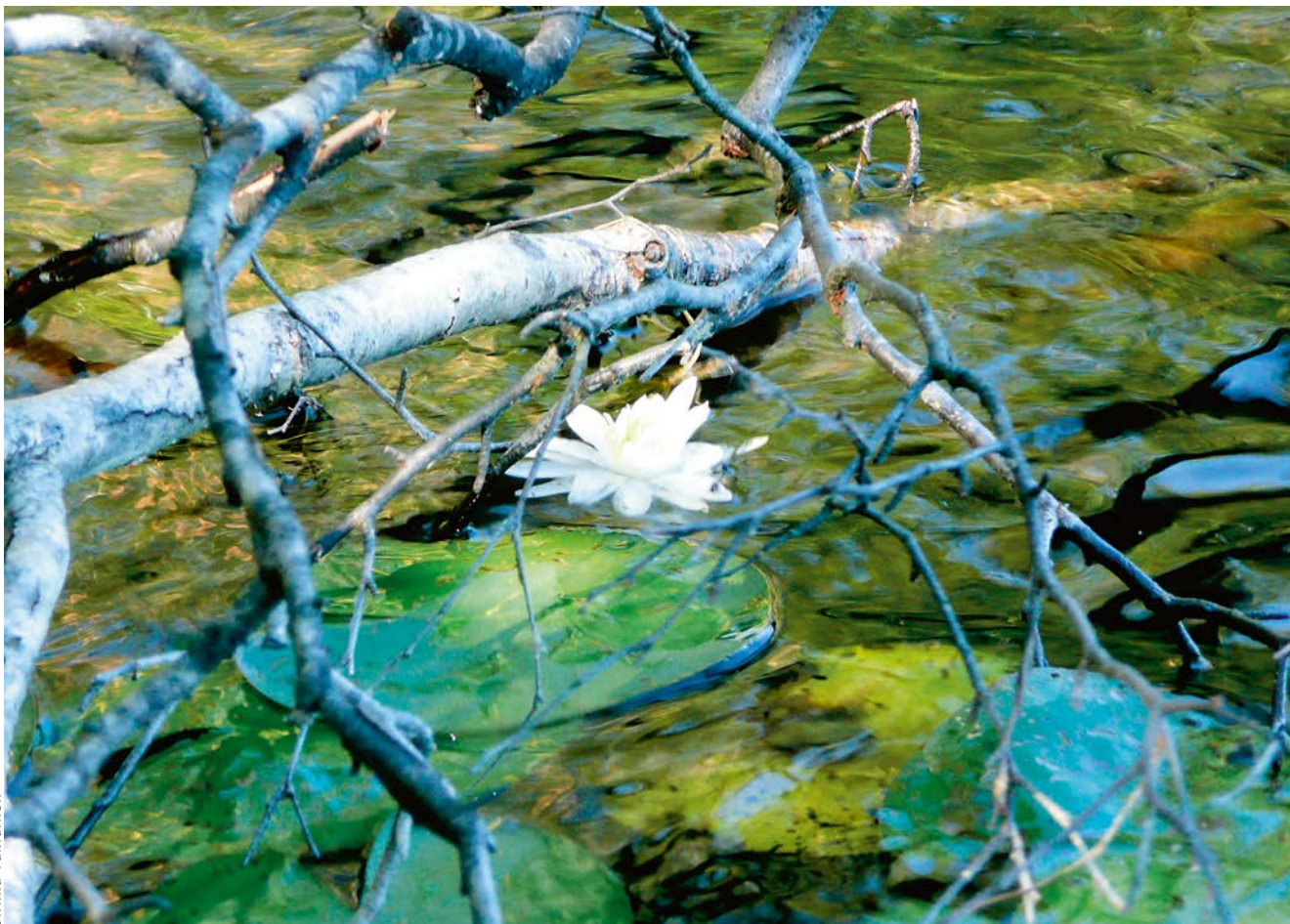
Neljättä ikäänsä elävien ihmisten kanssa diakoniamieliset sielunhoidolliset syvyydet saavat omanlaisiaan sävyjä. Vanhan ihmisen sielunhoito on varsin vaativa laji. Sielunhoitajan asettumista ja osaamista punnitaan, kun eletään luopumisen, tarkoituksettomuuden, kuoleman maisemissa. Samaan aikaan riippumattomuus, jaksaminen, terveys ja itsemääräämisoikeuden toteutuminen ovat selkeästi uhatuina tai jo murtuneet. Palettiin saat-

taa kuulua vielä yksinäisyyttä, kaltoin kohtelua, köyhyyttä, muistisairautta, päihdeongelmaa, itsetuhoisuutta. Loputon lista. Jumalan läsnäolon etsiminen ei ole kevyesti heitetty keikka näissä maisemissa.

Kirkon saavutettavuus toteutuu toimintakykyään menettäneiden ihmisten kanssa pitkälti menemällä luokse. Kun tavoitteena on, että yli 90 % yli 75-vuotiaista asuu kotonaan ja n. 7 % tehostetun palveluasumisen piirissä, riittää kaikille kynnelle kykeneville vanhusdiakoniaa ja sielunhoitoa tehtäväksi. Tätä yhtälöä ei pystytä ratkaisemaan vanhamuotoisesta työala-ajattelusta käsin, diakoniamielisenä kysymyksenä.

Diakoniamielisen sielunhoidon yhteistä maastoa on pyrkimys tukea ihmisarvoa silloin, kun elämä riisuu ankarasti. Ihmisen tarve dialogiin tulee keskeiseksi niissä kohdissa, joissa yksinäisyys ja ohitetuksi tuleminen ovat läsnä. Kun Jumalakin tuntuu unohtavan, tarvitaan toista ihmistä.

Sielunhoidon näkökulmasta tärkeänä näyttäytyy myös vanhan ihmisen mahdollisuus olla edelleen toimiva, pystyvä, aikuinen subjekti – oman olemisensa ehdoilla. Tätä voidaan monella tavalla vahvistaa, kun se pidetään mielessä. Elämäntilanteen ja elämäntarinan loputon monimuotoisuus on läsnä loppuun saakka. Kiinnostus koko tarinaa kohtaan hoitaa sielua!

Toivon kokeminen ja luopumisen kipeys

Tarve tulla nähdyksi ja kuulluksi ei ole klisee vaan ihmisen perustarve, jonka toteutuminen on kiinteässä yhteydessä toivon kokemiseen. Toivo ei ole abstrakti asia – vaikka onkin mielen sisäinen. Toivo todellistuu ihmisissä, turvallisuuden kokemuksessa ja avun saamisen kautta, konkreettisissa tilanteissa. Turvallisuus on tunteen lisäksi sitä, että raha riittää leipään ja lääkkeisiin. **Martti Lindqvist** korostaa kristinuskon fyysisyyttä, ja se on helppo allekirjoittaa sielunhoidon piirissä. Toisen läsnäolo tukee kokemusta Kolmannen läsnäolosta. Esimerkiksi ehtoollinen on fyysisyydessään tavattoman sielunhoidollinen kokemus.

Vanhan ihmisen kanssa on usein varsin luontevaa puhua kuolemasta. Se on tullut tutuksi ja todeksi jo monta kertaa elämän varrella. On toinen asia, millaisen suhteen omaan ja läheisten

kuolemaan vanha ihminen on luonut. Sitä on kuunneltava ymmärtääksseen. Kuoleman teologia yksinkertaistuu sekin. Kun vanha herra kaipaa kipeästi 60 avioliittovuoden jälkeen menettämänsä vaimoa, tai vanha rouva itkee keski-ikäisen lapsensa kuolemaa, ei ajatus ohjaudu välitilaopin erilaisiin tulkintoihin. Tärkeää on sen sijaan, miten luottavasti voi jättää läheisensä Jumalan käsiin ja rukoilla hänelle hyvää kuoleman rajan takana. Sielunhoitaja antaa ihmisen surra menetyksiään ja luopumisen kipeyttä. Elämän riisuva prosessi houkuttelee kärsimätöntä lohduttelemaan silloin, kun oikea lohdutus on sanatonta. Vanhan ihmisen viisaus on osaltaan luopumisen viisautta, ja sitä hänen on tärkeä saada puhua ääneen.

Millainen merkitys on ikäerolla? Kun vanhus on syntynyt esim. 1920-luvulla ja sielunhoitaja 50–60 vuotta myöhemmin, on kulttuurinen ero melkoi-

nen. Sielunhoitajan tehtävä on kuulla herkällä korvalla ihmisen arvomaailmaa ja elämässä opittuja selviytymiskeinoja. Vielä elää paljon niitä ihmisiä, joille avun vastaanottaminen vaatii opettelua. Ihmiskäsitys on kehittynyt kovin toisenlaisessa ympäristössä kuin nuoren kirkon työntekijän kohdalla. Suhde esim. seksuaalisuuteen tai perhekäsitys voivat nousta kovin erilaisista lähtökohdista kuin kuuntelijalla. Tärkeää on havainnoida myös sitä, millaisia mielikuvia vanhalla ihmisellä on uskosta tai kirkosta. Uskon äidinkieli avautuu kuuntelemalla tarkasti. Sielunhoitajan ei pidä olettaa ymmärtävänsä vain sen pohjalta, mikä on itselle tuttua kieltä. Vanha ihminen on hyvä opettaja.

Kun ihminen otetaan tosissaan, hänen kokemuksensa ihmisarvosta vahvistuu. Diakoninen kohtaaminen on viesti Jumalalta, joka pysyy vierellä.

● SIRKKU TUKIAINEN
Sairaalapastori

Hyvän elämän jäljellä

Tutkijatohtorina Helsingin yliopistossa ja valmentajana Filosofian Akatemia Oy:ssä toimiva Frank Martela määrittelee olevansa pääasiassa tutkija, joka pyrkii ymmärtämään perimmäisiä kysymyksiä – mitä on olla ihminen ja mitä on hyvä elämä.

– Olen aina lukenut laajasti ja paljon erilaista maailman ymmärtämistä sivuavaa kirjallisuutta. Jo kuusivuotiaana sanoin aina kysyjille haluavani isona maailmantutkijaksi. Lähdettyäni opiskelemaan filosofiaa huomasin, että mitä enemmän luin, sitä enemmän aiheesta kiinnostuin. Näin vahvistui pik-

kuhiljaa päätös siitä, että tutkijan ammatti olisi minulle sopiva.

Filosofian tohtori, diplomi-insinööri ja valtiotieteiden maisteri **Frank Martelan**, 33, tavoitteena on jatkaa tutkimusta ihmiselämän peruskysymyksistä. Erityisesti hän haluaisi osoittaa kansainväliselle psykologian

tutkijayhteisölle, että halu tehdä hyvää muille ihmisille on ihmisen psykologinen perustarve.

– Tämä vaatii vuosien työn ja useita tieteellisiä julkaisuja, joista ensimmäinen on vasta hyväksytty julkaistavaksi Journal of Personality -lehdessä. Haluan jatkaa kehittämieni ideoiden em-

piiristä tutkimusta ja sitä kautta vaikuttaa psykologiseen ihmiskuvaamme.

– Tämän ohessa haluan kirjoittaa näistä aiheista suurelle yleisölle, ja siksi kirjoittelen populaarikirjoja ja blogia. Tavoitteena on tehdä kirjoja, jotka tavoittaisivat suomalaisen yleisön ja nousisivat puheenaiheiksi myös englanninkielisessä maailmassa.

Martelan tuorein julkaisu on viime maaliskuussa ilmestynyt *Valonöörit – Sisäisen motivaation käsikirja*. Siinä Martela perkaa elämäntaito-oppaiden takana olevia filosofioita ja tarjoaa oman näkemyksensä hyvän, onnellisen ja merkityksellisen elämän rakentamiseksi. Kirja ammentaa niin itämaisestä ja länsimaisesta filosofiasta kuin tuoreimmista psykologisista tutkimuksista. Kirjan ytimen muodostavat omakohtaiset havainnot ja tarinat tieteen ja taiteen huipputekijöiden arjesta. Teos tarjoaa punnittuja, konkreettisia ajatuksia elämänlaadun parantamiseen.

– Tein kirjan, koska se auttoi minua kiteyttämään muutenkin tutkimiani teemoja. Uskon löytäneeni inhimillisiin peruskysymyksiin monia tärkeitä vastauksia, jotka ansaitsivat tulla laajemmaltikin tunnetuiksi. Kirjan avulla toivon pystyväni vahvistamaan ihmisten kykyä elää hyvää elämää.

– Palaute on ollut kauttaaltaan myönteistä, en ole paljoakaan suoraa kritiikkiä saanut milteen suunnalta. Olen kuullut ihmisiltä, että kirja on oikeasti vaikuttanut heidän elämänsenteisiinsä ja valintoihinsa. Se on hienoa, koska tämä oli nimenomaisesti kirjan tavoite.

Myönteisestä työilmapiiristä paljon hyötyä

Martela on mukana Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan *'Myötätunnon mullistava voima'* Co-Passion-tutkimushankkeessa. Yrityskumppanien ja Tekesin rahoittaman hankkeen tiimissä on teologian, kauppatieteen, filosofian, erityispedagogiikan, valtiotieteiden ja psykologian asiantuntijoita.

Tutkimushanke selvittää myötätunnon vaikutuksia suomalaisten organisaatioiden arjessa ja johtamis-

sa. Kansainvälisten tutkimusten mukaan myötätunnosta seuraa myös taoudellista menestystä. Myönteinen työilmapiiri luo innovaatioiden edellytykset. Myötätuntoinen työnantaja saa sitoutuneita ja hyvinvoivia työntekijöitä. Myötätuntoinen vuorovaikutus on valttia myös asiakaskohtaamisissa. CoPassion selvittää, päteekö sama suomalaisessa elinkeinoelämässä. Lisäksi hankkeessa kehitetään ja tutkitaan tapoja, joilla myötätunto organisaatiossa vahvistuu. Suomalaiselle elinkeinoelämälle luodaan tutkimustietoon tukeutuvia konkreettisia työkaluja ja mittareita.

– Olemme esimerkiksi antaneet yhdelle ryhmälle tunnetaitokoulutusta, toinen saa koulutusta luontevahvuuksien käytössä ja kolmas ryhmä koulutusta myötätuntoisessa asenteessa suhteessa itseensä. Mittaamme ryhmäläisten työasenteita ennen koulutusta ja sen jälkeen. Hypoteesina on, että heidän keskinäinen myötätuntonsa lisääntyy, ja tämän seurauksena myös työhyvinvointi ja innostus omaa työtä kohtaan lisääntyisivät.

– Alustavat tulokset tukevat hypoteesejamme. Tarvitaan kuitenkin enemmän koulutuksia ja dataa, ennen kuin voimme tehdä mitään lopullisia johtopäätöksiä muutoksista, Martela kertoo.

Martela toteaa hankkeen fokuksen olevan työyhteisön keskinäisessä myötätunnossa.

– Johtajien ja omistajien myötätunto suhteessa työntekijöihin on oma kysymyksensä, joka ei suoraan liity hankkeeseemme. Henkilökohtaisesti näkisin kuitenkin niin, että yrityksen omistajilla on velvollisuus huolehtia työntekijöistä.

– Joskus irtisanomiset ovat välttämättömiä taloudellisista syistä. Silloin ne on vain hyväksyttävä osana yritystoimintaa. Mutta kun selvää voittoa tekevä yritys irtisanoo, kertoo se omistajien välinpitämättömyydestä suhteessa työntekijöihin.

Kirkko luo hyvää yhteisöllisyyttä
Köyhien, syrjäytyneiden ja vähäosaisien määrä on lisääntynyt Suomessa.

Mikä Martelan viesti on heille?

– Heille ei ole välttämättä järkevää sanoa, ”ota oma elämä haltuun” tai ”etsi positiivisia asioita”. Ennenminkin pitäisi tarjota työkaluja ja resursseja. Olen perehtynyt esimerkiksi siihen, mitkä tekijät tuntuvat psykologisen tutkimuksen mukaan motivoivan ihmisiä ja miten näitä tekijöitä voitaisiin vahvistaa omassa elämässä. Näitä ovat hyväntekeminen eli mahdollisuus tehdä hyvää toisille, vapaaehtoisuuden kokemus, kyvykyys ja läheisyys.

Martelan mielestä ihmisten mahdollisuudet ja kyvyt ovat varsin paljon kiinni siitä, minkälaisia ihmisiä heidän ympärillään on ja minkälaisia taitoja he ovat saaneet kasvatuksen kautta.

– Tämä liittyy esimerkiksi itsekontrolliin ja tunteiden säätelyyn. Monet syrjäytyneet ovat olleet tässä lotossa häviäjiä. Esimerkiksi lapsuuden ja lähiympäristön virikeköyhyys on saattanut vaikuttaa hyvän elämän kannalta keskeisten taitojen oppimiseen.

– Siksi tällaiset syrjäytyneet tarvitsivat kaikista eniten rinnalla oloa ja tukea arjen perusasioissa, jotta saisivat ne haltuunsa ja oppisivat huolehtimaan asioistaan itse. Meille niin sanottujen tavallisten vanhempien lapsille nämä ovat lähes itsestäänselvyyksiä.

Martelan mukaan kirkolla ja muilla uskonnollisilla yhteisöillä voi olla vahva rooli erityisesti yhteisöllisyyden luomisessa.

– Olemme irtautuneet vanhoista kyläyhteisöistä ja asumme yhä enemmän anonyymisti isoissa kaupungeissa. Yhteisöllisyys on kuitenkin hyvinvoinnillemme ratkaisevan tärkeä inhimillinen perustarve. Tarvitsemme yhteisöä, joka hyväksyy meidät juuri sellaisena kuin olemme ja välittää meistä.

– Kirkko on parhaimmillaan juuri tällainen yhteisö, jossa ihminen otetaan avosylin vastaan hänen vioistaan ja ongelmistaan huolimatta. Kun perusyhteisöllisyys on kunnossa, on paljon helpompi lähteä rakentamaan elämänsä eteenpäin katse tulevaisuudessa ja mahdollisuuksissa.

● JUHANA UNKURI

Kohti seurakuntalaisen osallisuutta

Yhteistyö vapaaehtoisten kanssa tulee olemaan yhä keskeisempi osa seurakunnan työntekijöiden työtä. Vapaaehtoistoiminnan merkitystä voidaan tarkastella sekä seurakuntalaisen että työntekijän ja kirkon näkökulmasta.

Pekka Thitz

Seurakuntalainen löytää vapaaehtois-toiminnasta mielekkyyttä elämäänsä usein suorituskeskeisen työelämän rinnalle tai lisääntyvän vapaa-ajan sisällöksi. Työntekijälle vapaaehtoisten osallistuminen on iso apu niukkenevien resurssien aikana. Lisäksi seurakuntalaisten osallistuminen korostaa kirkon perimmäiseen olemukseen sisältyvää yhteisöllisyyden ja osallisuuden ajatusta.

Subjektina kirkossa

Kirkko on luonteeltaan yhteisö, jossa kaikki sen jäsenet ovat subjekteja. Yhteisöluonteen mukaisesti kirkon toimijoilla voi olla erilaisia tehtäviä, mutta jokaiselle kirkon jäsenelle, niin työntekijälle kuin seurakuntalaisellekin, kuuluu osallisuus yhteisöstä ja sen tehtävästä.

Tämä seurakunnan yhteisöluonetta korostava näkökulma kiinnittää huomion työntekijöiden ja seurakuntalaisten väliseen suhteeseen, erilaisiin rooleihin ja asemiin seurakunnan yhteisössä. Aina 2000-luvun alkupuolelle saakka kirkolla on ollut varaa laajentaa ja monipuolistaa työntekijäjoukkoaan ja sen myötä kehittää toimintaa erilaisille kohderyhmille. Monipuolisen toiminnan kehittymisen rinnalla on kuitenkin tapahtunut myös toinen kehityslinja. Vahvan ammattilaisjoukon myötä toiminta on kehittynyt työntekijäkeskeiseksi, mikä ei ole tarjonnut riittävästi mahdollisuuksia seurakuntalaisen osallisuuden toteutumiseen.

Osallistamisen sijaan kumppanuutta

Vapaaehtoistoiminnan myötä moni on löytänyt paikkansa seurakunnassa, mutta on myös niitä, jotka eivät koe perinteistä toimintatapaa tai tarjolla olevia mahdollisuuksia mielekkäiksi. Perinteisesti vapaaehtoisen tehtävät ovat nousseet työalojen tarpeista, ja seurakuntalaisella on ollut mahdollisuus toimia työntekijän hänelle tarjotussa tehtävissä. Työntekijän ja seurakuntalaisen suhteen näkökulmasta ylhäältäpäin rakentuvassa vapaaehtoisuudessa on kyse enemmän osallistamisesta kuin osallisuudesta.

Osallisuus rakentuu ihmisen omasta halusta elää yhteisön jäsenenä ja toimia yhteisön hyväksi. Tällöin kysytään sitä, mikä merkitys kirkolla on minulle, millaiset asiat näen seurakunnassa tärkeiksi ja millaista yhteisöllisyyttä haluan olla rakentamassa. Osallisuuden yhteisössä työntekijän ja seurakuntalaisen välinen perinteinen hierarkkinen suhde muuttuu yhteistyötä tekeväksi kumppanuudeksi.

Työntekijäkeskeisyyden murtamiseen tartuttiin Diakonian yhteisöllisyyden kehittämishankkeessa, joka toteutettiin seitsemässä seurakunnassa Mikkelin ja Kuopion hiippakuntien alueella vuosina 2007–2009. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli kehittää diakoniatyöntekijöiden ja seurakuntalaisten välistä yhteistoimintaa yhteisöllisyyden kehittämisessä. Kehittämistoimintaa toteutettiin työparityöskentelynä, jossa diakoniatyöntekijä ja seurakuntalainen yhdessä ideoivat, kokeilivat ja kehittivät erilaisia toimintatapoja. Samalla etsittiin mahdollisuuksia työntekijän ja seurakuntalaisen väliseen kumppanuuteen.

Kumppanuuden askeleita

Vaikka seurakunnissa puhutaan paljon yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta, toiminnan rakenteet ja käytännöt eivät välttämättä sitä tue. Liian usein seurakuntalaisen osana on myötäillä työntekijää ja toimia tarpeen tullen työntekijän ”työrukkasena”. Mahdollisuuksia yhteisöllisemmän toimintakulttuurin rakentamiseen on olemassa,

kun uskaltaudutaan avoimesti tarkastelemaan olemassa olevaa toimintaa.

Ensimmäinen askel on pysähtyä kysymään sitä, kenen intressit ohjaavat seurakuntalaisen toimintaan osallistumista. Motivoituuko seurakuntalainen toimijaksi omasta sisäisestä halustaan vai lähtekö hän mukaan työntekijän aktivoinnin tuloksena? Tutkimusten mukaan ihminen osallistuu toimintaan, jonka hän kokee rikastuttavan elämäänsä, jossa hän voi olla antamassa omastaan ja saamassa myös itselleen merkityksellisiä kokemuksia. Työntekijän tai toiminnassa jo mukana olevan seurakuntalaisen esittämä kutsu ja toimintaan innostaminen voivat herättää kiinnostuksen, mutta vasta henkilökohtaisen merkityksen löytäminen saa sitoutumaan toimintaan.

Toinen askel haastaa tarkastelemaan kriittisesti seurakunnan toimintakulttuuria. Hierarkkisessa toimintakulttuurissa työntekijä määrittänyt toimintaa johtavaksi ja toteuttavaksi, kun taas seurakuntalainen jää toimintaan osallistujan rooliin. Työntekijäkeskeisyydessä kyse ei ole niinkään yksittäisen työntekijän asenteesta vaan kirkossa vuosikymmenten kuluessa rakentuneista ajattelumalleista. Vaarana on, että seurakunnan toiminta muuttuu ensisijaisesti työntekijän oman työnäyn ja osaamisen tai vahvuuksien mukaan. Toiminta sinällään voi olla monipuolista ja laadukasta, mutta seurakuntalaiselle ei synny yhteisön omistajuuden kokemusta.

Kolmas askel kutsuu luomaan työntekijän ja seurakuntalaisen kumppanuuteen perustuvaa toimintatapaa. Kumppanuusajattelu nostaa esille asiantuntijuuden ja maallikkouden välisen jännitteen, joka tulee esille erilaisina asemina suhteessa valtaan ja vastuuseen. Yleensä ammattilaisen rooli nähdään johtavana ja toiminnan suunnasta vastuuta kantavana. Maallikon toiminta taas nähdään ruohonjuuritasolta lähtevänä ja vapaampana, eikä se välttämättä samalla tavoin kiinnity seurakunnan toiminnan perinteisiin tai ko-

konaisuuden kannalta tärkeisiin tavoitteisiin.

Uudenlaisessa toimintakulttuurissa korostuu maallikkoasiantuntijuuden arvostaminen sekä yhdessä toimiminen. Tärkeää on kehittää sellaisia toimintatapoja, jossa kumppanuuden osapuolen osaaminen ja vahvuudet toimivat rinnakkain ja rikastuttavat seurakunnan toimintaa. Samalla kun työntekijältä odotetaan asennemuutosta, seurakuntalaiselta odotetaan valtaistumista aktiiviseksi seurakuntayhteisön jäseneksi. Passiivisen ja myötäilevän roolin sijaan seurakuntalaisen tulee löytää valmius osallistua yhteisön elämään, toimintaan ja päätöksentekoon. Työntekijä voi tukea seurakuntalaista rohkaisemalla ja tarjoamalla mahdollisuuksia kokeilla uudenlaisia toimintatapoja.

Neljäs askel kohti kumppanuutta on työntekijän ja seurakuntalaisen välinen dialoginen vuorovaikutus. Tämä vaatii luopumista ylhäältä päin tulevasta tietämisestä ja asettumisesta kuuntelemaan. Avoin dialogisuus on yllätyksellistä ja saattaa herättää epävarmuuden tunteita. Kun lähdetään kuuntelemaan esille nousevia ajatuksia ja rakentamaan yhteisöä avoimen vuorovaikutuksen pohjalta, ei voida etukäteen tietää, mihin päädytään. Kuitenkin työntekijöiden ja maallikoiden välisessä kanssakäymisessä on mahdollisuus nähdä asioita, joita ei työntekijätiimin kesken olisi välttämättä mahdollista tavoittaa.

Yhteisöllisyyden rakentaminen on vaativaa, mutta myös antoisaa. Työntekijän näkökulmasta kumppanuus seurakuntalaisten kanssa voi antaa yhdessä tekemisen riemua. Seurakuntalaisen näkökulmasta yhteistyö vahvistaa osallisuuden kokemusta ja sitoutumista seurakunnan jäsenyyteen. Yhteistoiminnan ja kumppanuuden kautta seurakunta voi rakentua yhä enemmän yhteisöksi, johon kuulumisella on merkitystä myös tämän ajan ihmiselle.

● PÄIVI THITZ

Lehtori

Diakonia-ammattikorkeakoulu
paivi.thitz@diak.fi

Avaimet hukassa – mistä apua?

Ratkaisukeskeisen psykoterapian ja sielunhoidon tavoitteena on auttaa asiakasta löytämään ratkaisu ongelmaan, hukassa olevat avaimet. Tavoite sisältää ajatuksen ihmisen paremmasta tai ainakin siedettävämmästä elämänlaadusta. Terapiamenetelmän kehittäjän psykiatri Milton H. Ericksonin ajatus oli: ”Ihmiset tietävät, miten he voivat ratkaista ongelmansa. He eivät vain vielä tiedä tietävänsä.”

Diakoniatyöntekijänä aloin kaivata uusia keskustelumenetelmiä työkalupakkiini, ja 2010-luvulla hakeuduin opiskelemaan psykoterapeutiksi. Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin ratkaisukeskeisen psykoterapian ja sielunhoidon yhteyden, samalla oppien paljon uutta myös sielunhoidosta!

Ratkaisukeskeisen psykoterapian ja sielunhoidon yhteys

Ratkaisukeskeisessä psykoterapiassa terapeutti ja asiakas rakentavat asiakkaalle neuvottelun, myötäelämisen ja yhteistyön avulla ratkaisuja kohti hyvää elämää. Ratkaisukeskeisen terapian kouluttaja **Insoo Kim Berg** korostaa, että asiakkaalla tulee olla tunne oman elämänsä hallitsemisesta. Menetelmä on supportiivista, ihmisen vahvuuksia ja osaamista korostavaa. Ratkaisukeskeisen terapian periaatteita ovat: ”*Jos jokin ei ole rikki, älä korjaa sitä, kun tiedät, mikä toimii, tee sitä lisää, ja jos se ei toimi, älä jatka sen tekemistä, vaan tee jotakin toisin.*” (Berg ja Miller 1994)

Sielunhoidossa ratkaisukeskeisyttä käytetään asiakkaan auttamisessa teknisenä apuvälineenä samoin kuin rippikoulussa käytetään hyväksi oppimisteorioita. Ratkaisukeskeinen sielunhoito huomioi Jumalan todellisuuden ja läsnäolon, tavoitteena inhimillisen hädän ja kärsimyksen vähentäminen. Teologian tohtori **Jouko Kiiskan** mukaan ratkaisukeskeinen sielunhoito

on tavoitesuuntautunutta. On helpompi kulkea, jos tietää, minne on matkalla. Toisaalta ”Roomaan on monta tietä”; ratkaisu voi löytyä, kun jokin toinen ongelma helpottaa.

Ratkaisukeskeisyydessä ei ole ratkaisevaa tapaamista määrää vaan näkökulma käsiteltäviin asioihin. Jo kerattapaaminen voi auttaa löytämään askeleen oikeaan suuntaan. Menetelmä sopii mielestäni diakoniatyöhön, koska keskustelut vaihtelevat kertakeskustelusta useisiin tapaamiskertoihin.

Opittua ja oivalluksia

Sielunhoidon teoksissa *Auttava kohtaaminen 1* ja *2* teologian professori **Paavo Kettunen** ja teologian tohtori **Raili Gothóni** käsittelevät sielunhoidon teologiaa, suuntauksia ja käytännön menetelmiä.

Sielunhoidon suuntauksia löytyy kymmenen: *spirituaalinen, diakoninen, yhteiskunnallis-yhteisöllinen, voimavarakeskeinen, tavoitesuuntautunut, ratkaisukeskeinen, dialoginen, psykodynaaminen, lähimmäisKeskeinen/dialoginen ja keerygmaattinen sielunhoito.*

Sisältyykö diakonian taloudelliseen avustustoimintaan sielunhoitoa? Oivalsin, että diakoninen sielunhoito on yksi sielunhoidon toimintatavoista, jossa huomioidaan ihmisen henkiset, hengelliset, aineelliset ja sosiaaliset tarpeet. Yhteiskunnallis-yhteisöllisen sielunhoidon sisältämä vaikuttamis-

työ, unelma paremmasta tulevaisuudesta ja tavoitteen rakentaminen, on tuttua diakoniassa. Taloudellinen auttamistoiminta voi autettavasta tuntua sielunhoidolta ja sitä voidaan ymmärtää paremmin kuin saarnaa. Sielunhoito ei jää lohdutusstrategiaksi vaan on käytännön toimintaa. Entä keskustelujen uskonnollinen näkökulma? Teologi **Owe Wikströmin** mukaan on usein parempi olla teologisesti pidättyväinen, koska kyse on ensisijaisesti toisen ihmisen kohtaamisesta, taka-alalle jää sielunhoitajan oma viitekehys ja elämäntulkinta. (Wikström 2000)

Asiakastyössä käytän ratkaisukeskeistä menetelmää pyytämällä asiakasta kertomaan ongelman ratkaisuyrityksistä. Ongelmat voidaan kirjata näkyviin ja kääntää tavoitteiksi. Asiakas valitsee tavoitteista sen, jolla olisi myönteisin vaikutus muiden tavoitteiden toteutumiseen. Ihmiset eivät aina toimi ongelmatilanteissa samalla tavalla. Poikkeustilanteita tutkivalta löytyy aineksia tilanteen muuttamiseen.

Filosofi **Martin Buber** kuvaa ihmisten välistä suhdetta Minä-Sinä-suhteena. Oleellinen ei sijaitse Minussa tai Sinussa vaan välissä. Ymmärrän vuorovaikutuksessa tämän oleellisen olevan yhteinen tavoite tai yhteisesti saavutettu ymmärrys. Psykiatri **Ben Furmanin** mukaan *kimppojen* syntyminen on toimivan terapiasuhteen edellytys. Parhaimmillaan vuorovai-

kutuksen tuloksena syntyy jotain, mitä kumpikaan ei olisi yksin tullut oivaltaneeksi.

Auttamistyössä on olennaista pohtia kielen merkitystä. *Ongelmakielen* käyttäminen voi johtaa siihen, että tuetaan ongelman olemassaoloa. *Kompetenssi* käytettäessä keskustelun painopiste on asioissa, jotka vahvistavat asiakkaan omaa hyvinvointia ja toimintaa. Sielunhoidossa ja terapiassa dialogia rakennetaan *kiireettömällä läsnäololla, kuuntelemalla ja suostumalla tietämättömyyteen*. Tietämättömyydessä työntekijänä kyseenalaistan omat oletukseni ja tietämiseni, olen mahdollisimman avoin asiakkaan tarinalle. Auttajana en voi valita mielessäni syntyviä ajatuksia, sen sijaan voin päättää, mitä suustani päästän. Ratkaisukeskeinen terapeutti kuuntelee asiakastaan *ratkaisukeskeisin korvin*: kuka henkilö ja mitkä tapahtumat (myös negatiiviset) ovat tärkeitä asiakkaalle. Painopiste on

tällöin asiakkaan kertomuksessa, ei terapeutin omassa arvioinnissa ja liian varhaisessa ongelman ratkaisussa.

Mikä auttaa ja parantaa?

Innostuin filosofi **Lauri Rauhalan** filosofiasta! Hänen mukaansa sielunhoitajan tehtävänä on olla aito ja valmistella sanottavansa tilannetta ja vastaanottajan kehitystasoa vastaavaksi. Ihminen vastaanottaa asian niissä ymmärtämysyhteyksissä, joita hänessä aktivoituu. Tulokset sijoittuvat ihmisen maailmankuvaan, resonoivat tajunnasta ihmisen muuhun hyvinvointiin. (Rauhala 2005) Kettunen ilmaisee asian seuraavasti: sielunhoito on puhumisen kautta tapahtuvaa parantumista.

Asiakkaat ovat usein keskellä kriisitilannetta tai kokeneet suuren menetyksen. Vahvistan silloin asiakkaan omia keinoja selviytyä elämän muutostilanteesta. Käytän selviytymiseen liittyviä kysymyksiä myös menneisyy-

den muistelussa: ”Mitkä asiat ja keinot auttoivat sinua vaikeassa elämäntilanteessa? Ketä haluaisit kiittää selviytymisestääsi?”

Ratkaisukeskeinen menetelmä on hyvä selkäranka pitämään keskustelun ”linjassa”, koska siinä keskitytään asiakkaan ongelman, tavoitteen ja poikkeuksien kartoittamiseen. Menetelmä antaa tilaa pohdinnan lisäksi myös huumorin käytölle, joka avaa uusia luovia näkökulmia.

● TAINA LAPINNIEMI

Askolan seurakunnan diakoni
Psykoterapeutti

Artikkeli

perustuu Lyhytterapiainstituutin erityistason ratkaisukeskeisessä psykoterapiakoulutuksessa 2014 tekemääni opinnäytetyöhön, Ratkaisukeskeisen psykoterapian ja sielunhoidon yhteys.

Osallisuuden merkitys

osallistava diakonia – käänne kirkon yhteiskunnallisessa merkityksessä

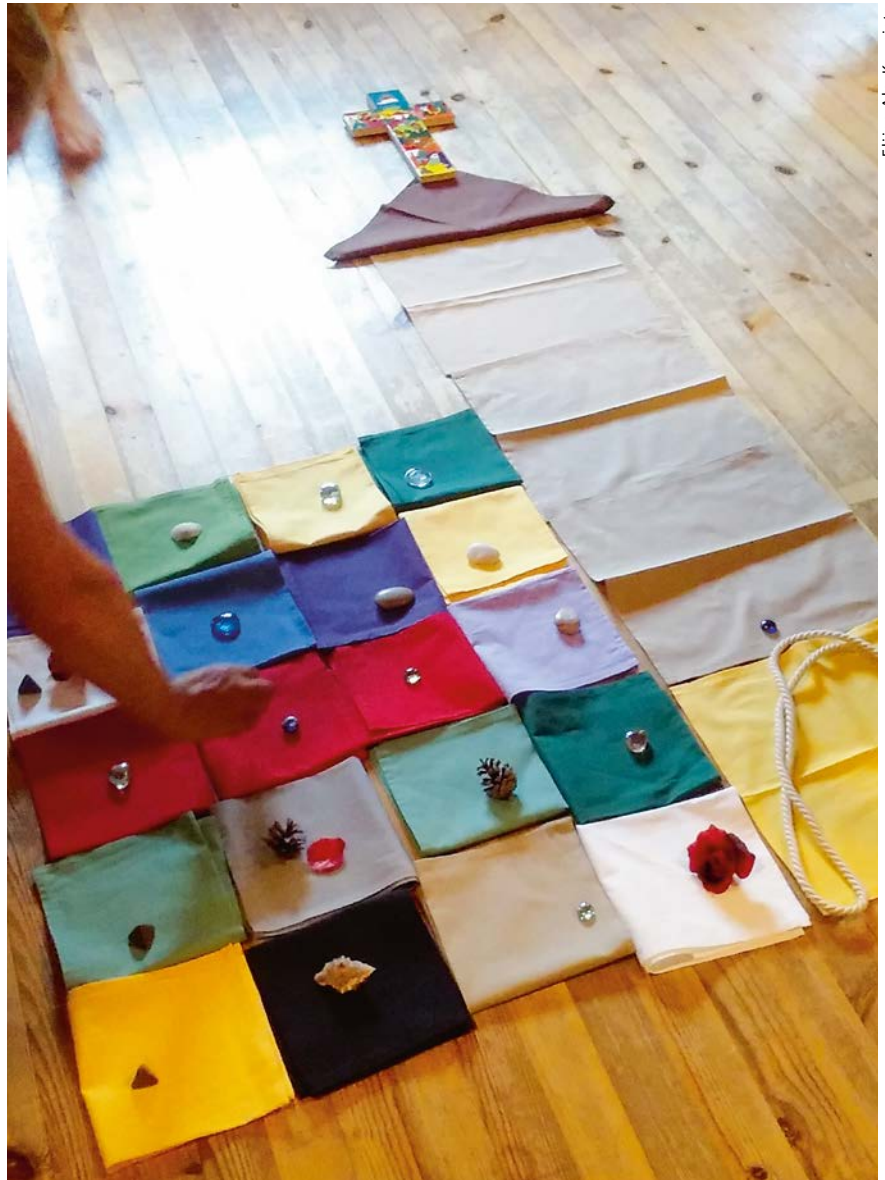
Aamulehden pääkirjoituksessa tuotiin esiin, että yhteiskunnassamme osattomuuden tunne lisääntyy. Viha kasvaa osattomuuden tunteesta eriarvoisuuden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden keskellä. Jokaisen on tunnettava kuuluvansa yhteiskuntaan ja voivansa vaikuttaa asioihin.

Kirkossamme on puhuttu ”Vastuun ja osallisuuden yhteisöstä”. Diakonia- ja yhteiskuntatyön lähtökohtana on kirkon ymmärtäminen ”osallisuuden ja jakamisen yhteisönä”. Euroopan diakoniakonferenssi vuonna 1994 Bratislavassa vei ajatusta osallisuudesta pitkälle: ”Diakonian keskeisenä tavoitteena on työskennellä enemmän ihmisten kanssa kuin heidän puolestaan ja pyrkiä antamaan heille vallan ja muutoksen avaimet. Diakonia auttaa herättämään ja aktivoimaan Jumalan ihmisille antaman lahjan: rakastaa ja elää solidaarisesti.”

Myös Kuntaliiton julkaisussa nähdään diakonian merkitys ihmisarvoisen elämän, tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja vastuullisuuden edistäjänä. Kirkon osallistava tehtävä on ohjata ja varustaa seurakuntalaisia lähimmäisvastuuseen omassa elämämpiirissä ja seurakunnan toiminnassa.

Osallistaako diakoniatyö riittävästi?

Osattomuuden ongelmaa torjutaan diakoniassa siis edistämällä lähimmäisenrakkautta, tasa-arvoisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Näitä toteuttaessaan diakoniatyö kohtaa yllättäen paradoksaalisen ongelman: Ojentaes-

Eliisa Ala-Kuusisto

saan taloudellisessa vaikeuksissa olevalle ruokakassin tai maksaessaan sähkölaskun diakoniatyö saattaa antaa samalla tahtomattaan autettavalle signaalin, joka vahvistaa hänen merkityksettömyyttään. Jos näin saa jatkua pitkään, se syö vastavuoroisuutta eikä osallista toista mitenkään. Todellinen tasa-arvoisuus kärsii: Syntyy

yksipuolinen ja epätasa-arvoinen riippuvaisuussuhde auttajan ja autettavan välille. Jos kirkon merkitys on ainoastaan auttajan roolissa, se ei voi toimia oikeasti osallistavana.

Kirkon olemus on alkuaan osallisuuden yhteisö, jossa kaikki palvelevat toisiaan Kristuksen esikuvan mukaan vastavuoroisesti. Kirkko ei siis voi ol-

la auttajainstituutio, vaan sen tulee olla yhteisö, jossa kaikki ihmiset ovat samanaikaisesti autettavia ja auttajia. Onhan kirkko ihmisten summa.

Oikeudenmukaisuus merkitsee, että jokainen ottaa vastuun omasta elämästään ja yhteisöstään. Tasa-arvoisuus taas ei voi toimia, jos vallitsee väärä ”luokkajako”: autettavat ja auttajat, joissa roolit eivät milloinkaan vaihdu. Osallisuuden yhteisössä jokainen on sekä avun tarvitsija että antaja muille.

Käytännössä seurakuntaelämä pyörii helposti vääränlaisen luokka-ajattelun hengessä: Toisella puolen ovat seurakunnan vastuunkantajat ja vapaaehtoiset, jotka mielletään auttajiksi. Heitä vastassa ovat ne, jotka mielletään jatkuvan hengellisen tai diakonisen avun kohteiksi.

Sama kaavio vallitsee myös yhteiskunnan sektorilla. Toiset joutuvat yli voimiensa kantamaan vastuuta, toiset joutuvat pysymään työttömyysturvan, sosiaaliavustusten ym. yhteiskunnan tarjoamien apujen ainaisina jonottajina ja sairastuvat merkityksettömyyden kokemukseen.

Tämä asetelma pyörii, koska molemmilla puolilla on jämähdetty omiin rooleihin. Oman todellisen merkityksen idea on selvästi kaventunut. Kuvaavaa ilmiölle on erään pitkäaikaisen ruokalahjoitustyötä tehneen diakonin hätäntynyt toteamus: ”Ei kai tässä viedä mun asiakkaitani pois leipäjonoista!” Tämä oli siis ensireaktio työtoimintaan, johon voi osallistua, jotta voisi hankkia ruokaa itselleen.

Auttajasta mahdollistajaksi

Diakoniatyön avustustilastojen kasvu ei aina ole todiste työn onnistumisesta. Syrjäytymisluvut kertovat osallisuuden epäonnistumisesta! Jumala ei luonut ketään kerjäläiseksi, vaan rakkauden välikappaleeksi.

Ihmisen merkitys ei perustu suoritusten määrään vaan osallisuuteen sekä eduista että vastuista. Jumalan ajatus: ”Otsa hiessä sinun on syötävä leipäsi”, koskee kaikkia ihmisiä tasa-arvoisesti. Onnellinen voi olla, kun ymmärtää olevansa osallinen vastuusta ja

voi tehdä voitavansa ja selviytyä haasteesta. Yhteistä kaikille on tarve olla merkityksellinen ja tarpeellinen.

Diakonian käänne tulevaisuudessa voisikin olla auttajan linnakkeesta mahdollistajan rooliin. Yhdensuuntaisen apu ainoana auttamistapana passivoittaa ihmistä ja vääristää oikeudenmukaisuutta ja ihmisarvoa. Jos haluamme puhua kirkosta osallisuuden yhteisönä, jolla on yhteiskunnallistakin merkitystä, meidän missiomme on osallistaa ihmiset todellisina yhteiskuntamme hyvinvointia rakentavina yksilöinä.

VAIHTOTALENTTI®

– osallistavaa diakoniaa

Tulevaisuuden kasvavan seurakunnan muodostavat työttömät. Ansiosidonnainenkaan työttömyysturva ei vahvista ihmisen merkityksellisyyden ja osallisuuden tunnetta. Sitä eivät myöskään tee sosiaalitoimen tai diakonian perinteiset avustukset. Ulkopuolinen olalle taputus ei auta, jos se ei mitenkään vetoa niihin mahdollisuuksiin, jotka ovat työttömässä itsessään. Yksilön syrjäytyminen tuo aina haitallisia sivuvaikutuksia yksilölle itselleen ja koko yhteiskunnalle.

Lähes 20 vuotta olen saanut olla mukana seurakuntatyössä, jossa on kehitetty osallistavaa diakoniatyötä. Siinä työelämästä eri syistä syrjäytyneet ja siten diakonisen ja sosiaalisen auttamistyön kohderyhmäksi tulleet henkilöt saatetaan vastavuoroisen auttamisen piiriin. Toimintamalli moninkertaistaa diakonisen avustuksen vaikutukset. Syrjäytyvä ja passivoituva avun vastaanottaja muuttuu tärkeäksi auttamisen voimavaraksi ja ihmiseksi, jolla on merkitystä yhteisössään.

Työtön ja passivoitunut henkilö saa esimerkiksi taloudellisissa vaikeuksissaan diakonista apua, mutta motivoituu myös auttamaan vapaaehtoisena naapurissa asuvaa, liikuntarajoitteista vanhusta. Tästä on kehittynyt osallistavan diakoniatyön malli, VAIHTOTALENTTI®, palvelemaan tulevaisuuden kirkkoa ja yhteiskunnallista diakoniaa.

VAIHTOTALENTTI® perustuu Uuden Testamentin opetukseen ta-

lenteista (eli rahasummista, lat. ”talentum”), jotka on annettu asianomaisen käyttöön edelleen sijoitettavaksi ja vastavuoroisen hyödyn saavuttamiseksi. (Matt. 25: 14–29; Luuk. 19: 12–26.) ”Talentti” (engl. ”talent”) kuvaa myös kykyä, joka henkilöllä on. Nimeen sisältyy sekä yksilöä että yhteisöä tervehdyttävä missio.

Tämä toimintamalli poikkeaa perinteisestä kirkon ja yhteiskunnan auttamistyöstä juuri siinä, että tavoitteena on luoda vastavuoroista auttamiskulttuuria. Tällainen yhteiskunnallisen vastavuoroisen diakonian malli osallistaa työelämästä syrjäytyviä hyvinvointiin luomalla kansalaislähtöistä työttömien yhteisöllisyyttä. Se on tämän päivän diakoniaa, johon sisältyy kaikki osallisuuden yhteisön tunnusmerkit: Kuunteleminen, yhdessä löytäminen, mahdollistaminen, yhteisöllisyys ja itseoppiminen.

● JOHANNES RIUTTALA

Kappalainen
Ylöjärvi

Kirjallisuus

- Aamulehti 20.8. 2015 Pääkirjoitus: ”Avoimuus torjuu vihaa”.
- Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia- ja yhteiskuntatyön linja 2010. Kirkkohallitus Helsinki 2003.
- Kunta ja seurakunta – yhteistyössä yhteisön hyväksi, Praksis – tiedosta toimeen nr. 8. Suomen Kuntaliitto Helsinki 2002.

Yhteisöllisyys ja yhdessä elämisen taito (Conviviality)

Seurakunta on olemukseltaan yhteyteensä kutsuva ja avoin, mutta lukitut ovet ja korkeat portaat viestivät toista sanomaa. Myös jumalanpalvelukset ja seurakunnan muut kokoontumiset viestivät siitä, että seurakunta on iäkkäämpien, keskiluokkaisten, valkoisten ja suomea puhuvien yhteisö. Muualta tulleita, erityisryhmiä ja yhteiskunnan marginaalissa olevia varten järjestetään omaa toimintaa, mutta jumalanpalveluksissa tämä moneus näkyy vain harvoin. Millainen on seurakunta, jonne kaikki ovat tasapuolisesti tervetulleita omana itsenään? Seurakunta, joka olisi erilaisten ihmisen kohtaamisen paikka?

Keskinäisen jakamisen ja yhdessä elämisen taito, juhliminen (Conviviality)

Luterilaisen maailmanliito (LML) järjesti vuosina 2011–2014 kolme diakonian työpajaa, jotka pidettiin Järvenpäässä, Odessassa ja Rummelsbergissä lähellä Nürnbergiä. Työpajoihin osallistui keskimäärin 28 diakonia-alan eri tehtävissä toimivaa ihmistä 13 Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkosta eri puolilta Eurooppaa. Työpajojen

välissä osallistujat olivat yhteyksissä toisiinsa sosiaalisen median ja muiden nykyaikaisten työvälineiden avulla. Osallistujat tuottivat vuonna 2014 ilmestyneen dokumentin *Seeking Conviviality - Re-forming Community Diakonia in Europe*, joka on jo käännetty usealle kielelle. Ajatus on, että kirkot ja diakonia voisi olla näyttämässä tietä monimuotoiseen Eurooppaan.

Kirjassa todetaan: ”Diakonia perustuu seurakuntaelämään ja seura-

kuntaelämä on yhteisöllistä. Kuitenkin yhteisöt voivat olla sulkeutuneita, rakentaen sellaisia muureja, jotka estävät tai vaikeuttavat yhteyksiä toisiin yhteisöihin kuuluvien kanssa. Näistä syistä yhteisö voi toimia myös sorron välineenä. Tästä johtuen, samalla kun myönnämme, että tavoittelemme yhteisöllistä elämää diakonian perustaksi, meidän on valittava sellainen näkemys yhteisöllisyydestä, johon liittyy avoimuus toisia kohtaa ja joka antaa

luvan jokaiselle olla erilainen oma itsensä. Tästä syystä olemme valinneet avainsanaksi *conviviality*, yhdessä elämisen taidon.”

Jokainen yksilö tärkeä osa yhteisöä

Conviviality-käsitteen taustalla on ihmiskuva, jossa korostetaan yksilöä suhteessa toisiin ihmisiin ja yhteisöön. Se eroaa individualismista, joissa yksilö, hänen tarpeensa, ominaisuutensa ja saavutuksensa ovat ensisijaisia. Yhdessä elämisen taito haastaa arjessa jokaisen arvioimaan omia asenteitaan erilaisuuteen ja toiseuteen. Conviviality edellyttää, että joukkoon mahtuu kaikenlaisia ihmisiä. Kunnioitus jokaista ihmistä kohtaan merkitsee sitä, että erityisesti huomioidaan enemmistöstä poikkeavien yksilöiden ja yhteisöjen arvo.

Joskus conviviality sekoitetaan kommuuniin. Välillä sen oletetaan olevan vieraanvaraisuutta tai hyväntekeväisyyttä. Kumpikin oletus on väärä, koska niistä puuttuu keskinäinen solidaarisuus ja tasa-arvoinen ja tilaa antava dialoginen suhde. Conviviality merkitsee, että auttajat ja autettavat ovat molemmat oppimassa toisiltaan. Kuuluminen ja turvallinen keskinäinen luottamus paitsi rakentavat yhteisöä myös vahvistavat yksilöä.

Myös Suomessa voisi diakoniaan liittyvän ajattelun ja strategian kehittämässä yhtenä ydinkäsitteenä olla yhdessä elämisen taito, conviviality. Se on avain erilaisten identiteettien vahvistamiseen ja resurssien jakamiseen. Se tarjoaa lähestymistavan jokapäiväiseen elämään kiinnittyvään diakoniaan. Tämä vaikuttaa myös liturgiseen elämään tuomalla marginalisoituneet yksilöt ja ryhmät jumalanpalveluselämän sisällöksi aina, kun se on mahdollista. Jokainen on antaja ja vastaanottaja eri vaiheissa elämää. Kaikki voivat tuoda ideoitaan ja osallistua toimintaan eri rooleissa mahdollisuuksiensa, taitojensa ja vahvuksiensa mukaisesti.

Mixofobian, moneuden kammon, vastustaminen on yksi suurimmista diakonian tehtävistä (Bauman 2008). Jakaminen on ollut alkukirkon ajoista kristillinen perusasenne (ks. Apt.

6:1-7). Tästä syystä conviviality merkityksessä ”elämän voimavarojen jakaminen” voi olla jokaisen seurakunnan tunnusmerkki. Näin conviviality haastaa myös meidän kirkkoa muutokseen.

Conviviality voidaan ymmärtää myös diakoniseksi palveluksi

Mikäli otamme käsitteen conviviality diakonisen toimintamme perustaksi, hahmottuu myös arkinen yhdessä tekeminen, kuten ruoan laitto, käsitöiden tekeminen ja vapaa jutustelu diakoniseksi toiminnaksi. Nämä yksinkertaiset yhteiset toiminnot voivat johtaa monimutkaisimpiin yhteistyön tapoihin, jotka puolestaan saattavat johtaa keskinäisen tuen lisääntymiseen. Tällainen diakoninen suhtautuminen toiseen ihmiseen ei perustu sympatiaan ja sääliin vaan keskinäiseen empatiaan, yhdessä työskentelyyn ja toinen toisiltaan oppimiseen.

On huomattava, että sellainen diakonian työote, jota kuvataan käsitteellä conviviality, vaatii myös ajan antamista. Ajan lisäksi myös tila välittää viestiä: myös seurakunta- ja kirkkorakennuksen tulisi viestittää avoimuutta ja tervetulleeksi toivottavaa asennetta, mikäli se on työmme päämäärä. Rakennukset välittävät viestiä vastaanottavuudesta tai torjumisesta – jopa sisustus ja toimistot välittävät seurakunnan arvoja ja tärkeinä pitämiä asioita. Tämä ei liity ensisijaisesti ja pelkästään rahaan, sillä myös hyvin kalustetut rakennukset saattavat torjua tulijan, jos niiden viesti ei ole voimaannuttava. (Lønning, 2010).

Nykyisin conviviality-käsite on saanut lisämerkityksen yhdessä juhliminen. Merkitykset yhdistäen voidaan nähdä, että erilaisuus on juhlaa. Tämä erilaisten ihmisten juhla muistuttaa myös varhaiskristillisestä ehtoollisesta, jossa jokainen toi ruokaa ja juomaa mahdollisuuksiensa mukaan. Kaikki jaettiin yhteisellä rakkauden aterialla ja kaikille riitti jaettavaa.

Conviviality soveltuu nykyisen diakonian peruskäsitteeksi, mikäli uskomme:

- että ihmiset tarvitsevat toisiaan
- että välittäminen ja palvelu kuuluvat

kaikille Jumalan kuvaksi luoduille

- että Jumalan tahtoo oikeudenmukaisuutta ja rauhaa.

Mikäli conviviality otetaan todesta, edellyttää se lähtökohtaisesti huolellista ihmisten ja yhteisöjen tarinoiden ja elämäkertojen kuuntelemista. Tämä puolestaan vaikuttaa diakoniseen palveluun, julistukseen ja liturgiaan. Näin läsnäoloon tähtäävä toimintatapa muuttaa palvelumallia, luo evankeliumille kontekstin ja syventää jumalanpalveluselämän merkitystä. Tämä merkitsee sitä, että yhteistyössä ja yksilöiden voimaantumiseen tähtäävässä toiminnassa ollaan lähellä ihmisten elämä, osallistutaan ihmisten elämän iloihin ja suruihin ja ollaan mukana muutoksen tekemisessä. Keskinäinen välittäminen kukoistaessaan harvoin pysähtyy vain lähipiiriin. Välittämisen siirtyy myös globaaliin ihmisten ja luomakunnan huomioimiseen.

- RAILI GOTHÓNI JA JOUKO PORKKA

Kirjallisuutta:

- Addy, Tony (ed.) 2013. Seeking Conviviality- Re-forming Community Diaconia in Europe. Lutheran World Federation, Geneva. Saatavilla myös saksaksi nimellä ”Konvivenz schaffen Zur Gestaltung von Gemeinwesendiakonie in Europa”.
- Glitzenhirs, Dierk (2014). Conviviality – Facets of a Concept and Theological Framework for Community-Based Diaconia. Diaconia – Journal for the Study of Christian Social Practice. Volume 5, Issue 2. Vandenhoeck & Ruprecht.
- Kulju, Maria (2014). ”...AND I HAVE GOT NEW FRIENDS ALL OVER EUROPE!” The Experiences of the Participants from the European Diaconal Process: Seeking Conviviality – Re-forming Community Diaconia in Europe. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.
- Lønning, Ingvil (2010). ‘Room & Space in the Church City Mission’ in Wyller, T. and Heimbrock, H-G. (eds), ‘Perceiving the Other — Case Studies in Respectful Action’, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht.

Joka kolmas suomalainen tekee vapaaehtoistyötä

Seitsemänkymmentäkahdeksan prosenttia opiskelijoista kokeilisi vapaaehtoistyötä opintojensa osana, mikäli se olisi mahdollista. Näin kertoo keväällä 2015 Kansalaisareenan, Helsinki Mission ja Kirkkohallituksen Taloustutkimus Oy:llä teettämä tutkimus vapaaehtoistoinnasta.

Tutkimusta varten haastateltiin henkilökohtaisena käyntihaastatteluna 1026:ta Suomen asukasta, jotka olivat täyttäneet 15 vuotta. Otos edustaa Suomen aikuisväestöä. Tulokset painotettiin sukupuolen, iän, asuinpaikan ja talouden koon mukaan vastaamaan väestöä. Tutkimus tehtiin samalla menetelmällä ja suurelta osin samoilla kysymyksillä kun vuoden 2010 tutkimus, johon kirkkohallitus ei osallistunut.

Vuonna 2015 joka kolmas suomalainen (32,7 prosenttia) tekee vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyötä tehdään keskimäärin 18 tuntia kuukaudessa. Tuntimäärä on lisääntynyt vuodesta 2010. Vuonna 2010 vastaavassa kyselyssä hiukan useampi (34,4 prosenttia) ilmoitti tehneensä vapaaehtoistyötä samana aikana, ja tuntimääräksi arvioitiin keskimäärin 13,35. Vapaaehtoistyötä tehdään noin 170 000 henkilötyövuotta, kun lukema oli 146 000 vuonna 2010. Voidaankin sanoa, että hieman pienempi määrä ihmisiä tekee enemmän vapaaehtoistyötä kuin vuonna 2010.

Pitkäkestoista vapaaehtoistoinnasta

Kyselyyn vastanneista 520 oli naisia ja 506 miehiä. Evl.-kirkon vapaaehtoistoinnassa mukana olleista oli 82 % naisia. Heistä iso osa (65 %) oli myös eläkkeellä. Kirkon parissa toimiminen oli keskimääräistä pitkäkestoisempaa verrattuna tutkimuksen muihin ryhmiin. Vapaaehtoistointia evl.-kirkon parissa oli suurella osalla (87 %) erittäin säännöllistä, kun koko tutkimuk-

essa säännöllisyys oli 61 %.

Henkilöt, jotka tekevät kirkon vapaaehtoistointia, tienavat keskimäärin vähemmän kuin muuta vapaaehtoistointia tekevät. Tätä voisi mahdollisesti selittää se, että suurin osa kirkon vapaaehtoistoinnin parissa työskentelevistä oli eläkeläisiä. Tämä onkin haaste seurakunnille. Miten saamme mukaan nuorempia, jotka kuitenkin haluaisivat osallistua, kun vain osaisimme kysyä heitä mukaan?

Koko tutkimuksessa innokkaimmat vapaaehtoistyön kannattajat löytyvät 25–49-vuotiaista. Heistä peräti kaksi kolmesta totesi olevansa halukas vapaaehtoistointiaan pyydetessä. Tämä on juuri se ikäluokka, jota emme kirkossa tavoita. Miten osaisimme tehdä seurakunnan vapaaehtoistoinnasta niin mielenkiintoista, että siihen halutaan osallistua?

Myös lasten ja nuorten kasvatamista vapaaehtoistyöhön kannatti kaksi kolmesta vastaajasta. Rippikoulu ja varhaisnuorisotyö tarjoavat hyviä mahdollisuuksia vapaaehtoisena toimimiseen niin isosena kun ryhmässä toimimisessa.

Tutkimuksen voi kokonaisuudessaan lukea osoitteesta: www.kansalaisareena.fi

Tasavertaisia toimijoita

Viime vuosina vapaaehtoistointia on nostettu esille sekä kirkossa että laajemmin koko yhteiskunnassa. Seurakunnissa on alettu nähdä paremmin seurakuntalaisen aktiivisen roolin tärkeys ja se, mitä mahdollisuuksia

se avaa seurakunnan elämälle. Kirkon strategioissa on nostettu esille seurakuntalaisen osallistamisen mahdollistaminen. ”*Kohtaamisen kirkko 2020*” näkee vapaaehtoistoinnin olennaisena osana kirkon olemusta ja hyvää seurakuntaelämää. Strategian mukaan seurakuntalaiset osallistuvat seurakuntien tavoitteiden määrittelyyn ja perustehtävien toteuttamiseen.

Aikuiset ja kirkko -neuvottelukunnan alainen vapaaehtoistoinnin kehittämistyöryhmä on myös uudistanut vapaaehtoistoinnin linjaukset julkaisussa *Jokainen on osallinen – kirkon vapaaehtoistointia*. Uudistetut linjaukset perustuvat vuonna 2009 kirkkohallituksen kollegion hyväksymälle linjausasiakirjalle. Seurakuntalaisen osallistuminen kuuluu seurakunnan perusolemuksen. Osallisuus toteutuu, kun seurakuntalaisella on tilaa toimia ja olla mukana seurakuntayhteisön rakentamisessa. Aikaisempaan linjaukseen verrattuna nyt korostetaan seurakuntalaisen ja työntekijän kumppanuutta, yhdessä ja tasa-arvoisina toimimista.

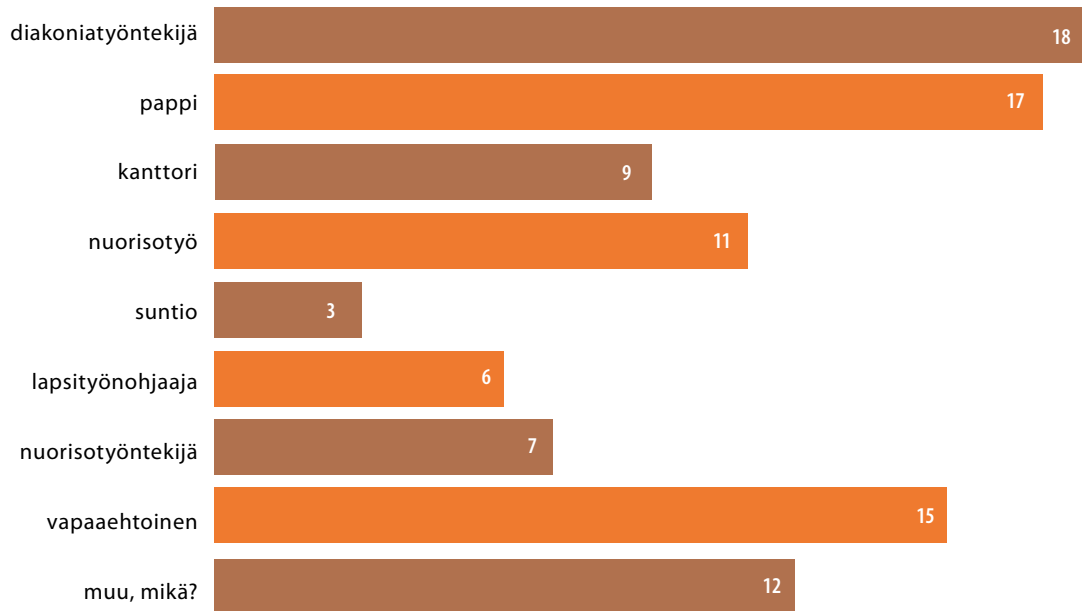
Linjaus on tarkoitettu ennen muuta kirkon työntekijöiden apuvälineeksi seurakunnissa ja hiippakunnissa. Tämän pohjalta eri tahoilla voidaan laatia omat vapaaehtoistoinnin ohjelmat ja kehittämissuunnitelmat yhdessä seurakuntalaisten kanssa. Linjaus löytyy Sakastista.

Uusia ideoita projektin kautta

Vuosien 2009–2011 aikana järjestettiin kirkkohallituksessa vapaaehtois-

Vapaaehtoistiimin jäsenet, kysely 2015

Yhdestä seurakunnasta on lopetettu vapaaehtoistoiminnan tiimi ja kahdessa toiminta on muuttunut ei-moniammattilliseksi. Muutoin vapaaehtoistoiminnan tiimit ovat säilyneet samanlaisina kuin projektin aikana.

toiminnan projekti, jolla haluttiin tukea seurakuntien vapaaehtoistoiminnan kehittämistä. Kesän alussa 2015 lähetettiin kysely niihin 40 seurakuntaan, jotka olivat mukana projektissa. Seurantatutkimuksessa selvitettiin projektin vaikutuksia vapaaehtoistoimintaan. Kysely sisälsi kysymyksiä koskien projektia sekä myös vapaaehtoistoimintaa yleisesti. Tämän lisäksi kyselyyn vastanneille soitettiin jälkikäteen ja kyseltiin aiheista laajemmin. Kyselyyn vastasi yhteensä 22 seurakuntaa, joista 14 vastasi puhelinhaastatteluun.

Seurakunnan vapaaehtoistoiminnan saamista resursseissa oli eroja. Osa vastanneista koki seurakunnassaan olevan riittävästi taloudellisia resursseja vapaaehtoistoiminnan ylläpitämiseksi. Puolet vastanneista ilmoit-

ti, ettei heillä ole vapaaehtoistoimintaan riittävästi tai ollenkaan työaikaa, vaan sitä pitäisi olla enemmän. Tämä korostui myös soittokierroksella, jossa moni kaipaili lisää työntekijäresursseja vapaaehtoistoimintaan joko lisättyinä tunteina tai vapaaehtoistoiminnan työntekijällä.

Suurin osa seurakunnista ilmoitti perustaneensa vapaaehtoistoiminnan tiimin projektin seurauksena, ja niistä valtaosa oli moniammatillisia. Vain yksi seurakunta ilmoitti tiimensä koostuvan vain yhdestä työalasta.

Pysyvä hedelmä

Haastatteluissa kysyttiin, mikä oli parasta projektiin osallistumisessa näin jälkikäteen katsottuna. Vastaajat kokivat saaneensa muun muassa uusia vinkkejä toimintaan, kun tutustuivat

muissa seurakunnissa tehtävään työhön, uutta tietoa sekä yhteistyön parantuneen sekä seurakunnan sisällä että muiden toimijoiden kanssa.

Kaikki vastaajat kokivat vapaaehtoistoiminnan saaneen näkyvyyttä sekä nousseen selvemmin painopisteeksi seurakunnassa. Tutkimuksen tuloksena voidaankin todeta, että projekti on tukenut seurakuntia ja niiden vapaaehtoistoiminnan kehittämistä niin, että seurakunnasta on tullut enemmän seurakuntalaisten kirkko. Vapaaehtoistoiminta on kokonaisuutena yksi kirkon toiminnallinen kivijalka, jonka merkitys on ajankohtainen ja johon tulisi panostaa juuri nyt. Raportti kokonaisuutena: www.sakasti.fi

● IRENE NUMMELA
Asiantuntija
KDS

Aili Saltikova on yli 90-vuotias, mutta ikä ei ole este osallistumiselle Inkerin kirkon diakoniapiiriin.

Kirkko toivon merkinä

Tutustuin Pietarissa kirkkojen siellä tekemään diakonia- ja maahanmuuttajatyöhön sekä kirkkojenväliseen yhteistyöhön Kirkkohallituksen ulkoasianosaston stipendiohjelman mahdollistamalla opintomatalla 23.2.–8.3.2015. Opintomatka oli osa Järvenpään Diakonia-ammattikorkeakoulun Diakonia ja kristillinen kasvatus YAMK tutkintoa.

Inkerin kirkon merkittävimpiä diakonian ja yhteiskunnallisen työn toimijoita ovat itsenäisesti toimivat lasten päiväkeskus Dikoni sekä neljä vanhainkotiä. Seurakuntien diakoniapiirit auttavat erityisesti vanhuksia. Kirkon yhdessä vapaaehtoisten kanssa järjestämät tilaisuudet sekä kulttuurikohteita esittelevät kaupunkivierailut tukevat maahanmuuttajien kotoutumista.

Venäjän ortodoksisen kirkon Pietarin hiippakunnan diakoniatyö osoittautui yllättävän monipuoliseksi, mutta työresursseiltaan pienimuotoiseksi. Työalasta vastaavan palkatun työntekijän yhteistyötiimi koostuu yksinomaan vapaaehtoisista. Yksi seurakunta palvelee erityisesti kuuroja opis-

kelijoita sekä auttaa ekumeenisena yhteistyönä kodittomia ja eri-ikäisiä kehitysvammaisia.

Mukana monia toimijoita

Evangelikaalinen kirkko ”Nadesda” (toivo) auttoi entisiä narkomaaneja ja rikollisia kristillisen aikuiskoulutuksen keinoin. Neljän kuukauden teoriajaksoa Raamatun ja kristinuskon perusteista seuraa neljän kuukauden käytännön harjoittelujakso, jonka aikana opiskelijat osallistuvat eri seurakuntien diakoniseen toimintaan.

Anglikaanisessa seurakunnassa halu tehdä diakoniatyötä oli suurempi kuin nykyiset mahdollisuudet. Seurakunta toimii kokonaisuudessaan maal-

likkovastuunkantajien varassa. Seurakuntaelämän monipuolistamiseksi ja diakoniatyön kehittämiseksi seurakuntalaiset toivoivat omaa pappia.

Kirkkojenvälisellä Diakoniasäätiöllä (engl. Christian Interchurch Diaconia Assistance Charitable Foundation) on kaksi kuntoutuskeskusta sekä eri asuinalueilla kiertävä asuntoauto. Maahanmuuttajatyön kehittämisen haasteena kerrottiin olevan ohut kulttuurituntemus maahanmuuttajien omista kulttuureista.

Toimintansa alkuvuosina Diakoniasäätiö tuki taloudellisesti eri kirkkojen ja kansalaisjärjestöjen toimintaa. Avustustoimintaa varat tulivat muun muassa Suomesta Kirkon Ulkoma-

navun (KUA) kautta. Vierailuni yhteydessä säätiön johtaja lähetti KUA:n **Aarno Lahtiselle** lämpimät kiitokset yhteistyöstä.

Yhteinen diakonia

Vierailuni eri toimipaikkoihin muutuvivat usein molemminpuolisen kiinnostuksen myötä vuorovaikutteisiksi oppimistilanteiksi. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakoniatyö, diakoniakäsitys sekä yhteistyön mahdollisuudet diakoniatyössä kiinnostivat kuulijoita.

Diakoniasäätiön johtaja ja ortodoksisen hiippakunnan diakoniajohtaja ilmaisivat olevansa kiinnostuneita diakoniatyön koulutuksen kysymyksistä ja tutustumismahdollisuuksista diakoniatyöhön ja kollegoihin Suomessa.

Vierailemissani kirkoissa, seura-

kunnissa ja järjestössä opetetaan vahvaa diakonia-asennetta auttaa niitä ihmisiä, jotka ovat vaikeissa elämäntilanteissa. Diakoniatyö nähdään kirkon toiminnan olennaisena osana ja jokaisen kristityn asiana.

Ortodoksisen kirkon diakonin arvostava suhtautuminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakonian teologiaa ja siitä johdettua kirkkokäytystä ja käytännön rakennetta kohtaan teki vaikutuksen.

Pietarin Anglikaanisen seurakunnan, Venäjän Ortodoksisen kirkon Pietarin hiippakunnan ja Pyhien apostolien Pietarin ja Paavalin kirkon seurakunnan, Inkerin kirkon Pyhän Marian seurakunnan, evankelikaalisen ”Dadesda” kirkon sekä Kirkkojenvälisen Diakoniasäätiön toiminnassa välittyi evankeliumi kirkosta toivon merkinä.

Joskus pitää mennä kauas nähdäkseen lähelle!

● VIRPI PAULANTO
Sosionomi YAMK, diakoni, teol.yo

SENIORIPYSÄKKI
HELSINKI MISSIO

UUTTA VOIMAA ELÄMÄÄSI, UUSIA TUULIA TYÖHÖSI

Senioripysäkki-ohjaajakoulutus antaa sinulle uusia työkaluja ja näkökulmia työhösi – ja samalla koko elämäsi. Ohjaajakoulutus kestää 1,5 vuotta ja voit osallistua siihen joustavasti työsi ohella.

Senioripysäkki-ohjaajana pystyt auttamaan tehokkaasti yksinäisyydestä ja masennuksesta kärsiviä senioreja.

Seuraava ohjaajakoulutus alkaa loppuvuodesta 2015 Helsingissä, jos koulutettavia on vähintään 10.

Ota yhteys ja ilmoittaudu nyt:

Sari Eskelin, psykoterapeutti, ryhmäanalyttikko, kouluttaja
Puh. 045 875 7872 tai sari.eskelin@helsinkimissio.fi
www.senioripysakki.fi

”Senioripysäkkejä tarvitaan lisää!”

”Ryhmäkeskustelu on kansainvälistenkin tutkimusten mukaan erittäin tuloksellista ikääntyneiden yksinäisyyden ja lievän masennuksen hoidossa.

HelsinkiMission kehittämä ammatillisesti ohjattu Senioripysäkki-ryhmämalli vähentää tutkimusten mukaan tehokkaasti senioreiden yksinäisyyttä, masennusta ja ahdistusta.”

Sirkka-Liisa Kivelä
Yleislääketieteen ja geriatrian erikoislääkäri,
yleislääketieteen professori (emerita), Turun yliopisto

Vastaanottotoiminta ei ole

Diakoniatyön vastaanottotoiminnan käytäntö voi toimia perinteisellä "avoimet ovet"-systemillä tai ajanvarauksella. Diakonian perustana on joka tapauksessa ihmisen kohtaaminen, vastaanottaminen, vastaan meneminen.

Diakoniatyöntekijä **Virpi Rönkkömäki-Mäntynen** valmistele työhuoneessaan rippikoulutunteja. Satakuntalaisessa Luvian kunnassa on reilut 3 000 asukasta. Luvian seurakunnan ainoalla diakoniatyön viranhaltijalla vastaanottotoiminta perustuu ajanvaraukseen.

– Ajanvaraussysteemi on nykyäikää ja asiakkaat ovat olleet tähän tyytyväisiä. Se mahdollistaa molemmille osapuolille kiireettömän tapaamisen, Virpi perustelee.

Periaatteena on, että asiakkaan tarpeeseen pyritään reagoimaan heti. Puhelimesta tai sähköpostissa työntekijä voi jo kartoittaa asiakkaan tilannetta ja arvioida avuntarvetta.

Virpillä on kokemusta myös perinteisestä vastaanottotoiminnasta. Verenpainetta mittauttamaan tullut asiakas saattoi vasta pitkien juttelujen jälkeen kertoa varsinaisesta avuntarpeestaan.

– Molemmissa diakoniatyön vastaanottotavoissa on omat hyvät puolensa. Pidän tärkeänä sitä, että asiakas voisi kokea varatun ajan olevan häntä varten ja että minulla on aikaa juuri hänelle.

Nykyinen ajanvaraussysteemi lisää Virpin mielestä diakoniatyön mahdollisuuksia. Avoin vastaanottotoiminta keräsi helposti "vakiokävijät" odotustilaan. Ajanvaraussysteemi mahdollistaa myös arempien ihmisten tulemisen.

– Moni työikäinen, jolta on lähtenyt työ alta tai tullut jotain muuta odotamatonta eteen, kokee avun pyytämisen häpeällisenä. Joka toinen maanantai-ilta kohtaan ihmisiä ruokajaoissa, siinäkin on kysymys vastaanotosta.

Lapsiperheiden arjen tilanne selviää Virpin mielestä parhaiten ko-

tikäynnillä. Hän on valmis menemään kotikäynnille myös silloin, jos asiakkaan on vaikea lähteä kodistaan viralliseen paikkaan vastaanotolle.

– Asiakas saattaa varata ajan vastaanotolleni, mutta ei sitten tulekaan. Yritän tavoittaa hänet ja ehdotan tapaamista esimerkiksi hänen kodissaan.

Vanhuksia Virpi käy tapaamassa palvelutaloissa, erilaisissa kerhoissa ja kotikäynneillä. Kotikäyntipyynnöjä tulee suoraan vanhuksilta itseltään, omaisilta ja kunnan kotihoidosta.

– Koen kotikäyntityön kutsumuksenani.

Virpi on aloittanut Luvian diakoniavirassa viime toukokuussa. Hän arvostaa edeltäjänsä luomaa diakoniatyön linjaa.

– Teen työtäni ajatuksella, että me kaikki ihmiset olemme samanarvoisia. Pysin työssäni noudattamaan Jeesuksen antamaa esimerkkiä.

Ihmisen tarpeista lähtevää

Uudenkaupungin seurakunta on yksi seurakunta, jossa on neljä samanarvoista, mutta erikokoista kappeliseurakuntaa: Pyhämaa, Kalanti, Lokalahti ja Uusikaupunki.

Diakoniatyöntekijöitä on neljä plus diakonia-avustaja. Keskusta-alueella (noin 10 000 asukasta) toimivat **Merja Vihlman** ja **Ulla Forsman**. Heillä on seurakuntakeskuksessa kaksi kertaa viikossa vastaanottoajat ilman ajanvarausta. Kalannissa **Maarit Eresmaa** ottaa vastaan samalla periaatteella. Lokalahdella ja Pyhämaassa on käytössä ajanvaraussysteemi.

– Vastaanotoilla käyvien määrissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia suuntaan tai toiseen. Yhtäläillä asiakkaat ottavat yhteyttä myös puhelimit-

Ulla Forsman ja Merja Vihlman

se, jolloin voimme sopia ajan tapaamiselle.

Jatkuva muutos rakenteissa niin seurakunnassa kuin koko yhteiskunnassa on työntekijöiden mukaan nähtävissä myös diakoniatyön arjessa. Diakonia-asiakkaiden ongelmat ovat kasaantuneet ja monimutkaistuneet. Muuttumatonta on sen sijaan ihmisen kokema yksinäisyys, hätä ja avuntarve.

Uudessakaupungissa ei ole suunnitteilla netissä tapahtuvaa ajanvaraussysteemiä, koska suurimmalla osalla diakoniatyön asiakkaista ei ole nettiä käytössä.

– Kahden lapsen yksinhuoltajaäiti otti hiljattain minuun yhteyttä. Hänetä olivat menneet luottotiedot, joten kellään perheenjäsenellä ei ollut mahdollisuutta edullisiin puhelin- tai nettiliittymiin, ainoastaan pre-paidiin. Äiti pyysi diakoniatyöltä apua tietokoneen hankintaan yläasteella opiskelevalle lapselleen, koska sosiaalitoimi avustaa tietokoneiden hankinnassa vain lukiolaisia, Merja kertoo.

sidottu työpöydän ääreen

Virpi Rönkkömäki-Mäntynen

Ulla ja Merja kertovat viimeaikaisten asiakastapaamisten liittyneen enimmäkseen taloudelliseen avustamiseen. Myös elämän arjen murheet, kuten avioerokriisit, ovat olleet ihmisten huolena.

– Heinäkuussa, kun Santtiontupa on kiinni, vastaanotolle tulee myös ruoka-avun tarvitsijoita, Ulla kertoo.

Santtiontupa on matalankynnyksen paikka, jossa on ruoka- ja vaatejakehua kolmena päivänä viikossa. Diakonia-avustaja **Elise Heinonen** kertoo palvelun olevan erityisesti yksinäisten miesten, päihde- ja mielenterveysongelmaisten käytössä.

– Näillä ihmisillä on isoja ongelmia. Kalenterin tai aikataulujen mukaan eläminen on heille vaikeaa, koska elämänote on hukassa. Ajanvarausysteemi ei sovellu näille ihmisille lainkaan, Elise toteaa.

Kodikas Santtiontupa on hyvin suosittu paikka. Ulla päivystää siellä yhtenä päivänä viikossa. Kahvitte-lun lomassa on mahdollisuus osallis-

tua myös seurakunnan papin järjestämään hartaushetkeen.

– Luottamuksen saavuttaminen on työssäni hyvin tärkeää. Pienikin kohtaamisen hetki ja kuulumisten vaihtaminen ovat ihmiselle merkityksellisiä, Elise jatkaa.

Diakoniatyössä mennään vastaan

Kotikäyntityö on Ullan sydäntä lähellä. Hän saattaa poiketa työmatkoillaan jossain kodissa spontaanisti tai sopia tapaamisesta etukäteen.

– Vanha kunnan kohtaaminen, tapahtuu se vastaanotolla, kodissa, kadulla, tilaisuudessa tai laitoksessa, on edelleen se diakoniatyön perusjuttu, Merja miettii.

Ulla ja Merja keuhuvat diakoniatyön tiimiään ja esimiestään, jonka antama tuki ja osoittama työn arvostus on auttanut työn kehittämisessä.

He ovat kehittäneet erilaisia tapahtumia, joissa he menevät ihmisiä puolitiehen vastaan. Tapahtumien suun-

nittelussa on kuunneltu herkillä korvalla ihmisten toiveita, niinpä näissä tilanteissa kohtaaminen on luonnollista.

Pyhäinpäivänä siunauskappelin avoimet ovet kutsuvat päivällä ihmisiä syyttämään kynttilän omaisensa muistolle. Tasatunnein pidetään myös pieni hartaushetki.

– Aiemmin ahdistavalta tuntunut paikka onkin koettu hyvänä. Lohdullista tunnelmaa on luotu myös kukkasilla ja rauhallisella musiikilla, Merja kertoo.

– Täällä syntyneitä kohtaamisia on voinut jatkaa myöhemmin ryhmissä ja kotikäynnillä, Ulla jatkaa.

Eläkeläisiä he kohtaavat joka toinen viikko Torstaipysäkillä. Tapah-tumasta on tullut hyvin suosittu. Ohjelmassa on vapaata seurustelua, ruokatarjoilu ja lyhyt ohjelmaisuus, joka saattaa sisältää Merjan ja Ullan yllätyssketsejä, arpajaisia ja laulua.

● JOHANNA SOINTULA

Nuoret vapaaehtoistyöhön

Olen työskennellyt useita vuosia seurakunnan diakoniatyössä ja saanut työskennellä myös nuorten kanssa. Koin, että diakoniatyö kaipaisi uudenlaisia toimintatapoja ja yhteistyötä nuorten sekä muiden työntekijöiden kanssa. Yamk-opintojeni yhteydessä luin muutamia opinnäytetöitä, joista kävi ilmi, että nuoret suhtautuvat erittäin myönteisesti auttamiseen ja ovat halukkaita auttamaan. Halusin selvittää, mihin vapaaehtoistyöhön nuoret haluavat tulla mukaan ja miten työntekijät voivat vastata omalta osaltaan saatuihin tutkimustuloksiin.

Opinnäytetyöni valmistui keväällä 2013: *”Nuorten vapaaehtoistoiminnan kehittäminen Launeen ja Salpausselän seurakunnissa”*. Opinnäytetyö käsitteli nuorten vapaaehtoistoimintaa evankelisluterilaisen kirkon diakonia- ja nuorisotyössä. Kehittämishankkeen etenemistä varten perustettiin Salava-työryhmä, johon kuului kahden seurakunnan eri työntekijöitä ja muutamia aktiivisia nuoria. Salavan tarkoitus oli olla mukana tutkimusprosessissa ja kehittää prosessista syntyneitä tuloksia. Nuoret osallistuivat kyselyyn, johon vastasi 29 nuorta. Kysely osoitti, että nuoret haluavat olla mukana vapaaehtoistoinnassa.

Kehittämishankkeen tuloksena perustettiin kahden seurakunnan yhteinen nuorten palveluryhmä. Yhteinen kokemus siitä oli, ettei nuorten palveluryhmä toteutunut odotetulla tavalla panostukseen nähden. Aika ei ollut ”täysin kypsä” ryhmän käynnistymiselle, toisin kuin esimerkiksi kyselyyn vastanneet nuoret antoivat ymmärtää.

Nuorten ajatuksia vapaaehtoistyöstä

Nuoret kertoivat tulevansa seurakunnan toimintoihin oman rippikoulun ja isosena toimimisen kautta. Erityisesti työ nuorten ja lasten parissa kiinnosti nuoria. Nuoret olivat halukkaita toimimaan isosina sekä muiden ikäryhmien kanssa että järjestämään erilaisia aktiviteetteja.

”Pieniä hyvän mielen tekoja toiselle. Auttamisen ja vapaaehtoistyön ei tar-

vitse mielestäni olla aina Afrikkaan lähtemistä. Isostelun koen vapaaehtoistyönä. Arkiset asiat, jotka ovat toiselle hyödyksi ja iloksi.”

”Auttamisesta tulee ensimmäiseksi mieleen se, että kaikkien ihmisten tulisi auttaa kaikkia, mutta erityisesti niitä, jotka ovat avun tarpeessa.”

”Haluaisin nähdä ja tehdä vapaaehtoistyötä mahdollisimman monipuolisesti. Ikää en osaa määritellä, voisin työskennellä lasten, nuorten sekä vanhusten parissa. Toivon mieluusti vapaaehtoistyötä, jossa voisin auttaa ja jakaa ajatuksiani erilaisten ihmisten kanssa. Toivon että jokainen saisi hyvän ja iloisen elämän, josta hän itse nauttisi.”

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisääminen vapaaehtoistoiminnan muodossa -projektilla todettiin olevan syrjäytymistä ehkäiseviä vaikutuksia. Kyselyyni vastaavat nuoret kertoivat esimerkkejä tästä. Seurakunta koettiin luotettavana paikkana, jossa saa apua ja jonne voi tulla omana itsenään. Muutamat kokivat, että kun rippikoulun kautta tutustuu muihin nuoriin, on helpompi tulla mukaan nuorten toimintaan ja sitä kautta saada ystäviä ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.

Yhdessä tekeminen ehkäisee syrjäytymistä. Osa nuorista kertoikin, että haluaisi olla kaverina yksinäisille nuorille tai maahanmuuttaja-taustaisille nuorille. Jäin miettimään, että onko nuorten helppointa samastua

oman ikäisiinsä nuoriin, jolloin heidän on helpompi ymmärtää niitä hankaluuksia ja haasteita, joita nuoruuteen ja itsenäistymiseen kuuluu.

Diakoniatyö nuoruudessa

Raili Gothöin (2009) mukaan sukupolvien välisen vuorovaikutuksen kehittäminen kuuluu olennaisesti diakonia- ja yhteisökasvatukselle. Nuorta kutsutaan, ohjataan, innostetaan, tuetaan ja rohkaistaan seurakunnan aktiiviseksi jäseneksi ja toimijaksi. Diakoniasvatuksen tavoitteena on luoda ihmisarvoista elämänhallintaa sekä yhteiskuntaa. Diakoniasvatus pyrkii lisäämään sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja tarjoaa sekä nuorille että nuorille aikuisille mahdollisuuden toimia eri-ikäisten parissa. Voitaisiko diakoniatyöntekijöiden vankkaa ammattitaitoa hyödyntää paremmin nuorten kanssa toimimiseen? Diakoniatyöllä olisi varmasti annettavaa mm. rippikouluihin.

Yhteistyöllä voitaisiin tehostaa nuorten vapaaehtoistoiminnan halukkuutta. Nuoret ovat halukkaita osallistumaan ja heitä tarvitaan. Tutkimuksessa eri työntekijöiden välinen yhteistyö koettiin piristävänä yli seurakuntarajojen ja työalojen.

Olisi hyvä pohtia nuorten koulutusmahdollisuuksia esim. isoskoulutuksen yhteydessä tai rippikoulussa, jossa voisi aktivoida mahdollista vapaaehtoistyöntekijän kasvavaa siementä. KTK:n julkaisuissa *Haastettu kirkko* (2012) käy ilmi, että isostoiminnan suosio ei tavoita kaikkia nuoria. Seura-

kuntien tulee huolehtia toiminnan järjestämisestä myös niille nuorille, jotka eivät ole isostoiminnasta kiinnostuneita.

Voisiko rippikoululaisille tarjota isosena toimimisen vaihtoehtona vapaaehtoistoimintaa muulla saralla? Nuorille nuoruus on myös haastavaa aikaa oman kasvun ja kehityksen myötä. Pitäisikö diakoniakasvatusta aloittaa jo nuorempana, jolloin lapsi on todennäköisesti vastaanottavampi asioille? Lapsena opitut tiedot ja taidot sekä asenteet ovat läsnä tavalla tai toisella ihmisessä.

Näin ollen nuorilla olisi mahdollisesti jo valmiuksia vapaaehtoistoimintaan ja luomakunnan huomioimiseen sekä huolenpitoon eri lailla kuin nyt.

Anne Birgitta Yeungin (2002) mukaan vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle jäämistä perusteellaan useasti ajan puutteella. Osa lähtisi mukaan, jos pyydetäisiin. Joidenkin nuorten kanssa käymieni keskustelun pohjalta nousi esille se, että heidän vapaa-aikansa on jo kovin täytännä.

Haasteena jatkossa on saada nuorten halukkuus vapaaehtoistoiminnassa näkyväksi. Tähän tarvitaan aikaa, resursseja sekä nuorten uudenlaisia huomioimista ja mahdollisuuksien tarjoamista.

Pitäisikö nuorille kehittää erilaisia mahdollisuuksia tehdä vapaaehtoistyötä internetin kautta?

Otetaan nuoret vastaan ja autetaan heitä toimimaan ja palvelemaan lähimmäisen rakkauden näkökulmasta heidän haluamallaan tavalla. Kun rippikoulutyö kehittyi ja muotoutui leirimuotoinen rippikoulu, leireille osallistui rippikoululaisten ja opettajien lisäksi alusta asti varttuneempia nuoria eli ”isosiskoja ja ”isoveljiä”, isosia. Voisiko diakonia toimia ”turvallisena aikuisena, tutoreina” rippikouluissa opetuksen ohella?

● SINIKKA VIROLAINEN
Johtava diakoniatyöntekijä
Salpausselän seurakunta

Lähteet

- Gothóni, Raili 2009. Anna & Arvo. Tutkimus yhteisvastuuhanke toteutumisesta. Helsinki.
- Haastettu kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008- 2011. Kirkon Tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/)

Haastettu%20kirkko.pdf

- Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.

Olemassaolon oikeutus

Olen perin helpottunut. Vihdoinkin se on valmis – parisuhdemateriaali sateenkaariväen parissa seurakuntien työntekijöiden käyttöön. Se on muutoinkin oiva tietopaketti tutustua hlbt-ihmisten käsitteistöön ja terminologiaan. Kyse on seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden moninaisuudesta sekä olemassa olevasta, läsnäolevasta ja kauttaaltaan vaikeaksi koetusta asiasta. Siitä voi ottaa lempeän niskalenkin. Kysellä ja olla kiinnostunut. Ihmisestä. Ravistella ja herätellä omaa uinuvaa ja torkahtelevaa, keskeneräistä ja ei-kaikkietävää.

Helsinki Pride 2015 oli jälleen mah-tava kokemus sekä kooltaan että tun-nelmaltaan. Kyse oli ihmisoikeus- ja kulttuuritapahtumasta, joka oli avoin ihan kaikille. Kirkko oli mukana ainakin avajaisissa, Sateenkaarimes-sussa, kulkueessa, puistojuhlassa, erilaisissa paneeleissa ja keskustelu-tilaisuuksissa. Mukaan mahtui pal-jon iloa ja tanssia, hyviä juttutuoki-oita, mutta myös sen tunnistamista, että tasa-arvo ja ihmisoikeudet eivät vieläkään kuulu kaikille seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Kun mie-tin sanaa ”pride”, se kuulostaa paljon paremmalta juuri alkuperäisenä eng-lanninkielisenä versiona. Suomeksi sana ”ylpeys” kalskahtaa ikään kuin ylpistelyltä ja pöyhkeilyltä arvelutta-van asian ympärillä. Itse asiassa mi-nulle läheinen ihminen kuvaili tuota Pride-kulkuetta juuri tuollaisin sa-noin kuultuaan ensimmäisen kerran osallistumisestani tapahtumaan.

Oikeus tulla hyväksytyksi

Itse ajattelen, että on kyse kiitollisuu-desta. Siitä, että saa olla se kuka on ja jakaa sen läheisten ihmisten kanssa. Osa on kiitollinen jopa siitä, että on selvinnyt hengissä oman kipuilunsa kanssa! Olemassaolon oikeutus ja ko-kemus hyväksytyksi tulemisesta ovat jokaisen perustarve, ja sitä haluan ainakin itse olla osaltani tukemassa. Ei ole oikein lokeroida, olettaa, leimata, syrjiä, tuomita tai kiusata ketään, joka ei mahdu omaan ajatteluun. Päinvas-toin, rakkautta tulee jakaa ilman rajo-ja niin kauan kuin ketään ei tietoisesti satuteta ja rikota. Pahat teot ja vas-tuuton elämäntyylit ovat asioita, joita ei tule hyväksyä, mutta taivaspaikko-jen evääminen toisten ominaisuuksien perusteella ei ole rakkauden teko. Vä-hemmistöjen ei tarvitse kantaa mui-den ihmisten pienuutta suhteessa su-vaitsevaisuuteen. Suotakoon myös he-teronormatiivisuuden alla kulkeville

rauha ja vapaus. Tuhoavaa ja huonoa käytöstä ei tule sallia keneltäkään. Ar-mo taasen kuuluu kaikille!

Sukupuolisensitiivisyys on yksi tä-män ajan suurimmista haasteista suh-teessa lasten ja nuorten hyvinvointiin. Tapaan työssäni jatkuvasti heitä, jot-ka kokevat, etteivät mahdu ympäris-tön asettamiin uomiin. Se taas aihe-uttaa syyllisyyttä ja häpeää ja altistaa syrjäytymiselle.

Kun puhutaan seksuaalivähem-mistöjen enenevistä tai prosentuaali-sesti valtaväestöä suuremmista mie-lenterveysongelmista, niin siinä on mielestäni vinha perä. Kun nuori jou-tuu lapsesta lähtien katsomaan ko-ko elämänsä yksien sateenkaarevien linssien läpi, on vaarana, että osa mur-rosiän tuomaa kehitystä jää ikään kuin vajaaksi. Ei ole kapasiteetti käydä nor-maaliin kehitykseen kuuluvia vaiheita rauhassa, koska on varmistettava omaa olemassaoloaan. Tämä näkyy usein jo-

ko liiallisena kiltteytenä, suorittamisena, hyväksynnän hakemisena tai siten vastaavasti hyvin itsekkäänä ja uhmakkaana käytöksenä. Näiden asioiden kohtaamiseen auttavat usein vasta erilaiset pitkät terapiat ja korvaavat, hyväksytyksitulemisen kokemukset.

Ahdistus ja häpeä seurana

Miltä mahtaa tuntua nuoresta, joka herää seksuaalisuuteensa ja tajuaa vihdoin, että voi olla tyttö, joka voi tykätä toisesta työstä? Vieläpä ilman häpeää. Aiemmin tuon tunteen on tuottanut se, että on luullut haluavansa olla poika, kun tykkää kerran tytöistä. Ei ole ollut sanoja eikä ymmärrystä sille, että on moninaista seksuaalisuutta. Kukaan ei ole kertonut homoista tai lesboista. Haukkumasanana niitä muistaa joskus käytettäneen.

Entäpä miltä tuntuu pienestä pojasta, joka pyytää vanhempiansa mielestä epäsovivaa lelua itselle syntymäpäivälahjaksi? Olkoonkin se vääränlainen tai -värinen, tytöille kenties sopivampi. Kuka ottaa oikeudekseen määrittellä sen lapsen puolesta polkien samalla hänen yksilöllisiä tarpeitaan? Ei kai kukaan anna pojalleen leipää, kun hän pyytää munaa? Entäpä miltä tuntuu hänestä, joka on kokenut koko ikänsä olevansa väärässä kehossa ahdistuksen ja häpeän vallassa. Yrittänyt kerta toisensa jälkeen hyväksyä ja tulla hyväksytyksi onnistumatta siinä.

Hän on transmies, joka ensimmäisen kerran saa vetää paidan päälle rintojen poiston jälkeen niin, ettei ole tarvinnut ensin sitoa itseänsä ja tuntea olevansa puolinen.

Asiakkaakseni tuli kerran mustatukkainen hevaripoika. Hän kertoi, että on tavattoman ahdistunut olemaan vartalossaan ja tunsii olevansa tyttö. Samaan hengen vetoon hän sanoi, ettei koskaan kuitenkaan haluaisi korjata vartaloaan leikkauksin. Kerroin hänelle sen olevan ihan ok ja että on sellaisia ihmisiä, jotka eivät tunne välttämättä olevansa kumppaakaan sukupuolta ja he kutsuvat itseään transgendereiksi. Joskus sukupuolen määrittäminen käy vain turhan ahtaaksi ja sen ilmentäminen puolestaan on jokaisen oma vapaus. Puolen vuoden päästä tuo nuori tuli jälleen vastaanotolle. Mikä mieletön muutos hänessä oli tapahtunut! Ovensuussa seisojaksi. Ahdistunut ja kyyryssä oleva hevari oli muuttunut meikkaavaksi, hymyileväksi glam-rokkariksi ja kertoi olevansa ensimmäistä kertaa elämässään onnellinen ja saaneensa uusia ystäviä.

Ehyt ja tosi Jumalan ja ihmisten silmissä

Ihmisyys on syvimmitään sen todentamista, että voi kokea olevansa kokonainen, ehyt ja totta itsensä, toisten ja Luojansa edessä. Vain siten ihminen voi rakastaa itseään ja lähimmäistä se-

kä palvella Jumalaa kristittyinä. Tumpattu, poljettu ja silmistä poistettu ei kykene näistä mihinkään. Raainta ikänä on evätä tämä toiselta ihmiseltä ja tietää hänen puolestaan, mikä on juuri hänelle tosi parhaaksi. Syvä viisaus piilee Raamatun sanassa: ”Totuus tekee vapaaksi!” Kun ihmisen elämässä on jotakin, joka on ei-totta, niin se vie valtavasti energiaa. Kun joutuu katselemaan elämää tuon yhden linssin läpi, käyvät elo ja olo ahtaiksi.

Olemassaolon oikeutus terminä tuottaa minulle iloa, mutta myös hämmennystä. Sen pitäisi olla itsestään selvyys – vaan kun ei ole! Moni ihmettelee kyllästyneenä, miksi media tuottaa edelleen kaapista ulos -tyyppisiä uutisia. Nuori uimaripoika tai keski-ikäinen naisnäyttelijä sanoittavat homoerootista elämäänsä. Kyse ei kuitenkaan ole seksistä vaan ihmisen koko minuudesta, jota leimaa ja värittää seksuaalisuus. Tällöin ollakseen totta on tarve olla totta kokonaan. Jotta voisi treenata tai tehdä häiriöttä työtään, on poistettava turhaa energiaa vievät häiriötekijät.

Tähän kirkkoon rukoulen tänään tämän kaltaista ymmärrystä ja toisen ihmisen tasolle menemistä. Siunausta itse kunkin työhön, iloa ja valoa sekä voimia toimia!

● HENSKU KETTUSAARI
Erityisnuorisotyönohjaaja
Hgin srk-yhtymä/Snellu,
hkkettusaari@evl.fi

Kaikki saavat tulla

Minä olen ihme, suuri ihme ja kiitän sinua siitä. Ps. 139: 14. Meidänkö nuori rippikouluun? Mitä turhaan heille rippikoulua pidetään, eiväthän he mitään ymmärrä, saaticka opi? Miten sinä jaksat ja viitsit, viikko leirillä? Tuleeko osastolle rippikoulu, saavatko nämä nuoret rippijuhlan? Kymmenen vuotta ja noin kolmekymmentä pienryhmä rippikoulua pitäneenä voin ja uskallan sanoa: kaikki saavat tulla – rippikouluun!

Kaste

Kaste on lähtökohta myös pienryhmärippikoulussa. ”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskennyt teidän noudattaa.” (Matt. 28:18–20) Kasteen sakramentissa katekismuksen mukaan on kysymys nimeltä kutumisesta. Jumala kutsuu jokaisen nimeltä omakseen kristillisen kirkon jäsenyyteen. Pienryhmärippikoulussa ni-

meltä kutsuminen on merkityksellisin asia. Nimensä mukaisesti riittävän pieni ryhmä mahdollistaa henkilökohtaisen kohtaamisen ja yhteyden. Yhteys ja kommunikointi ovat jokaisen rippikoululaisen kanssa erilaista. Viitotakieli, selkokieli, kuvat, pistekirjoitus, elekieli, olemuskieli, musiikki ym. ovat rippikoulumme kommunikointia, jolla yhteys syntyy. Aina yhteys ei synny ensi tapaamisella. Yhteyden luominen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä, nuoren kohtaamista hänen omassa turvallisessa ympäristössään, kotona ja koulussa. Toisinaan se on kuin sala-

poliisiin rikasta ja upeaa työtä. Palkintona hymy, kosketus, halaus tai paljon puhetta. Yhteinen matka pääsee jatkumaan siitä upeasta hetkestä eteenpäin.

Pyhä henki

Pyhä henki synnyttää meissä uskon, jolla voimme tarttua kasteen lupaukseen. Pienryhmärippikoulussa saamme elää todeksi päivittäin Hengen työn. Henki herättää uutta uskoa ja rakkautta. Pyhää Henkeä emme voi nähdä, sitä emme voi opettaa konkreettisesti. Jumala on luonut jokaisen rippikoululaisen. Jokaisella nuo-

rella on omat kyvyt ja lahjat. Samassa nuorena ovat haasteet ja hoivaa vaativat piirteet. Pienryhmärippikoulussa nuoret ovat mahdollisuuksia, Jumalan omaksi kuvakseen luomia yksilöitä. Yhdessä rippikoulussa syntyy yhteys, hyväksyntä ja vahva kokemus siitä, että jokaisella on oma paikkansa omana arvokkaana itsenään toisten nuorten joukossa. "Kun Jumala sanallaan sinutkin loi, hän tarkoitti samalla näin. Sä arvokas oot, sä osaat ja voit. Mä tuollaisena rakastan sua!"

Elämä, usko ja rukous

Rippikoulu alkaa arkielämän todellisuudesta. Jokainen tulee omasta maailmastaan ja ympäristöstään: koulusta, kodista, asumisyksiköstä tai perhetuokeskuksesta. Turvallisuuden ja luottamuksen luominen on silta leirijaksolle tai yhteisiin rippikoulutunteihin. Hyväksyvä katse, kosketus, hymy ja annettu aika ovat hedelmiä, joilla pääsemme yhteiseen rippikoulumatkaan. Rippikoulun opettajien ja avustajien asenteet, valmiudet ja vahvuudet erilaisuuden kohtaamiselle ovat osa rippikoulumatkaa. Rippikoulu on myös matka työntekijälle ja avustajille; uskaltautumista ja heittäytymistä yhdessä tekemiseen ja vastuun kantamiseen.

Nuoret synnyttävät monenlaisia tunteita aikuisissa. On päästettävä lähelle nuori, on uskallettava asettaa rajoja, on istuttava vierellä ja kannettava nuoren tuskaa ja pahaa oloa hetkellisesti. Työntekijä ja avustaja ovat näissä hetkissä viemässä käytännössä evankeliumia eteenpäin. Jumalan armahtavat kasvot välittyvät työntekijän kautta rippikoululaiselle hänen tuntiensa sielussaan Kristuksen sijaiskärsimyksen. Aikuinen on vierellä, minua varten, ja auttaa minua eteenpäin omien voimakkaiden ja vaikeiden tunteiden kanssa.

Kontekstuaalinen teologia tarkoittaa, että kristillinen tulkinta on aina jollakin tapaa ympäristöönsä sidottua. Rippikoulun sisällössä otamme huomioon rippikoululaisen sosiaalisen kontekstin. Kristinuskon asiat ja kontekstin välinen suhde on ikään kuin käännettävä rippikoululaiselle ym-

märrettäväksi. Rippikoululaisen ymmärryksen ja oppimisen taso ja hänen elämänsä tärkeät asiat yhdistetään opetuksen tasoon ja käytännön toteutukseen. Kiireettömyys, konkreettisuus ja kaikkien aistikanavien käyttö yhdessä hyväksyvän ja kannustavan ilmapiirin kanssa ovat toimivaa pedagogiikkaa.

Tärkeät uskonkappaleet

Uskontunnustuksen ensimmäisen uskonkappaleen, luomisen, merkitys on tärkein. Jumala on luonut jokaisen rippikoululaisen juuri sellaisena kun hän on. Mikään ei ole väärin tai vierasta. Tämä asia eletään rippikoulun jokaisessa hetkessä. Aikuinen antaa tarvittavan avun ja mahdollistaa osallistumisen tasa-arvoisena rippikoulun hetkiin.

Toinen uskonkappale, lunastus, opetetaan kinesteettistä oppimistapaa käyttäen. Jeesuksen vertauksia, elämää ja hänen viimeisiä hetkiään näytellään ja kuljetaan luonnossa kokien ja aistien. Ristin kantaminen antaa konkreettista elämystä siitä, että Jeesus on ottanut kantaakseen meidän pahan olomme, kivun ja tuskan. Laskiesamme painavan ristin maahan Jeesus muistuttaa meitä Jumalan anteeksiantosta ja armahduksesta. Jumala on ottanut ihmisten ristiriidat ja heikkoudet ja julistaa valtakuntaa, jossa arvoton on arvokas ja näkymätön on näkyvä.

Kolmas uskonkappale, pyhitys. Pyhä, hyvyys, rakkaus, musiikki tai hiljaisuus. Sitä kaikkea se voi olla. Harvinaisuus itsessään kynttilöineen ja turvallisuuden tunteineen virittää tilaan. Kehitysvammaisilla on käytössään kirkkohetki, jossa toistetaan samaa rituaalia. Tuttuja, selkeitä lauluja ja rukouskynttilän sytytys oman nimen sisältävän laulun saattelemana ovat pyhä ja yhteinen hetki, jossa sanoilla ei ole merkitystä. Jumala ja Pyhä Henki ovat läsnä. Pienryhmärippikoulun hetket, jossa ujoin nuori haluaa arasti viitata lukea Raamatun tekstiä omalla tavallaan ja ylpeänä, ovat koskettavia ja täynnä tunnetta Jumalan läsnäolosta. Rukous on sydämen puhetta Jumalalle. Toisen ryhmän kanssa on hyvä rukoustunnilla maata tyynyillä ja kuunnella rauhoittavaa musiikkia. Toisinaan käytämme rukoushelmiä sanattoman rukouksen muodossa. Rukouksen tapoja on monenlaisia, mutta rukoukset kuullaan aina. Kuin kynttilän liekki, sanatonkin huokaus nousee kohti taivasta.

Koko rippikoulumatka huipentuu konfirmaatioon. Tunnelma kirkossa on jännittänyt mutta kaunis. Perhe, sukulaiset ja ystävät ovat liikuttuneessa tilassa ja ylpeitä nuoristaan. Minun nuoreni on tässä tänään konfirmoitavana. Konfirmaatiot ovat aina yksilöllisiä, räätälöityjä juuri sen ryhmän tarpeisiin. Konfirmaatiossa nuori ja seurakunta tuntevat Pyhän Hengen, joka lahjoittaa uskon ja rakkauden.

Usko ja rakkaus

"Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti." (Matt. 28: 20)

Rippikoulumatkalla nuoret ovat saaneet tasavertaisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemisen. Kastekäskyn lupaus kattaa koko elämän matkan. Rippikoulun opettajan rukous on, että näillä nuorilla on koko elämän matkalla ympärillä ihmisiä jotka ymmärtää, tukee ja rukoilee heidän puolestaan.

● MARI TUOMINEN

Vammaistyön nuorisotyönohjaaja, diakoni
Tampereen ev.lut seurakuntayhtymä

Diakoniaa paraatipaikalla

Jeesus näki Betesdan altaalla miehen, joka oli ollut sairaana 38 vuotta. Mikä miestä vaivasi, emme tiedä. Rampa hän varmaankin oli, koska ei omin avuin päässyt puhdistautumisaltaaseen. Häneltä Jeesus meni kysymään: ”Tahdotko tulla terveeksi?” Joh. 5:6

38 vuotta sairastaneena mies oli saanut tottua toisten sääliin. Hän oli saanut tottua kerjäämään elantonsa. Elämä kurjuudessa oli hänelle kaikesta huolimatta hänen elämänsä, tuttu elämä. Ensi lukemalta saattaa ihmettyttää, miksi kukaan vastustaisi tervehtymistä. Tämän miehen kohdalla se tarkoittaa suostumista suureen muutokseen. Elantoa ei hyväjalkainen saa enää kerjäämällä. Terve mies ei säälin kautta saa huomiota osakseen. Tahdotko todella tulla terveeksi?

Tahdotko tulla terveeksi?

Kampin kappelilla kohtaamme myös ihmisiä, joiden vaikeat elämäntilanteet ovat kroonistuneet ja ihminen on totunut elämänsä kurjuuteen tai eristyneisyyteen. Joskus ihminen löytää lohdukseen ajatuksen, että nimenomaan vaikea tilanne tekee hänestä erityisen. Kärsimys, jota ihminen kokee, erottaa hänet harmaasta joukosta ja tekee hänet omissa silmissään ainutlaatuiseksi. Ihminen on voinut kokea elämässään

näkymättömyyttä tai arvottomuutta ja ottanut kärsimyksen tuoman erityislaatuisuuden pelastusköydekseen. Tilanteen vaikeus ja sen haasteet ovat tulleet hänelle tutuksi, ja kärsimys on muuttunut tutuksi kärsimykseksi. Ihminen ei enää halua vaikean elämäntilanteen helpottumista vaan hakee apua siihen, että hän jaksaisi yhden päivän lisää kärsimyksessään. Muutos pois tutusta voi tuntua liian pelottavalta. Tuttu kärsimys on turvallisempi kuin tuntematon, vaikka tuntematon voisikin sisältää helpotusta ja parempaa oloa.

Diakoniatyö tai sosiaalityö voivat tarkoittamattaan auttaa ylläpitämään kroonista elämäntilannetta. Kappelilla pyrimme tarkastelemaan omaa työtämme kriittisesti, jotta emme huomauttamme toimi tavoilla, jotka synnyttävät tai ylläpitävät epätervettä riippuvuutta tai palkitse sitä. Pohdimme paljon rajaamista. Rajaamisella tarkoitamme rajojen asettamista jollekin toimintatavalle, jolla kävijä on totunut

reagoimaan tai toimimaan esimerkiksi suhteessa auttaviin tahoihin tai sosiaalisiin tilanteisiin. Rajaaminen voi tarkoittaa sen kertomista kävijälle, että me emme voi vastata hänen tarpeeseensa. Tai että emme voi jatkaa työskentelyä hänen kanssaan, ellei hän hae tilanteeseensa muuta asiantuntija-apua. Pyrimme myös siihen, että emme tue riippuvuuksia tai pakko-oireita.

Sen näkemiseen ja tunnistamiseen, että itse omalla toiminnallaan ylläpitää omaa tilannettaan, tarvitaan rajalla oloa. Sitä, että ihminen ei voikaan enää jatkaa totutulla tavalla tai tutulla ajatusmallilla. Tarvitaan sitä, että toimimme hänelle joskus kipeälläkin tavalla peilinä, joka tekee näkyväksi jotakin, mikä on piilossa. Aina ihminen ei halua tai ole vielä valmis muutokseen, vaikka häntä siihen tuetaan ja kannustetaan. Tällöin työhömmekappelilla voi kuulua työskentelyn päättämisen kävijän kanssa siltä erää. Tehtävämme ei ole tukea ihmistä jatkamaan kärsimyksessään, vaan helpottaa sitä.

Kampin kappeli on hiljaisuuden ja kohtaamisen paikka Helsingin keskustassa. Se avattiin kesäkuussa 2012. Kävijöitä on avaamisen jäl-

keen ollut yli 800 000. Päivittäin kappelissa käy keskimäärin 550 ihmistä. Keskusteluapua saa ajanvarauksetta ympäri vuoden sekä

kirkon että sosiaali- ja terveysviraston työntekijöiltä kotikunnasta rippumatta. Kappeli on avoinna arkisin 8–20, viikonloppusin 10–18.

Ajanvarauksettomuus

Myöhemmin fariseukset kuulevat, että Jeesus oli sapattina parantanut miehen Betesdan altaalla. Jeesus kommentoi tilannetta näin:

”Minun Isäni tekee työtään taukoamatta, ja niin teen myös minä.” Joh. 5:17

Jumalan maailma on todellinen kelson ympäri, vuoden ympäri. Mies Betesdan altaalla sai kokea itsensä entistä yksinäisemmäksi suuren juhlan aikaan. Vaikka ihmisiä oli paljon liikenteessä, kenelläkään ei ollut aikaa auttaa häntä altaaseen. Jokaisella oli heidän oma juhlanviettonsa käynnissä. Niin ilo kuin murhe voivat tulla kohdalle myös juhlien aikaan, myös pyhänä. Jeesus ei kieltänyt apuaan niiltä, jotka olivat ahdingossa virka-ajan jälkeen.

Kampin kappelin toimintaa suunniteltaessa on nähty tärkeäksi, että kappeli on auki vuoden jokaisena päivänä, eikä kävijän tarvitse varata etukäteen aikaa keskustelua varten. Kappelin pitkät aukioloajat mahdollistaa

yhteistyö Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveysviraston kanssa sekä työn tekeminen kahdessa vuorossa. Kappelin aukioloaikoina kuka tahansa voi tulla keskustelemaan kirkon- tai sosiaalialan työntekijän kanssa silloin, kun hänellä on siihen tarvetta.

Elämän kriisit yllättävät. Ne tulevat varoittamatta tai hiipien eivätkä kunnioita vuorokaudenaikoja, loma- tai virka-aikoja. Kriisin kohdatessa ihminen on usein epätodelliselta tuntuvasa tilassa, ja avun saannin odottaminen voi tuntua kohtuuttomalta ja loukkaavalta. On tärkeää, että on paikkoja, joihin voi tulla ilman ajanvaraus- ta ja byrokratiaa. Kävijä voi halutesaan keskustella anonymisti, eikä keskusteluja kirjata diakoniatyön käytössä olevaan ohjelmaan. Tarvittaessa hän saa apua ajan varaamisessa tarvitsemaansa palveluun tai oman seurakuntansa diakoniatyöhön. Tällöin tarvitsemme kävijän nimen. Kappelissa ei myönnetä diakonia-avustuksia eikä tehdä toimeentulotukipäätöksiä,

vaan työmme perustuu kohtaamiseen ja kävijää palvelevan avun piiriin ohjaamiseen sekä hengelliseen tukemiseen kävijän niin toivoessa.

Ihmisen mieltä painavat asiat saattavat vaivata niin, ettei hän pysty nukkumaan, syömään tai saamaan otetta arjen hallinnasta, ennen kuin on puhunut asioista jonkun kanssa. Osa kävijöiden keskustelu- tai muun avun tarpeesta voi syntyä kappelin hiljaisuudessa mieleen nousevista ajatuksista. Joskus kuormittavat asiat on työnnetty taka-alalle ja ne nousevat pintaan, kun on hiljaista ja rauhallista. Jotkut ihmiset tulevat pyytämään rukousta tai keskustelemaan hengellisistä asioista. Tilastomme osoittavat, että keskustelumahdollisuuden ovat löytäneet hyvin myös miehet. Kappelin työntekijöiden kanssa käydyistä keskusteluista yli puolet on miesten kanssa käytyjä.

● ANNE IMMONEN
kursivoitu teksti:
NANNA HELAAKOSKI

Yksinäisyydestä yhteisöllisyyteen

IkäArvokas-hanke on vuoden 2013 Yhteisvastuukeräyksen tuotoilla rahoitettu hanke. Tarve hankkeelle ilmeni, kun seurakunnista nousi huoli yksinäisten, syrjäytyneiden ja huono-osaisten ikäihmisten pärjäämisestä ja osallisuuden toteutumisesta. Etsivän vanhustyön osalta toiminta nähtiin riittämättömäksi. Hanke on kolmivuotinen ja jatkuu vuoden 2016 loppuun.

IkäArvokas-hankkeen päämääränä on ikääntyneiden huono-osaisuudesta johtuvan eristäytyneisyyden vähentäminen ja osallisuuden edistäminen omaan elämään, yhteisöihin ja palveluihin. Hankkeen osatavoitteina on rakentaa pilottiseurakuntien alueille toimivat, vanhusten arkisiin toimintaympäristöihin niveltävät etsivän vanhustyön toimintamallit, kehittää osallistavia vertaistoiminnan muotoja sekä vertaistoiminnan koulutuspaketti seurakuntien käyttöön. Etsivän vanhustyön tueksi tavoitteena on lisätä laaja-alaista yhteistyötä eri vanhustyön toimijoiden kanssa. IkäArvokas-hanke toimii kunnan pilottiseurakunnan ja seitsemän kummiseurakunnan alueella.

Etsivän vanhustyön työmenetelmät

Yhteydenottokortit kehitettiin, kun diakoniatyöstä nousi tarve mahdollisimman yksinkertaiseen ja kohtuudella resursseja vievään etsivän vanhustyön menetelmään. Yhteydenottokorttien tavoitteena on tavoittaa yksinäisiä, syrjäytyneitä ja palvelujen ulkopuolella olevia ikäihmisiä. Yhteydenottokortti on suunnattu erityisesti arkisiin toimintaympäristöihin kuten taksikuskeille, kauppojen kassoille, kauppakassien viejille, yksityisille palveluntuottajille sekä taloyhtiöiden henkilöstölle.

Yhteydenottokorttien kautta on löydetty uusia hankkeen kohderyhmään kuuluvia ikäihmisiä. Kortteja on

palautunut n. 160 kappaletta, ja useimmat näistä yhteydenottopyynnöistä ovat johtaneet kotikäyntiin ikäihmisen luona ja palvelutarvekartoitukseen. Kortit on otettu käyttöön jokaisen pilottiseurakunnan alueella.

Puhelinpalveluista on kokeilussa Soittorinki- ja IkäArvokas-puhelinpalvelu. Soittorinki-toiminnassa diakoniatyöntekijät ja vapaaehtoiset soittavat kaikille 83-vuotiaille. Tarkoituksena on selvittää ikäihmisten kotona pärjäämistä, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koettua palveluntarvetta. Soittorinki on osoittautunut hyväksi menetelmäksi erityisesti harvaan asutulla maaseudulla.

IkäArvokkaan puhelinpalveluun voi ikäihminen, omainen tai arkisten toimintaympäristöjen toimija soittaa seurakunnan alueella ja ilmoittaa huolensa ikäihmisestä. Puhelinpalveluiden avulla on tavoitettu reilun vuoden aikana noin 60 uutta, hankkeen kohderyhmään kuuluvaa henkilöä. Heidät on ohjattu tarkoituksenmukaisten palveluiden ja tuen piiriin ja korttelikerho- tai muuhun toimintaan.

Uutena etsivän vanhustyön menetelmänä on tulossa Suurella sydämellä -sivuille ”Ilmoita huoli ikäihmisestä” -palvelu. Ilmoitus ohjautuu alueen vanhustyöstä vastaavalle diakoniatyöntekijälle, joka ottaa yhteyttä. Varhaisella avuntarpeen tunnistamisella pyritään auttamaan arjessa selviytymistä ja tukemaan ikäihmisten hyvinvointia.

Anttolan kyytikerho esittelee IkäArvokas väliseminaarissa toimintaansa

Paltasen
kylätalokerhon
osallistujia
miettimässä
Arvokkaan vanhuuden
avaimia.

Osallisuuden lisääminen

Osallisuuden lisäämiseksi on kehitetty diakoniatyöntekijöiden, ikäihmisten ja vertaisten kanssa paikkakuntakohteisesti tarpeelliseksi koettua kortteli-, kylätalo- ja olohuonekerhoja sekä palvelupäivätoimintaa Korttelikerhoja on käynnistetty monimuotoisesti: korttelikerhot voivat kokoontua rivi- tai kerrostalon yhteisessä tilassa, kokoontuminen voi olla tiettyssä kaupunginosassa, kokoontuminen voi olla ikäihmisen kodissa, kyyti- ja kylätalokerhot kokoontuvat haja-asutusalueella tai kokoontuminen voi olla kahvilatoiminnan tai palvelupäivän puitteissa tapahtuvaa yhteisöllistä toimintaa. Hankkeen aikana on käynnistetty 23 erityyppistä osallisuutta tukevaa korttelikerhoa. Asuinpaikasta, toimintakyvystä ja taloudellisesta tilanteesta huolimatta kaikille halukkaille on pyritty mahdollistamaan tasavertaisesti osallistuminen kerho-

toimintaan. Ikäihmisten ääntä kuunnellaan kehittämistyössä ja heidän toimijuuttaan tuetaan.

Pilottiseurakuntiin kuuluvat hankkeeseen nimetyt diakoniatyöntekijät kävivät Kansalaisareenan vertaistoiminnanryhmänohjaajakoulutuksen. Koulutukseen liittyen he ovat yhteistyössä alueen projektityöntekijöiden kanssa suunnitelleet vertaistoimintaan kolmen päivän mittaisen koulutuspaketin.

Ikäihmisten ääni kuuluviin

Ikääntymiseen liitetään runsaasti käsitteitä, joilla on negatiivinen sävy, ja nämä leimaavat ikäihmisiä kuulumaan johonkin tiettyyn ryhmään. Ikääntymisessä nähdään riskejä ja ongelmia, joihin ammattilaisten odotetaan tarttuvan ylhäältäpäin. Liian usein unohtamme pysähtyä tai meillä on liian kiire pysähtyä ikäihmisen rinnalle ja selvittää yhdessä hänen kanssaan, hänen subjektiiv-

isia kokemuksiaan ja tarpeitaan. IkäArvokas-hankkeessa pyrimme saamaan ikäihmisten äänen kuuluviin kehittämistyön kautta. Lähtökohtana on tukea ikäihmisten olemassa olevia voimavaroja ja ottaa heidät aidosti mukaan kehittämistyöhön. Suurimmat uudet voimavarat löytyvät ikäihmisistä itsestään. Muutokset lähtevät aina meistä jokaisesta itsestämmekin, siitä, millainen on arvomaailmamme, millaisen asenteen omaamme ikääntyneitä kohtaan. Meistä jokainen voi olla mukana arvokkaan vanhuuden turvaamisessa yksinkertaisesti kysymällä yksinäiseltä vanhukselta ”Mitä sinulle kuuluu?”

● ANU SILVENNOINEN,
Projektikoordinaattori IkäArvokas-hanke
● Kuvat ANU SILVENNOINEN
JA KRISTA VÄISÄNEN

• Hankkeeseen voi tutustua osoitteessa www.tyynela.fi/ika-arvokas

”Kahdeksan vuotta minä ehdin istua tässä ikkunassa ja katsella pihan elämää. Olen luonnon ihailija. Et usko, miten komiaa on, kun puut huurtuu”, Aino selvittää ja katsoo kadulle. Kauniistakaan luonnosta ei ole ihmiselle seuraksi.

– Tunsin itseni aina yksinäiseksi, kun ei tutta-

via ole. Viimeiset ystävätkin kuolivat talosta pois. Ennen aika meni, kun kävi heidän luonaan kylässä tai heidän puolestaan kaupassa.

Kun jalkahoitaja kävi Ainin luona, hän jätti kortin, jossa häntä neuvottiin ottamaan yhteyttä seurakunnan vanhustyöstä vas-

taavaan diakoniatyöntekijään – ja Aino otti.

Aino oli 30 vuotta maatalon emäntänä, kunnes jäi leskeksi vuonna 1978. Avioliitossa syntyi kolme lasta. Maalta hän muutti kaupunkiin ja meni uudelleen naimisiin.

– Toisen miehen kanssa meni hyvin. Hän oli ki-

valuontoinen ja iloinen, Aino muistelee. Mies sairastui, ja Aino toimi hänen omaishoitajanaan. Aviomies menehtyi ja Aino oli taas leski. Sosiaalisten suhteiden rakentaminen ei ole helppoa. Yksinäisyys on Ainolle tuttu vieras.

● VEERA JÄRVENPÄÄ

Arjen juhlaa Myllypuron kirkolla

Myllypuron kirkolla, Herttoniemen seurakunnassa Helsingissä, on vietetty kodittomien yötä kerran kuukaudessa talvikautena vuodesta 2008 lähtien. Syksyllä 2014 saimme tilaisuuden olla mukana. Mietimme, mistä kodittomien yössä on kyse. Onko toiminta diakonian laastaria yhteiskunnan haa-vaan? Vai onko se diakonian kannanotto asunnottomuuteen? Vai onko kyse vain yksinkertaisesti diakonian todeksi elämisestä? Tässä kirjoitelmassa tarkastelemme kodittomien yötä yhteisöllisen juhlan ja vieraanvaraisuuden näkökulmista. Kirjoitelma perustuu kirjoittajien ja seitsemän diakoniaopiskeli-jan ajatuksiin, keskusteluihin ja havaintoihin kolmessa kodittomien yön tapahtumassa.

Kodittomien yön käytännön toteutus

Myllypuron kirkko sijaitse Itä-Helsingissä, lähellä Myllypuron metroasema. Kodittomien öitä alettiin järjestää, koska Myllypuron alueella oli paljon asunnottomia. Valtakunnallinen asunnottomien yö on vain kerran vuodessa. Asunnoton on ilman kotia 365 vuorokautta vuodessa.

Herttoniemen seurakunnan Kodittomien yö -toiminta tarjoaa konkreettisen avun lisäksi myös yhteisöllisyyttä. Toiminnan mahdollistaa suuri vapaaehtoisten joukko. Heitä on kaiken kaikkiaan viitisenkymmentä. Heitä on kerrallaan mukana noin 30. Paikalla tarvitaan monia vastuunkantajia, kun seurakuntasali muutetaan ensin ruokasaliksi ja sen jälkeen majoitustilaksi. Ruuan valmistus ja jakelu toteutuvat sujuvasti. Kahvia on tarjolla koko ajan. Saunominen vaatii omat vapaaehtoisensa puhtaiden vaatteiden jakeluineen. Iltaan kuuluvat myös hartaus ja ehtoollinen sekä mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun, rukoukseen, sielunhoitoon ja palveluohjaukseen.

Asunnottomuutta ei tarkisteta ovelta. Jokainen kirkon ovesta sisään astuva toivotetaan tervetulleeksi. Turvallisuutta kuitenkin valvotaan, sitä uhkaavat tilanteet pyritään ehkäisemään. Kirkkosalin patjoille jää yöpymään kerralla keskimäärin 10 hen-

kilöä, vaikka iltoihin osallistuu jopa yli 80 henkilöä.

Suurimmalle osalle ihmisistä koti tai asunto, turvallisuus, puhtaus ja hyvä ruoka ovat itsestään selviä asioita. Osalle meistä ne ovat harvinaisia arjen juhlatilanteita, jotka mahdollistuvat vieraanvaraisuuden toteutuessa.

Arjen juhlaan kutsutut

Juhla on aika tai tilaisuus, joka usein järjestetään jonkun ihmisen tai asian kunniaksi. Se on arjesta poikkeava yleisö- tai yksityistilaisuus. Juhlalla voidaan tarkoittaa juhlapyhää, merkkipäivää tai sosiaalista tapahtumaa. Juhlaan tavallisesti kutsutaan jokin tarkemmin tai väljemmin rajattu joukko ihmisiä. Kutsujan positiossa olevalla on valta päättää, keitä kutsutaan. Kutsuttuihin verrattuna muut jäävät ulkopuoliseksi

Juhla muodostuu kutsun lähettämisestä ja vastaanottamisesta. Valmistautuminen on tärkeä osa juhlaa. Missä tilassa juhla järjestetään? Keitä kutsutaan ja miten? Varsinainen juhlaan osallistuminen voi olla täynnä odotuksia. Juhla voi tuoda myös pettymyksiä. Kaikki kutsutut eivät tuleetkaan tai tunnelma pysyi latteana. En kokenutkaan itseäni oikeasti tervetulleeksi. Juhlatunnelma on eri ihmisille eri sisältöinen.

Kodittomien yö on arjen juhla. Juhlaksi se muodostuu siinä, et-

tä kymmenet ihmiset ottavat kutsun vastaan.

Vieraanvaraisuuteen liittyy Hebrealaiskirjeen jae: *Älkää unohtako osoittaa vieraanvaraisuutta, sillä jotkut ovat yönsijan antaessaan tulleet majoittaneeksi enkeleitä.* (Hepr. 13:2) Norjalainen diakonian professori **Olav Helge Angell** (2014) on tutkinut vieraanvaraisuuden, diakonian ja hyvinvointivaltion suhteita. Hän näkee diakonian ja raamatullisen vieraanvaraisuuden käsitteissä yhtäläisyyttä. Molemmissa on kysymys siitä, että kristillinen lähimmäisenrakkaus kutsuu luokseen suojattomia ja yksinäisiä. Käsky toivottaa tervetulleeksi heikot ja suojattomat muistuttaa siitä, että kristittyinä meidän pitäisi nähdä ja kuulla ihmisiä, jotka ovat jääneet hyvinvointiyhteiskunnan reunoille. Kirkon perinteessä vieraanvaraisuus on ollut keskeinen hyve. Vanhan kirkon aikaan jokainen kristitty oli velvollinen majoittamaan kenet tahansa vieraan luokseen kolmeksi päiväksi.

Kirkko voi näyttää mallia avaamalla ovensa. Jokaiselle on tärkeää olla tervetullut jonnekin. Angell viittaa myös Jeesuksen tapaan aterioida yhteiskunnassa heikossa asemassa olevien kanssa. Vieraanvaraisuuteen sisältyy lisäksi lähimmäisen asioiden esille tuominen, asianajajuus. Kodittomien yö voi samanaikaisesti olla vieraanvaraisuutta ja sen puuttumisen osoittamista.

Kohtaammeko enkelin?

Kodittomien yö palvelee ehkä myös korvaavana kokemuksena kodista. Koti metaforana sisältää lämpöä, rakkautta, turvaa, yhteisiä aterioita, yhdessäoloa, elämän monien kysymysten jakamista. Myllypuron kirkon vierasta moni on menettänyt kodin tässä merkityksessä, vaikka jonkinlainen asunto olisikin.

Mitä heprealaiskirjeen kirjoittaja mahtaa tarkoittaa sanoillaan enkelien majoittamisesta? Kodittomien yössä on melko selkeät roolit: työntekijät, vapaaehtoiset ja asiakkaat. Roolit voivat myös muuttua. Asiakkaasta, joka on kohdattu, voi tulla vapaaehtoinen. Antaessaan aineellista apua lahjaksi voi kirkon työntekijä saada myös lahjan: tilaisuuden kohdata enkelin tai itse Kristuksen. Jokainen ihminen ja hänen tarinansa ovat arvokas lahja. Tarinoista ja niiden jakamisesta syntyy yh-

teisöllisyyden kokemus. Mukana ollut opiskelija kuvasi kokemusta ”tunnelma on vähän kuin nuorten illassa, ollaan yhdessä hyväksyvästi”.

Kaiken kaikkiaan opiskelijoiden havainnoissa tuli esiin kohtaamisen tärkeys. ”Palkitsevinta oli se ilo, joka kodittomien henkilöiden silmistä näkyi.” Me mukana olleet koimme, että toiminta on tarpeellista ja diakonian perustehtävää.

Yhdessä voimia elämään

Joitakin mietteitä myös heräsi. Satunnaisen kävijän olotila oli alkuihastuksen jälkeen välillä myös ulkopuolinen. Kauemmin mukana olleet toimijat tiesivät tehtävänsä. Osallistujat tulivat paikalle kuin konsanaan tuttuun paikkaan tullaan. Miten tähän tuttuuteen tulee tilaa uudelle? Olkoonpa hän kadun kulkija, vapaaehtoinen tai työntekijä?

Miten pitää ovet auki juhlaan? Diakonia ei ole pelkästään yksisuuntaista auttamistyötä, jossa kohtaavat auttaja ja autettava. Diakoniassa ihmiset yhdessä etsivät voimaa elämäänsä. Kodittomien yö voi parhaimmillaan olla laastari haavaan. Vieraanvaraisuudesta nauttiminen on arvo sinällään. Myös voimaantumista tapahtuu. Siitä esimerkki on siirtyminen asioivan roolista vapaaehtoistoimijaksi. Kodittomien yö on myös ääni, joka kuuluttaa yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta.

Kodittomien yössä voi jakaa kodin, aterian, uskon ja juhlan. Siellä voi olla yhdessä, tulla kohdatuksi ja saada kohdata. Kirkko on Isän koti. Kodittomien yö on kodin juhla.

● EILA JANTUNEN JA EILA SAINIO
Lehtorit
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakonit mukaan

Tampereen hiippakunnan synodaalikokoukseen

Syyskuussa 2016 Tampereen hiippakunta järjestää uudenlaisen synodaalikokouksen. Hiippakunta kutsuu kuuden vuoden välein pidettävään laajaan pappeinkokoukseen ensimmäistä kertaa mukaan myös diakonian virkaan vihityt.

Piispa **Matti Revon** mukaan Tampereen hiippakunta haluaa ratkaisulla osaltaan tukea diakonian viran hengellistä luonnetta.

– Kirkossamme on viime vuosina yhä vahvemmin alettu ymmärtämään diakonin virkaan vihkimisen merkitys rinnakkaisena pappisvihkimyksen kanssa. Meidän hiippakunnassamme heidät vihitään yhteisesti virkaan. Ja myös valmistautuminen siihen tapahtuu yhdessä, Repo sanoo.

Piispan mukaan Tampereen hiippakunta on ottanut mallia ruotsalaisesta ystävyyshiippakunnastaan.

– Siellä papit ja diakonit kutsutaan muutaman vuoden välein yhteiseen kokoukseen. Osallistujamäärä on tosin pienempi kuin meidän hiippakunnassamme.

Piispa Revon mukaan Tampereen hiippakunnan työntekijät ovat ottaneet ajatuksen laajennetusta synodaalikokouksesta hyvin vastaan.

– Olen saanut diakoniatyöntekijöiltä myönteistä ja ilahtuneen utelias-takin palautetta. On koettu, että heidän virkaansa arvostetaan.

Papitkin ovat olleet kiinnostuneita siitä, että diakonian virkaan vihityt saadaan nyt synodaalikokoukseen mukaan.

– En ole kuullut mitään kielteisiä ennakkoluuloja siitä, että toiset nyt muka tunkeutuisivat pappien tontille, Repo sanoo.

Synodaalikokousten luonne muuttumassa

Suomessa on järjestetty papiston synodaalikokouksia piispojen koolle kutsu-
mina jo satoja vuosia. Ne ovat perinteisesti olleet tärkeä yhteydenpidon muoto. Samalla papeilla on ollut tilaisuus saada täydennyskoulutustakin.

Ajan muuttuessa synodaalikokousten luonne on kuitenkin vahvasti muuttumassa toisenlaiseksi.

– Tampereen hiippakunnassa olemme muuttaneet niitä luentotilaisuuksista osallistavampaan suuntaan. Esimerkiksi vuonna 2010 pidetty edellinen synodaalikokokuksemme sisälsi vaellusta ja hiljentymistä luonnon ääressä.

Repo näkee yhtenä kokoontumisen tavoitteena sen, että kaikki osallistujat tulisivat haastetuiksi Jumalan äänen etsimiseen.

– Synodaalikokouksessa pohdimme yhdessä, mikä on tehtävämme nyky maailmassa. Jalkaudumme kaupungille ja useiden yhteistyökumppaneiden luokse.

Piispa luottaa myös siihen, että papit ja diakoniatyöntekijät ovat oman alansa pitkälle koulutettuja asiantuntijoita.

– Heillähän on paljon annettavaa toinen toisilleen. Ja myös runsaasti tuotavaa yhteiseen pöytään.

Yhteistä työnäkyä haetaan

Piispa Revon mielestä laajennettu synodaalikokous kertoo eri ammattiryhmien yhteistyön merkityksen kasvusta.

– Kirkkoamme on syntynyt lukuisia työaloja ja olemme ehkä hiukan etäännyneetkin toisistamme. Näen seurakuntatyön kuitenkin yhtenä kokonaisuutena. Työalojen välisiä aitoja tulisikin edelleen madaltaa.

Kirkon työntekijöiden määrää ei enää voi kasvattaa. Sitä mukaan kun ihmisiä jää eläkkeelle, niin virkoja jää täyttämättä.

– Olisikin hyvä löytää entistä enemmän henkilöstön yhteistä työnäkyä. Sen kautta voidaan sitten suunnata seurakuntien väheneviä voimavaroja.

Uudistukset ovat herättäneet kirkon työntekijöiden piirissä keskustelua. Kuinka paljon esimerkiksi diakonista työtä tekevien työnkuva voi jatkossa vielä laajentua? Onko jopa ammatti-identiteetti jatkossa hämärty-
mässä?

Piispa Repo sanoo ymmärtävänsä näitä puheita.

– Mutta toisaalta epäilen, että nämä huolet ovat osittain turhiakin. Pikemminkin nyt halutaan lisätä valmiuksia toimia yhteisen työnäyn pohjalta. Pidän sitä suurena voimavarana.

Eri työntekijäryhmiä mukaan

Revon mukaan pappien ja diakonien yhteinen virkaan vihkiminen eli ordinaatio on Tampereen hiippakunnassa lisännyt heidän keskinäistä yhteyttään.

– Yhteys alkaa vahvistua ordinaation valmistautumisessa ja se lujittuu yhteisessä vihkimisessä, kun yhdessä rukoilemme kaikkien vihittävien puolesta. Vihkimys kannattelee, kun uusi virkaidentiteetti lähtee kehittymään.

Tampereen hiippakunnassa on viime vuonna aloitettu uusien työntekijöiden yhteinen valmennus. Siihen osallistuu papiksi ja diakoniksi vihittävien ohella useita kirkon töissä aloittaneita työntekijäryhmiä.

– Mukaan voi tulla vaikka kantoreita, nuorisotyöntekijöitä, suntioita tai emäntiä. Kun papit ja diakonian työntekijät vihitään virkaan, niin muut työntekijät voivat valmistella tilaisuutta omilla tavoillaan.

Piispa Repo toivoo pappien ja diakoniatyöntekijöiden keskinäisen yhteyden korostuvan jatkossa myös jumalanpalveluksessa.

– Jumalanpalveluksen ja diakonian yhteyden olisi hyvä tulla ilmi entistä selvemmin. Jumalanpalveluksellahan on aina myös diakoninen, ulospäin suuntautuva luonne.

Piispa uskoo ensi vuoden synodaalikokouksen olevan yksi mahdollinen foorumi kehittää diakonisen jumalanpalveluksen näkyä eteenpäin.

– Paikalliset sovellukset diakonian yhteydestä jumalanpalvelukseen voivat toki olla erilaisia.

Tarvitaanko synodaalikokouksia?

Tampereen piispa mainitsee kerto-neensa kollegoilleen jo hyvissä ajoin oman hiippakuntansa suunnitelmista synodaalikokouksen suhteen. Asiasta ei juurikaan ole virinnyt keskustelua piispojen kesken.

– Pikemminkin sain osakseni kyseleviä katseita. Kukaan ei ilmoittanut, että tekisi omassa hiippakunnassaan samoin. Mutta ei kukaan kollegani ole myöskään suoraan sanonut, että älkää nyt noin tehkö, Repo sanoo.

Helsingin hiippakunnan hiippakuntadekaani **Reijo Liimatainen** luonnehtii Tampereen ratkaisua kutsua myös diakoniatyöntekijät synodaalikokoukseen mielenkiintoiseksi.

– Moniammatillisuus tuo aina syvyyttä ja monipuolisuutta asioiden käsittelyyn. Helsingin hiippakunnassa emme tätä harkinneet, koska jo pa-peista kertyvä osallistujamäärä nousee useisiin satoihin. Järjestelyt mielekkääseen kokoontumiseen tulisivat hankaliksi.

Turun arkkihiippakunnan piispa **Kaarlo Kalliala** puolestaan muistuttaa, että kirkkojärjestyksen mukaan arkkihiippakunnassa synodaalikokouksen kokoonkutsuja on arkkipiispa.

– Omasta puolestani näen asian niin, että ennen kuin diakonian virasta on kirkolliskokouksessa tehty päätös, ei ole syytä muuttaa nykyistä käytäntöä.

Myös synodaalikokousten tarpeellisuus on herättänyt jukistakin keskustelua. Hiippakuntadekaani Reijo Liimatainen ennustaa, että ensi vuoden synodaalikokoukset jäävät todennäköisesti lajissaan viimeisiksi.

–Niillä ei enää ole roolia kirkollisessa päätöksenteossa. Suuren joukon kanssa työskentely on koulutuksellisesti tehotonta ja turhan kallista.

Tampereen piispa Matti Repo on toista mieltä.

– Mielestäni yhteen kokoontumisella on edelleen oma arvonsa. Onhan jumalanpalveluskin yhteen tulemistä. Siinä voimme jakaa elämämme niin Kristuksen kuin toistemme kanssa.

● VESA KEINONEN

Sielunhoitokortti

Sielunhoitokortti on kooltaan pieni ja sujahtaa luontevasti lompakkoon. Vaikka kokoa kortilla ei ole, on sisältöä senkin edestä. Kortissa esitetään toive saada hengellistä ravintoa ja hoitoa myös silloin, kun itse ei kykene ilmaisemaan tahtoaan.

Kortissa lukee teksti: *”Toivon, että luokseni kutsutaan pappi tai seurakunnan työntekijä, jos olen sairauden tai onnettomuuden seurauksena kyvytön itse sitä tekemään. Luonani saa viettää hartaushetkiä, puolestani saa rukoilla, minulle saa antaa synninpäästön ja jakaa ehtoollisen.”* Kortissa on paikka, jossa voi kertoa mielivirtensä.

Kortti kertoo hengellisestä hoitotahdosta onnettomuuden ja sairauden kohdatessa, mutta se voi puhutella kantajaansa muutenkin. Pankki-automaatilla tai kaupan kassalla lompakossa vilahtava kortti voi muistuttaa hengellisen elämän hoitamisen tärkeydestä ja yhteydestä seurakuntaan. Myös potilas, joka vielä kykenee ilmaisemaan tahtonsa, voi lompakkoa kaivaessaan saada sielunhoitokortista muistutuksen mahdollisuudesta pyytää seurakunnan työntekijää vierailemaan luonaan.

Sielunhoitokorttia pohtiessani huomaan olevani omaa viisauttani suuremman asian äärellä. Onko sielunhoitokortti tarpeellinen? Valmiita vastauksia ei ole, vaan asia herättää hyvin laajan mielipiteiden ja tuntemuksien kirjon. Siksi kortti onkin hyvä väline herättämään keskustelua sairaalasielunhoidon asemasta nyt ja tulevaisuudessa.

Hengellisyys ja kirkon mukanaolo esimerkiksi kouluissa ja armeijassa ovat olleet otsikoissa kuluneen vuoden aikana. Otsikoista voi huomata, kuinka ilmapiiri kirkon ja hengellisten asioiden ympärillä on muuttoksessa. Edistääkö sielunhoitokortti asiaansa vai mahdollistaako se kehi-

tyksen kulun yhä kylmempään suuntaan? Toivon, että tulevaisuuden Suomessa hengellistä hoitoa saavat edelleen kaikki halukkaat eivätkä vain ne, jotka ovat siihen erikseen paperilla luvan antaneet. Mitkä keinot auttavat vahvistamaan sairaalasielunhoidon asemaa niin, ettei tulevaisuudessa käy näin?

Onko turvallisempaa kieltää kuin sallia?

Tietämättömyys voi johtaa monella tavalla tilanteeseen, jossa hengellinen kohtaaminen jää tapahtumatta. Potilas voi olla kykenemätön tai hänellä ei ole riittävästi rohkeutta esittää toiveitaan. Joskus asia voi jopa jäädä epähuomiossa unholaan, ellei se ole aktiivisesti esillä. Tietämätön hoitotyöntekijä voi epävarmuudessaan jopa kieltää potilaalta mahdollisuuden sielunhoitoon. Työntekijä ottaa tällöin potilaan hengellisyyden omiin käsiinsä. Tilanteessa, jossa ei tiedetä potilaan tahtoa, on turvallisempaa kieltää kuin sallia.

Sielunhoidon tarpeen puheeksi ottaminen ei ole sairaaloissa tai hoitolaitoksissa itsestään selvää. Vielä on hoitolaitoksia ja sairaaloita, joissa asian esillä pitäminen on helppoa ja joissa ilmapiiri on hyvä. Sairaalassa työskentelevä pappi voi kokea olevansa osa työ-

yhteisöä siinä, missä lääkäri tai hoitajakin. On kuitenkin paikkoja, joissa tunnelma on lähes vastakkainen. Potilaan kannalta olisi parasta, että hengellisen elämän tarpeet tulisivat esille mahdollisimman varhain ja vaivatta. On myös muistettava se, että papin pyytäminen henkilökunnalta ei ole kaikille helppoa.

Sielunhoitokortti voi olla kuin mainos, joka jää ajan myötä unholaan. Tai siitä voi tulla usealle ihmiselle tärkeä tahdonilmaus, joka säilyy kukkarossa aarteena vuosia. Näemme sielunhoitokortin mahdollisuudet ja mitä siitä tulee jakamalla kortteja mahdollisimman monelle.

Voit tilata kortteja seurakuntaasi ja jakaa niitä esimerkiksi jumalanpalveluksissa, kerhoissa ja vaikka isoskoulutuksissa. Laminoitua korttia myy Unigrafia Kirjapaino. Tilauksen vähimmäismäärä on 50 kappaletta, hinta 18 euroa. Tilauslinkin löydät myös Sakaistin sivuilta.

- TANELI NURMENNEMI
Diakoniatyöntekijä
Ulvilan srk

Naimattomat vapaata riistaa

Puhelimessa ahdistunut miesääni alkaa kertoa huolistaan. Tarina siirtyy nopeasti ihmissuhdeproblematiikkaan. Tarkemmin ottaen seksuaalisiin vaikeuksiin. Niitä soittaja haluaisi käsitellä seikkaperäisemmin.

Kirkon edustaja tunnistaa tyypin ja sulkee puhelimen. Soittaja haki seksuaalisia kiksejä, ei muuta. Feikki puhelu.

Häirikkö valitsi ”auttajansa” tietyn kriteerin mukaan. Hän oli naimaton nainen.

Joitakin miehiä riivaa outo luulo. Seurakunnan työntekijänä toimivat naimattomat naiset ovat erityisen vapaata riistaa.

Heitä saa häiritä tökerömmän kuin muita. Rasvaisia hoitopuheluita tai puolihärskejä ehdotuksia. Siksi jotkut naistyöntekijät pitävät siivilinumeronsa salaisena.

Lievensä häirinnäksi luetaan helmas-roikkuminen. Osallistutaan tilaisuuteen, koska ihastuksen kohde on siellä. Tuijotetaan. Tullaan tekemään tikusta asiaa.

Häiriköt pitävät naimattomia naisia heikompiina kuin muita. He ovat arkoja, kokemattomia, joustavia, tahdottomia. Eivät potkaise takaisin vaan suostuvat kiltisti kiusattavaksi.

Eikä heillä ole miestä puolustamassa. Päinvastoin. He kaipaavat miehen seuraa. Tositaroituksella tai yhdeksi yöksi. Näin kuvitellen häirikkö oikeuttaa toimintansa itselleen.

Jotkut lähestyvät naimatonta työntekijää siinä toivossa, että hänellä olisi haku päällä. Mikäs sen turvallisempi deittiyritys kuin kirkon työntekijä?

Hän kun on ymmärtäväinen ihminen. Ei naureskele reppanalle vaan ottaa tämän yhtä vakavasti kuin kenet tahansa.

Näille peräkammarin pojille voi osittain antaa anteeksi. Ovathan he reppanoita, pääsääntöisesti.

Toinen on tilanne silloin kun joku kollega-kaartista käyttäytyy samansuuntaisesti. Näitäkin tyyppejä löytyy Suomen Siionista.

Yleensä hän on parhaimmat päivänsä nähnyt vanhempi kappalainen. Seksuaalinen häirintä naamioidaan leikinlaskuksi. Vaan ei aina.

Jotkut ovat kadottaneet kokonaan tajun hyvistä tavoista. Mikään säädyllyisyyden tai häpeän tunne ei enää rajoita. Hartaudessa suu puhuu yhtä, kahvihuoneessa toista.

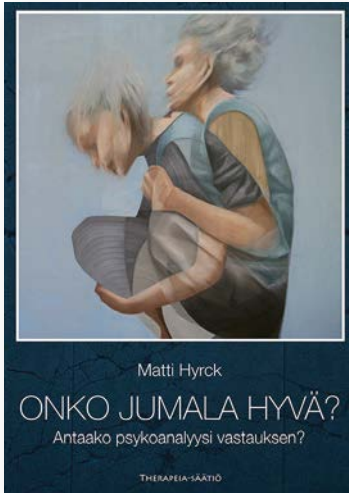
Yök!

Yök myös työyhteisölle, joka sallii sellaisen.

Menninkäinen

”Sisällyttäjän kohdatessaan ihminen kohtaa myös Jumalan”

MATTI HYRCK:
ONKO JUMALA HYVÄ? ANTAAKO
PSYKOANALYYSI VASTAUKSEN?
THERAPEIA-SÄÄTIÖ 2014.

Matti Hyrck jatkaa aikaisemmista kirjoistaan tuttua pohdiskeluaan ihmismielestä ja Jumalasta. Therapeiasäätiön postuumisti julkaisema kirja on mielenkiintoinen lukijalle ja pohdiskelijalle, jonka mielessä myös uskossa ja jumalasuhteessa merkittävässä osassa on ihmisen mielensisäinen maailma.

Matti Hyrck ”lanseeraa” kirjaan kaksi käsitettä: mustavalkoinen mielentila ja huolenpidon mielentila.

Ne perustuvat psykoanalyttisen objektisuhdeteorian käsitteisiin. Mielentilojen taustalla ajatellaan olevan lapsen varhainen vuorovaikutus häntä hoitavan henkilön kanssa. Mustavalkoisen mielentilan kohdalla suhdetta on leimannut turvattomuus ja jäsentymättömyys, ja mielentilaa leimaa kaksijakoisuus hyvä-paha.

Huolenpidon mielentilan saavuttaminen edellyttää kokemusta ulkopuolisesta hoitavasta henkilöstä, suhteesta, jossa lapsi kokee luottamusta ja turvaa. Tämän kokemuksen seurauksena lapsi voi siirtyä huolenpidon mielentilaan. Maailma ei ole enää kaksijakoisen mustavalkoinen, vaan ennen kaikkea sitä leimaa huolenpito ja välittäminen.

Lapsen kokemukset suhteessa häntä hoitavaa vanhempaan sisäistyvät lapsen sisäiseen maailmaan. Niistä muodostuu sisäisiä objekteja, jotka tiedostamattomasti vaikuttavat myöhemmin elämässä siihen, miten ihminen kokee ja suhtautuu erilaisiin asioihin ja ilmiöihin sekä rakentaa myöhempiä vuorovaikutussuhteitaan.

Psykoanalyttisessä objektisuhdeteoriassa ajatellaan niin, että myös ihmisen jumalasuhte heijastaa hänen varhaisten vuorovaikutussuhteidensa dynamiikkaa. Kirjaan Hyrck kuvaa monipuolisesti se-

kä mustavalkoisen että huolenpidon mielentilan uskonnollisuutta. Mustavalkoisen mielentilan uskonnollisuutta leimaa jako hyvään ja pahaan, oikeaan ja väärään, taivaaseen ja helvettiin. Huolenpidon mielentilan uskonnollisuudessa keskeistä on se, että Jumala näkee ihmisen kärsimyksen tuolle puolen, sen taustoihin ja syihin, ja niitä hän haluaa hoitaa ja näin vähentää ihmisen kokemaa kärsimystä. Molemmille löytyy perusteet sekä Raamatusta että kristillisestä traditiosta.

Kristinuskon peruskertomuksen, Jeesuksen ristinkuoleman ja ylösnousemuksen, mullistava ydin on siinä, että Jumala toimii huolenpidon mielentilassa. Hän sisällytti ihmisen perusahdistuksen, kuolemankauhun. Inhimillisen sisällyttäjän ohella sisällyttäjänä voi toimia siis myös Jumala. Tämä edellyttää sitä, että ihmisen kokemusmaailmassa on riittävästi sisällytetyksi tulemisen kokemuksia. Myös sielunhoitaja, huolenpidon mielentilassa toimiessaan, voi toimia sisällyttäjänä, ja näin mahdollistaa ihmisen siirtymisen kohti huolenpidon mielentilaa. Tämä muuttaa ihmisen käsitystä maailmasta – ja Jumalasta.

● ARI RIUTTASKORPI
Sairaalapastori, Lappeenranta

Selviytymisen diakoniaa

Diakonian tutkimuksen päivä Helsingissä perjantaina 20.11.2015.

DTS | Diakonian
tutkimuksen seura

Diakonian tutkimuksen seura (DTS) toivottaa Sinut tervetulleeksi Diakonian tutkimuksen päivään! Tänä vuonna kuulemme ja keskustelemme erityisesti siitä, millaisia ratkaisuja diakonian tutkimuksella on yksinäisyyteen ja selviytymiseen.

Aamupäivällä dosentti Sakari Kainulainen johdattelee meitä kansallisen yksinäisyystutkimuksen äärelle ja THL:n erikois-

tutkija Anna-Maria Isola alustaa otsikolla: ”Miksi yksi selviytyy toista paremmin? Näkökulmia kuluttamiseen ja köyhyyden erilaiisiin muotoihin.” Puheenvuoroissaan Tiina Ikonen, Elina Juntunen ja Kai Henttonen käsittelevät selviytymisen diakoniaa käytännön diakoniatyön, yhteisöllisyyden ja kansainvälisyyden näkökulmista. Iltpäivällä puidaan lisää ajankohtaista tutkimus-

ta ja julkistetaan vuotuisen Sivellin-palkinnon saaja.

Tilaisuus on maksuton ja tarkoitettu kaikille diakonian tutkimuksesta kiinnostuneille. Kokoonnumme Tieteiden talolla osoitteessa Kirkkokatu 6 klo 9.30–16. Tarjottavat ohjelmatiedot löytyvät osoitteesta www.dts.fi

Tavataanhan marraskuussa!

Ystävyys kantaa

JUKKA SARIOLA:
YSTÄVÄNI SEIJA – KUTSUMUKSENA
AFGANISTAN
KUSTANNUS OY UUSI TIE 2015

Vuonna 2014 heinäkuun uutinen oli kahden suomalaisen avustustyöntekijän surma Afganistanissa. Pitkään maassa työskennelleet naiset olivat matkalla taksilla, kun tuntemattomat asemiehet ampuivat heidät kuoli-aaksi takapenkille. Kumatkin olivat maassa Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen työntekijöinä. Toinen heistä oli pitkään maassa työskennellyt Seija Järvenpää. Jukka Sariola on koonnut vilkkaasta kirjevaihdesta ja muistoista kirjan *Ystävänä Seija – kutsumuksena Afganistan*.

Sariolan kirja on lukukokemuksena helppolukuinen, mutta kuitenkin koskettava. Hän kertoo herkillä ja rehellisellä tavalla kahden erilaisen, eri sukupuolta olevan ihmisen syvästä ystä-

vyydestä, jota ei haittaa välimatka tai Sariolan sairaus. Seija toimi Sariolan avustajana useaan eri otteeseen elämänsä aikana.

Kirjoittaja maalaa Seija Järvenpäästä kuvan määrätietoisena, sydämellisenä ja uskollisena ystävänä ja naisena, joka rohkeasti seuraa saamaansa kutsumusta. Seija jätti laborantintyönsä Dna-tutkijana kokiessaan saavansa kutsun lähetystyöhön. Seurakuntatyö Virossa ja sen jälkeinen lähetyskurssi vahvistivat kutsumusta. Monien vaiheiden jälkeen, kun Seijaa pyydettiin lähtemään Afganistaniin, hän kuvaa Sariolalle tuntojaan näin: ”Ihmeellistä kyllä, olen hyvin innostunut tästä muutoksesta... sillä jo jonkin aikaa olen kokenut, että minua motivoisi ehkä akuutimpi työ.” Lukijana jäin pohtimaan lähetystyöhön lähtijöiden elämänmuutosten määrää. Sariola kuvaa kirjassaan sitä hyvin, ja luulen sen olevan monen muunkin lähetystyöhön lähtevän kokemus. Muutokset, vieraiden kulttuurien kohtaaminen ja kaiken niiden vaatima sopeutumiskyky oli Seijankin vahvuus, jonka Sariola kuvaa kirjassa käsin kosketeltavasti.

Kirja on moniulotteinen siinäkin mielessä, että se kuvaa, mitä on olla lähtettäjä ja lähtijä. Se kuvaa luopumista ja kuitenkin iloa olla mukana ”jossakin suuremmassa”.

● IRENE NUMMELA

Osallistu prosessiin!

Syksyllä 2015 aloitetaan keskustelu diakonian eettisistä periaatteista. Lisäinfoa asiasta tulee myöhemmin Kirkon Diakonian ja sielunhoidon Fb-sivuille. Osallistu keskusteluun ja vaikuta!

VAPAAEHTOISTOIMINNAN NEUVOTTELUPÄIVÄT :

Voiko vapaaehtoisuutta johtaa?

LAHTI 11.–12.11.2015

Vapaaehtoistoiminnan neuvottelupäivät tarjoavat keskustelufoorumin kaikille, joiden työssä toimii vapaaehtoisia. Tuo tarinasi ja kysymyksiä vapaaehtoistoiminnasta ja sen merkityksestä. Miten seurakuntarakenteen muutokset haastavat vapaaehtoistoimintaa? Miten vapaaehtoistoiminta haastaa ammatti-identiteettiä? Millaista yhteistyötä ja yhdessä tekemistä vapaaehtoistoiminta tarvitsee toimiakseen hyvin?

Ilmoittautuminen: Mahdollisimman pian
www.lyyti.in/vapaaehtoistoiminnan_neuvottelupaivat
Tiedustelut: Irene Nummela, irene.nummela-at-evl.fi, 050 584 6897

#diakonia2016

Kirkon diakonian päivät 22.-24.9.2016 Turussa

Seuraavia diakonian ammattilaisten päiviä, Kirkon dia"konian päiviä, vietetään 22.–24.9.2016 Turussa otsikolla Kutsuttu.

Torstaina aloitamme piispan messulla Turun tuomiokirkossa klo 11.00. Torstai ja perjantai on suunnattu diakonian ammattilaisille. Lauantaina laajennamme joukkoa ja puhumme kirkkona ajassa keskeisistä ilmiöistä. Lauantain ohjelma päättyy klo 16. Tapahtumapaikkana torstaina tuomiokirkon ympäristö, perjantaina ja lauantaina Logomo.

Sunnuntaina 25.9.2016 on mahdollisuus osallistua diakoniateemaisiin jumalanpalveluksiin Turun kirkoissa.

Kirkon diakonian päivien osallistumismaksut:
• osallistumismaksu to-la 160 €
• ruokapaketti 90 €
• osallistumismaksu pelkkä lauantai 25 €

Tarkemmat tiedot löytyvät Sakastin diakonia-sivuilta <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3208A7> sekä Kirkon henkilöstökoulutuskalenterista. Ilmoittautuminen päiville alkaa tammi-kuussa 2016.

Tervetuloa uudelleen Kirkon diakonian suur-tapahtumaan!

Usko on tekoja

Meillä suomalaisilla on yksi sana kuvaamaan kaikkea rakkautta. Kreikan kielessä on useita rakkautta tarkoittavia sanoja. Eros-rakkaus on yleisesti tunnetuin. Eros on eroottista ja romanttista rakkautta, joka on vaikkapa parisuhteen polttoaine. Storge on perheen sisäistä välittämistä, äidinrakkautta lastaan kohtaan tai yhteisöllistä tunnetta ja huolenpitoa.

Filia on syvää ystävyyttä. Vaikkapa Pietari tunsi Jeesusta kohtaan filia-rakkautta. Eros, storge ja filia-rakkaudet vaativat mutta samalla vaativat. Nämä rakkauden lajit vaativat vastarakkautta ja pyytävät huomiota toiselta.

Agape on Jumalan rakkautta meitä kohtaan. Ihmisestä itsestään tuleva rakkaus ei luonnostaan voi kohdistua tyhjään, pahaan tai huonoon. Jumalan rakkaus on toisenlaista. Se ei tavoittele hyvää kohteestaan, vaan vuodattaa ja jakaa siihen hyvää. Jumalalta tuleva rakkauden syy ei ole rakkauden kohteen arvokkuus vaan Jumalan puhdas lahjahyvyys meitä kohtaan. Sitä kutsutaan myös armoksi.

Diakonia rakastaa kantamalla toisten taakkoja. Diakoniaa ei ole ilman agape-rakkautta. Ihminen itsessään on herkä riitoihin, eripuraan ja kateuteen. Ystävällisyys, kärsivällisyys, uskollisuus ja vieraanvaraisuus ovat siellä, missä Jumala Pyhän Henkensä kautta saa eheyttää pal-

velijoitaan. Uskon teot alkavat rukouksesta. ”Herra, auta!” Siinä rukous, jota olen opetellut 30 vuotta diakoniatöissä.

”Ethän sinä edes kuuntele!” Tuo lause hättää kärsivän suusta pysäytti minut aikoinaan uupumukseni keskellä. Rakkautta on opettaa ihminen kalastamaan ja antaa ensiavuksi kala. Rakkautta on elää lähellä Jeesusta ja antaa turhat taakat hänelle. Se, jolla on enemmän kuin hän tarvitsee, voi siis pidentää ruokapöytää aidan korottamisen sijasta. Lahjaksi olemme saaneet, lahjaksi antakaa.

Diakoniaihmisen tunnistaa juuri arjen teoista. Hän jää kantamaan lähimmäisten vajavuuksia ja on tarvittaessa heidän rinnallaan. Meistä kukaan ei ole virheetön, joten myös perheenjäsenenä tai työtovereina jokainen merkitsee jonkinlaista kuormaa ja taakkaa läheisilleen. Kylmyyttä ja omahyväisyyttä on jättää muukalainen nälkäiseksi tai läheinen vaille rakkautta. Lopulta kyse on yhteisestä maailmasta, jossa hyvän ja pahan välinen taistelu jatkuu. Meidän tehtävämme on heijastaa Jumalan rakkautta hätääkärsiville.

*Suo kovuuteni anteeksi, oi rakas Jeesukseni,
ja armollasi uudeksi luo kylmä sydämeni.
Se lämmitä ja pehmitä, niin avoin se taas
kaikille on lähimmäisilleni.*

Virsi 431 5. säkeistö

• TERO KONTTINEN